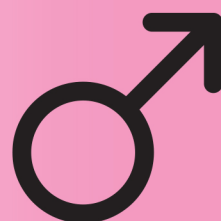

Georgiana Virginia Bonea

VIOLENȚA BAZATĂ PE GEN: abordări teoretice esențiale

Colecția DILEME CONTEMPORANE

Georgiana Virginia Bonea

Violența bazată pe gen: abordări teoretice esențiale

2020

Colecția: *Dileme contemporane*

Tehnoredactor: Adrian-Viorel Rașca

Coperta: Adrian-Viorel Rașca

© 2020 – Georgiana Virginia Bonea

© 2020 – Editura Sigma Educațional

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BONEA, GEORGIANA VIRGINIA

Violența bazată pe gen : abordări teoretice esențiale / Georgiana Virginia Bonea. - București : Sigma Educational, 2020

Conține bibliografie

ISBN 978-606-9048-12-2

316

ISBN: 978-606-9048-12-2

Editura SIGMA EDUCAȚIONAL

Sediul central:

Str. G-ral Berthelot nr. 38, sector 1, București, cod 010169

Tel./ fax: 021-243.40.36; 021-243.40.35; 0758.044.826; 0723.313.131

e-mail: office@edusigma.ro;

web: www.edusigma.ro

Distribuție:

Tel./ fax: 021-243.42.40; 021-243.40.35

E-mail: comenzi@edusigma.ro

Dedicație:

*Tuturor celor care consideră agresivitatea și violența o afecțiune
care îmbolnăvește nu numai societatea în ansamblul ei,
ci și individul, fie că vorbim de victimă sau despre agresor.*

MOTTO:

*Violența bazată pe gen este argumentul și obișnuința
unei societăți, respectiv a unui individ care nu a înțeles pe deplin
ce înseamnă discriminarea bazată pe gen și încălcarea
Drepturilor Fundamentale ale Omului, ignorând efectele negative
asupra prezentului și viitorului.*

Prezentarea autoarei

Georgiana-Virginia Bonea este *Cercetător Științific Gr. III* în cadrul *Institutului de Cercetare a Calității Vieții*, Academia Română de Știință, București și *Lector Universitar Doctor în Sociologie* (Școala Doctorală de Sociologie a Facultății de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea București). De asemenea, este licențiată în asistență socială, absolventă a Masterului de Psihologie Socială Aplicată în cadrul Facultății de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea București. A fost bursieră POSDRU și a publicat numeroase studii și cercetări în numeroase reviste de specialitate, participând la multe conferințe la nivel național și internațional pe problematica violenței în relația de cuplu. A avut apariții televizate, discutând în calitate de specialist în asistența socială a victimei violenței în relația de cuplu. A activat ca asistent social, având o vastă experiență în lucrul cu victimele violenței.

Aria de cercetare și studiu cuprinde teme precum: manifestarea agresivității individului în cadrul intim familial; studiul asupra efectelor negative pe termen scurt și lung pe care violența în familie le are asupra victimei; traseul și influența politicilor sociale de prevenire și combatere a violenței în familie; evoluția procesului de dezvoltare a sistemului de asistență socială din România; traseul parcurs de familie și metamorfoza mentalităților privind status-rolurile bărbatului și ale femeii în interiorul familiei.

Dintre proiectele de cercetare se numără următoarele: a) „*Aspecte practice privind sistemul public de protecție a copiilor cu dizabilități*”, În Revista Calitatea Vieții, nr. 1/2011. Paginile: 83-102. Academia Română. Institutul de Cercetare a Calității Vieții. ISSN: 1018-0839. Disponibil online la: <http://www.revistacalitateavietii.ro/2011/CV-1-2011/06.pdf>; b) „*Sistemul nonguvernamental românesc destinat victimelor violenței domestice: Așezământul social «Patriarhul Justinian Marina»*”, Asociația Diaconia. În Revista de Asistență SoR

cială, nr. 2/2011. pag. 205-207. Editura Polirom. ISSN: 1583-0608; c) „*Violența asupra femeii în familie*”. În Revista Calitatea Vieții, nr. 2/2016, pp. 127-143. ISSN: 1018-0839. Disponibil online la: www.revistacalitateavietii.ro/2016/CV-2-2016/03.pdf; d) „*Abuzul asupra copilului*”. În Revista Calitatea Vieții, nr. 3/2017, pp. 267-282. ISSN: 1018-0839. Disponibil online la: www.revistacalitateavietii.ro/2017/CV-3-2017/03.pdf; e) „*Emanciparea femeii în societatea românească și violența intra(familială). Aspecte teoretice și viziuni socio-istorice*”. În Revista Calitatea Vieții, nr. 1/2018, pp. 82-99. ISSN: 1018-0839. Disponibil online la: <http://www.revistacalitateavietii.ro/2018/CV-1-2018/05.pdf>; f) „*Agresorul familial*”. În Revista Calitatea Vieții, nr. 3/2018, pp. 271-290, ISSN: 1018-0839. Disponibil online la: <http://www.revistacalitateavietii.ro/2018/CV-3-2018/03.pdf>.

De asemenea, autoarea a publicat mai multe cărți cu teme/titluri precum: a) „*Violența în relația de cuplu: victime și agresorii. Teorie și aplicații*”, București, Editura Sigma, 2012, ISBN: 978-973-649-834-3; b) „*Aspecte teoretice introductive privind conflictul și negocierea la locul de muncă*”, București, Editura Sigma, 2012, ISBN: 978-973-649-842-8; c) „*Elemente introductive legislative românești privind agresorul familial*”, București, Editura Sigma, 2013, ISBN: 978-973-549-900-5; d) „*Atacul de panică și anxietatea: afecțiuni ale individului lumii contemporane. Întrebări și răspunsuri*”, București, Editura Sigma, 2014, ISBN: 978-973-649-974-6; e) „*Devianța. Viziuni contemporane*”, (Coordonator), București, Editura Sigma, 2015, ISBN: 978-606-727-024-2; f) „*Violența între partenerii cuplului heterosexual. Teoria «Ciclicității Violenței»*”, București, Editura Sigma, 2016, ISBN: 978-606-727-134-8; g) „*Succintă analiză și interpretare a legislației românești pentru prevenirea și combaterea abuzului asupra minorului*”, București, Editura Sigma, 2017, ISBN: 978-606-727-193-5.

Cărțile publicate la Editura Sigma, ce intră în Colecția „*Dileme Contemporane*” – Bonea Georgiana Virginia, se pot descărca gratuit de pe Biblioteca Virtuală de Sociologie: <http://bibliotecadesociologie.ro/carti/>

Cuprins

Lista de abrevieri.....	9
Lista casetelor	10
Lista figurilor	11
Lista tabelelor.....	11
Cuvânt înainte	13
Introducere în problematică	16
Partea I. Aspecte teoretice privind agresivitatea și violența	
bazată pe gen	20
I.1. Definire. Delimitări teoretice și conceptuale	21
I.2. Tipuri de violență bazată pe gen	24
I.2.1. Violența familială	24
I.2.2. Violența comunitară	26
I.2.3. Violența de stat	29
I.2.4. Violența rasială	30
I.2.5. Discriminarea	33
I.2.6. Violența culturală	35
I.2.7. Abuzul psihologic.....	38
I.2.8. Violența fizică.....	41
I.2.9. Abuzul economic.....	44
I.2.10. Abuzul sexual	47
I.2.11. Hărțuirea	50
I.2.12. Traficul de persoane	53
I.2.13. Infanticidul feminin.....	57
I.2.14. Concluzii	60
I.3. Teorii explicative. Tabloul cauzalității violenței bazate pe gen	65
I.3.1. Teoriile patriarhale	65
I.3.2. Teoriile feministe.....	69
I.3.3. Teoria învățării sociale	71
I.3.4. Teoria reprezentării sociale	75
I.3.5. Teoria culturii violenței	77
I.3.6. Teoria generală a sistemelor	80
I.3.7. Teoria ecologică	82
I.3.8. Teoria bio-psiho-socială	85
I.3.9. Concluzii	89

I.4. Impactul violenței bazate pe gen asupra individului.....	91
I.5. Efectele negative ale violenței asupra societății	94
I.6. Portretul agresorului	97
I.7. Stereotipuri privind violența pe bază de gen.....	102

Partea II. Politici sociale pentru prevenirea și combaterea violenței bazate pe gen 106

II.1. Importanța rolului jucat de politicile sociale de prevenire și combatere.....	107
II.2. Prevenirea și combaterea violenței de gen în România.....	110
II.3. Prevenirea și combaterea violenței de gen în lume	114
II.4. Concluzii.....	118

Partea III. Tendințe și ritmuri ale violenței bazate pe gen..... 120

III.1. Situația statistică a violenței asupra femeii în România.....	121
III.2. Concluzii	136

Partea IV. Noi provocări ale lumii contemporane privind imaginea femeii și a bărbatului 140

IV.1. Autoactualizarea permanentă și dezvoltarea sinelui.....	141
IV.2. Noi perspective ale familiei.....	145
IV.3. Schimbări de status-rol ale femeii și bărbatului în societate	149

Partea V. Concluzii finale și soluții propuse..... 152

Bibliografie..... 157

Lista de abrevieri

Al	Alineat
ANPF	Agenția Națională pentru Protecția Familiei
ANPFDC	Agenția Națională pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului
Apud	Citare preluată de la un alt autor decât cel original (după)
Art	Articol
C.S.	Cercetător Științific
Cap.	Capitol
DGASPC	Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului
Dr.	Doctor
Hot.	Hotărâre
IML	Institutul Medico-Legal
I.N.S.	Institutul Național de Statistică
Ibidem	Un text deja citat în lucrare
Idem	Același, la fel
L.	Legea
Lect.	Lector
MAI	Ministerul Administrației și Internelor
M.M.	Ministerul Muncii
M.Of.	Monitorul Oficial
Mun.	Municipiul
O.U.G.	Ordonanța de Urgență a Guvernului
Ob.	Obiectiv
Obs.	Observație
Op. cit.	Operă citată
Par.	Paragraf
PC	Poliția Capitalei
Pct.	Punct
Prof.	Profesor
Str.	Strada
Univ.	Universitar

Lista casetelor

- Caseta 1.** Puncte importante privind definirea violenței bazate pe gen (21)
- Caseta 2.** Definirea și delimitarea termenilor de agresivitate, violență și abuz (22)
- Caseta 3.** Tipuri de violență familială (25)
- Caseta 4.** Principalele drepturi garantate de Convenția Internațională Nr. 1965 din data de 21.12.1965, privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Rasială (32)
- Caseta 5.** Principalele forme ale discriminării (34)
- Caseta 6.** Principalele caracteristici ale Sindromului de stres post-traumatic și ale Sindromului Stockholm (40)
- Caseta 7.** Tipurile principale de violență fizică (43)
- Caseta 8.** Principalele forme ale abuzului economic (46)
- Caseta 9.** Principalele tipuri de hărțuire (51)
- Caseta 10.** Cele trei mari condiții pentru ca o societate să fie patriarhală (66)
- Caseta 11.** Elementele principale ale teoriei sistemelor (81)
- Caseta 12.** Principalele consecințe ale violenței de gen asupra individului (93)
- Caseta 13.** Principalele experiențe de viață și trăiri afective care pot conduce la apariția și menținerea comportamentului agresiv (98)
- Caseta 14.** Principalele consecințe ale agresiunii și violenței repetate (101)
- Caseta 15.** Principalele stereotipuri privind violența asupra femeii (104)
- Caseta 16.** Setul legislativ românesc privitor la egalitatea de șanse dintre femei și bărbați (112)
- Caseta 17.** Principalele mențiuni ale *Strategiei Naționale privind Promovarea Egalității de Șanse între Femei și Bărbați*, perioada 2018-2021 (113)
- Caseta 18.** Legislația Uniunii Europene cu privire la asigurarea egalității de șanse dintre femei și bărbați (114)
- Caseta 19.** Obiectivele generale ale *Convenției Consiliului Europei pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice* (Istanbul, 2011) (117)
- Caseta 20.** Propuneri și soluții pentru conceperea strategiilor de prevenire și combatere a violenței de gen (118)
- Caseta 21.** Principiile de bază ale lui Maslow (142)
- Caseta 22.** Principalele caracteristici care definesc indivizii în procesul de auto-actualizare (143)
- Caseta 23.** Principalele momente ale evoluției familiei (147)
- Caseta 24.** Funcțiile de bază ale familiei (148)

Lista figurilor

- Figura 1.** Legătura dintre violența directă, violența structurală și violența culturală (36)
- Figura 2.** Teoria sistemelor ecologice de dezvoltare și influență asupra individului (84)
- Figura 3.** Piramida nevoilor umane ale lui Maslow (144)

Lista tabelelor

- Tabelul 1.** Consecințele bio-psiho-sociale ale violenței de gen asupra victimei (88)
- Tabelul 2.** Posibili factori determinanți ai agresivității umane, manifestate în cadrul familiei (100)
- Tabelul 3.** Părerile cetățenilor români vs europeni privind modalitățile de prevenire și combatere a violenței în familie (122)
- Tabelul 4.** Tipurile de agresivitate și violență în familie și frecvența acestora (123)
- Tabelul 5.** Gravitatea actelor de agresivitate și violență familială (124)
- Tabelul 6.** Răspuns afirmativ la întrebarea: „*Cunoașteți o femeie despre care ați auzit că a fost victima violenței intra-familiale?*”, „Dacă da, ce formă de violență considerați a fi mai gravă?” (125)
- Tabelul 7.** Serviciile oferite agresorilor familiali, de către Centrul „*O nouă șansă*”, cu scopurile aferente (128)
- Tabelul 8.** Situația cazurilor de violență în familie raportate pe teritoriul României la DGASPC, Serviciul Unic de Urgență 112, spitalizare și decesul victimei, între anii 2007-2018 (131)
- Tabelul 9.** Situația divorțurilor admise pentru violențe și cruzimi petrecute în familie, între anii 1991-2017 (132)
- Tabelul 10.** Numărul cazurilor de viol asupra femeii în familie, între anii 2005-2017 (133)
- Tabelul 11.** Numărul ordinelor de protecție solicitate de către victimele violenței intra-familiale vs numărul arestărilor efectuate de către Poliție, în perioada 2012-2018 (134)

Cuvânt înainte

Violența bazată pe gen este o problemă care preocupă guvernele întregii lumi. În cadrul societăților și culturilor bazate exclusiv pe valorile patriarhale, acest tip de violență este ceva mai des întâlnit. Astfel, poziția superioară în familie și în societate aparține bărbatului, iar femeia este subordonat. Stabilirea unei asemenea ierarhii aduce femeia în postura victimei, fiind supusă unei forme sau alta de abuz din partea bărbatului (Capitolul I.3.1. Teoriile patriarhale). Pe de altă parte, teoriile feministe vin în apărarea femeii și în susținerea independenței, a libertății și a succesului acesteia în comunitate. Desigur că orice formă de violență înseamnă atât o încălcare a Drepturilor Fundamentale ale Omului, cât și o manifestare extremă a inechității de gen (Capitolul I.3.2. Teoriile feministe).

Se poate afirma că violența bazată pe gen este considerată a fi o problemă de sănătate publică la nivel mondial cu repercusiuni majore la nivel microsocial și macrosocial. Violența bazată pe gen are multiple forme și grade de intensitate, fiind diferită de la o cultură la alta. Vorbim aici de cutumele și practicile societății, de religie, de nivelul de trai și venituri, precum și de gradul de izolare și mai ales de nivelul și tipul de educație. De exemplu, în unele societăți putem întâlni căsătoria între minori, infanticidul feminin, traficul de ființe umane etc. (Partea I. Aspecte teoretice privind agresivitatea și violența pe bază de gen).

Violența bazată pe gen are multiple efecte negative asupra victimei, familiei și societății atât pe termen scurt, cât și pe termen lung. Astfel, o violență care se va repeta, va deveni un drept al agresorului și o obișnuință pentru victimă, iar viitoarele generații vor putea prelua aceste tipologii comportamentale. Efectele negative se revarsă în plan fizic, psihic, relațional, familial, economic, social, cultural și cognitiv (Capitolul I.4. Impactul violenței bazate pe gen asupra individului și Capitolul I.5. Efectele negative ale violenței asupra societății).

Este foarte important să cunoaștem dinamica și tendințele violenței bazate pe gen, atât în țara noastră, dar și în lume. În acest mod vom putea să ne formăm o mai bună imagine asupra problemei, fapt ce ne va putea ajuta la formarea concluziilor. De-a lungul timpului, instituțiile de specialitate din toate colțurile lumii au făcut eforturi considerabile de măsurare, de cunoaștere, prevenire și combatere a fenomenului (Partea III. Tendințe și ritmuri ale violenței bazate pe gen).

Politicile sociale de prevenire și combatere a violenței bazate pe gen sunt foarte importante de aceea trebuie analizate cu atenție. Provocarea politicilor sociale de profil este una reală și constantă deoarece ele trebuie actualizate permanent odată cu schimbările dinamicii cuplului și cu schimbările de status-rol ale femeii și bărbatului. Violența bazată pe gen constituie o problemă socială de actualitate, dar cu un istoric la fel de lung precum cel al omenirii (Partea II. Politici sociale pentru prevenirea și combaterea violenței pe bază de gen).

Problematica violenței bazate pe gen trebuie tratată din mai multe puncte de vedere, din prisma teoriilor explicative care oferă imagini complete asupra cauzalității de apariție, manifestare și menținere a comportamentelor. Cauzele violenței sunt dintre cele mai diverse și pot fi explicate printr-o multitudine de perspective de sorginte sociologică, psihologică, economică, relațională, familială, culturală, educațional-cognitivă etc. Cu alte cuvinte, printre numeroasele cauze se pot număra următoarele: nivel educațional scăzut, venituri inexistente sau insuficiente pentru un trai considerat a fi decent, lipsa cunoașterii drepturilor, lipsa de informare, nepăsarea societății, cultura violenței, promovarea în familia de origine a conduitelor violente față de femei, traume fizice sau psihice suferite în copilărie, apariția diverselor boli de natură fizică sau psihică, consumul de substanțe halucinogene sau de băuturi alcoolice etc. (Capitolul I.3. Teorii explicative. Tabloul cauzalității violenței bazate pe gen).

Din ecuația violenței nu poate fi ignorat agresorul, în timp ce victima captează toată atenția autorităților. Agresorul are de asemenea nevoie de atenție și analiză pentru a putea fi construite multiple strategii de intervenție și lucru

în vederea reeducării sale corespunzătoare. Agresorul are la rândul său nevoie de ajutor și susținere, la fel ca victima. Tratarea unei probleme, indiferent de subiect, numai dintr-o singură perspectivă nu va putea să facă față provocărilor. Se face necesară cunoașterea agresorului și analiza sa atentă în vederea unei înțelegeri mai bune a motivației sale comportamentale. În acest sens, perspectiva multidisciplinară este preferată, tocmai pentru a nu fi impuse limite în cunoaștere, dezvăluind mai mulți factori de influență (Capitolul I.6. Portretul agresorului).

Violența bazată pe gen are efecte negative multiple asupra victimei, putând provoca depresie, anxietate, pavor nocturn, stări de nervozitate și iritare, tulburări psiho-somatice, tulburări de stres post-traumatic, afectarea funcționării cognitive, victima poate deveni violentă la rândul său față de cei din jur, victima se poate auto-izola, poate începe să consume diverse substanțe medicamentoase sau alcool, apariția tulburărilor de somn, dezvoltarea stimei de sine scăzute, comportamente sinucigașe sau de automutilare etc. (Capitolul I.4. Impactul violenței bazate pe gen asupra individului și Capitolul I.5. Efectele negative ale violenței asupra societății).

Violența pe bază de gen constituie o problemă reală și extrem de complexă în dinamica relațiilor dintre bărbat și femei, cu multiple caracteristici. Violența bazată pe gen înseamnă tortură, umilire, discriminare, batjocură, înjosire, încălcarea drepturilor și a libertăților fundamentale. Cu alte cuvinte, nicio ființă umană nu are dreptul să provoace suferință unei alte ființe umane, indiferent de motivație, justificare individuală, educațională, familială sau culturală.

Introducere în problematică

Violența bazată pe gen (*gender-based violence*) constituie o problemă cu care se confruntă atât femeile, cât și bărbații, însă victimele violenței din rândul bărbaților sunt în număr semnificativ mai mic față de cel al femeilor și fetelor. Termenul de *violență pe bază de gen*, în literatura de specialitate (Daly și Wilson, 1993; Gomes și Erdmann, 2014; Schenker, 2008; Palade, 2002; McCue, 1993; Dartnall și Jewkes, 2013; Dobash și Dobash, 1979; Bonea 2012), este utilizat în mod interschimbabil cu termenul de *violență împotriva femeilor*, tocmai pentru că cele mai multe victime se numără în rândul femeilor. Formele violenței sunt caracterizate de inegalitatea de gen, de discriminarea bazată pe gen, precum și socializarea strictă în funcție de gen. Toate aceste elemente înclină balanța de putere în dreptul bărbatului, poziționându-l ceva mai sus față de femeie. Foarte multe tipuri de abuz și violență sunt promovate prin cultura patriarhală practică în anumite societăți fiind o problemă universală și caracteristică pentru ele. Societățile care promovează exclusiv valorile patriarhale poziționează femeia ca subaltern al bărbatului atât în familie, cât și la locul de muncă (Bhattacharyya, 2008; Coleman și Straus, 1990; Bonea, 2009).

Schimbările majore în mentalitatea individuală privind status-rolurile femeii și ale bărbatului în cadrul familiei și al societății în ansamblul ei, reconfigurează întreaga problemă a violenței bazate pe gen (Bonea, 2018.a, 82-99). Elementele familiei tradiționale încep încet să dispară și să fie înlocuite cu familia modernă, unde educația și cariera de succes primează. Acum femeia își amână nașterile până la realizarea sa pe plan profesional, în timp ce bărbatul a început să preia din treburile casnice. Totodată, individualizarea constituie procesul de construire a sinelui, a identității individului în societate (Vlăsceanu, 2007, 120-126). Astfel, fiecare individ se redefineste prin

autoactualizări permanente. Cu alte cuvinte, vorbim de învățarea pe tot parcursul vieții și de creșterea progresivă la locul de muncă. CV-ul individului este acum „pașaportul” său și identitatea pe care și-o construiește permanent (Ibidem). Familia este astfel poziționată pe planul doi în viața individului. Acum, relațiile de cuplu, precum și cele maritale suferă schimbări în planul mentalităților, în plan religios, relațional, partenerii dând dovadă de o toleranță ceva mai mare unul față de celălalt. Nivelul educațional devine un aspect extrem de important în întreg procesul individualizării, în timp ce diplomele obținute de către individ sunt văzute și percepute ca fiind cartea sa de vizită. Cu toate acestea, violența bazată pe gen se încăpățânează să existe. Trebuie spus că violența își schimbă forma intensității și capătă noi „nuanțe”, impriimate de toate schimbările menționate mai sus. Tocmai acest aspect impune o cunoaștere și o actualizare permanentă a metodelor și tehnicilor de prevenire și combatere gândite de toate guvernele lumii. Flexibilitatea status-rolurilor oferă o mai mare libertate de manifestare a femeii, încurajând-o să acceadă la poziții de conducere care, în trecutul caracterizat de patriarhat, erau adresate exclusiv bărbaților (Vlăsceanu, 2011, 664-678).

În contextul analizei violenței bazate pe gen, este necesar a se ține cont de mai multe aspecte importante, cum ar fi (Bonea, 2009, 143-144): a) politicile sociale de prevenire și combatere promovate și practicate în respectiva societate; b) vecinătatea și caracteristicile geografice; c) gradul de izolare al individului, respectiv al societății față de restul lumii; d) cultura și tradițiile practicate; e) nivelul educațional; f) situația financiară și locativă; g) istoricul familial al individului; h) diverse afecțiuni de ordin fizic și psihic; i) dacă unul sau ambii parteneri au fost victime și/sau martori ai violenței în perioada copilăriei; j) diverși factori de natură ereditar-genetică; k) anumite caracteristici ale personalității individului etc.

Violența bazată pe gen este considerată o afecțiune gravă a sănătății societății deoarece produce daune de natură fizică, psihică, economică,

relațională și socială atât pentru victimă, cât și pentru familie. *Organizația Mondială a Sănătății* (OMS), (*World Health Organization*), consideră violența bazată pe gen ca fiind o problemă gravă ce afectează sănătatea femeilor: „amenințarea sau utilizarea intenționată a forței fizice sau a puterii împotriva propriei persoane, a altei persoane, împotriva unui grup, sau a comunității, și care antrenează un risc crescut de a produce un traumatism, un deces, o daună psihologică, o dezvoltare anormală sau o privațiune”. De asemenea, violența bazată pe gen este considerată a fi o încălcare extrem de gravă a *Drepturilor Fundamentale ale Omului*, fiind acceptată ca o formă de tortură.

Violența bazată pe gen nu afectează numai individul, respectiv victima, ci și societatea și mai ales viitoarele generații, oferind un exemplu negativ de urmat. Bătaia nu „este ruptă din Rai” ci, dimpotrivă, oprimă individualitatea, umilește și rănește omul. O problemă de o asemenea anvergură nu poate fi tratată cu superficialitate și din perspectivă monodisciplinară ci, mai degrabă, trebuie analizată cu atenție, fiind necesară o abordare pluridisciplinară, unde atât victima, cât și agresorul beneficiază de atenție în mod egal. Fiind vorba de dinamica relațiilor dintre bărbat și femeie, violența va căpăta permanent noi forme, culori și umbre pe care trebuie să le surprindem pentru a putea obține o analiză exactă și cuprinzătoare a fenomenului. În acest mod vor putea fi concepute noi strategii și metode de prevenire, intervenție și combatere a problemei, într-un mod cât mai eficient.

Violența a existat în societatea trecutului, există și în societatea prezentului, motiv pentru care lucrări așa cum este cea de față, vor continua să analizeze în amănunt fenomenul pentru a putea contribui la conceperea noilor strategii de prevenire și combatere. Este vorba de o provocare majoră și constantă pentru instituțiile de profil și pentru specialiștii ce activează în domeniu. Acest fapt conduce la nevoia unei analize multifacetate a violenței tocmai pentru a veni în slujba victimei și a agresorului, în întâmpinarea problemelor lor. De asemenea, fiecare caz de violență în parte este cu totul

diferit față de celelalte, motiv pentru care specialiștii ar trebui să se afle într-o continuă pregătire și informare pentru a putea face față noilor provocări ce apar. Totodată, fiecare caz necesită un plan distinct de intervenție și rezolvare, pliate pe particularități și puncte forte.

Partea I. Aspecte teoretice privind agresivitatea și violența

bazată pe gen 20

I.1. Definire. Delimitări teoretice și conceptuale..... 21

I.2. Tipuri de violență bazată pe gen..... 24

I.2.1. Violența familială..... 24

I.2.2. Violența comunitară..... 26

I.2.3. Violența de stat..... 29

I.2.4. Violența rasială 30

I.2.5. Discriminarea..... 33

I.2.6. Violența culturală..... 35

I.2.7. Abuzul psihologic 38

I.2.8. Violența fizică 41

I.2.9. Abuzul economic 44

I.2.10. Abuzul sexual..... 47

I.2.11. Hărțuirea 50

I.2.12. Traficul de persoane..... 53

I.2.13. Infanticidul feminin 57

I.2.14. Concluzii..... 60

Partea I. Aspecte teoretice privind agresivitatea și violența pe bază de gen

I.1. Definire. Delimitări teoretice și conceptuale

Violența bazată pe gen, după cum am mai spus, necesită o abordare multiculturală și pluridisciplinară. O definiție cât mai cuprinzătoare a violenței trebuie să cuprindă următoarele puncte importante (Caseta 1):

Caseta 1. Puncte importante privind definirea violenței bazate pe gen:

- a) Din punct de vedere teoretic, modelele de abordare a acestei probleme trebuie să țină cont de diferitele perioade de dezvoltare și de particularitățile acestora în timp;
- b) Viziunea istorică ține de evoluția violenței domestice de-a lungul diferitelor perioade istorice în evoluția lor;
- c) Contextul socio-politic marchează schimbările din cadrul familiei și implicit definirea violenței;
- d) Din perspectivă instituțională, violența trebuie văzută prin ochii și experiența specialiștilor;
- e) Să se țină cont de mecanismul declanșator al acestei probleme.

Sursa: Prelucrarea autoarei după: Bonea, 2012; 2016; 2017.

În cadrul ecuației definirii violenței bazate pe gen, se află discriminarea bazată pe gen, socializarea strict în funcție de gen, precum și așteptările familiei și ale societății cu privire la setul de status-roluri bazate pe gen pe care fiecare individ trebuie să le îndeplinească. Identitatea persoanei dispare, aceasta fiind văzută din prisma genului (Gomes și Erdmann, 2014; Bonea, 2013). În societățile care promovează valorile patriarhale, violența bazată pe gen poate fi considerată a fi normală și poate fi justificată cu ușurință. Astfel, inegalitățile structurale bazate pe gen sunt des întâlnite în cadrul tuturor aspectelor vieții sociale. În general atitudinile contondente cu privire la violența bazată pe gen sunt îndreptate împotriva fetelor și femeilor, bărbații jucând rolul de agresor.

Potrivit *Convenției Consiliului Europei pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice* (Istanbul, 2011), violența bazată pe gen este definită ca fiind un rezultat și o manifestare a relațiilor inegale de putere dintre bărbați și femei. În trecut, din perspectivă istorică, dominația bărbaților asupra femeilor a condus la abuzuri și violențe bazate pe considerente de gen. Totodată, violența bazată pe gen încalcă Drepturile Fundamentale ale Omului, aducând grave prejudicii în plan individual, familial și social. Violența bazată pe gen este de cele mai multe ori îndreptată împotriva femeilor și a fetelor, provocând suferințe de ordin fizic, psihic și social-relațional.

Cu alte cuvinte, status-rolurile bazate pe gen, care sunt construite social și pe care societatea le așteaptă de la cetățeni, pot dicta anumite conduite considerate deviante, agresive, chiar violente. Se face necesară delimitarea și explicarea semnificației termenilor de agresivitate, violență și abuz, pentru a evita orice tip de confuzie (Caseta 2):

Caseta 2. Definirea și delimitarea termenilor de agresivitate, violență și abuz:

1. Agresivitatea (*aggressivnes*): este preponderent instinctivă, însă, regulile de comportament promovate în societate solicită stăpânire de sine și temperare din partea individului (Riane, 2005; Pournaghash-Tehrani, 2011; Braithwhait, 2001; Păunescu, 1994). Pe de altă parte, agresivitatea a ajutat omul să supraviețuiască, să vâneze, să evolueze permanent în ceea ce este astăzi. Astfel, sunt două părți ale agresivității, una negativă și alta pozitivă (Lorenz 1963/2005, 20-24). Agresivitatea poate fi învățată prin intermediul interacțiunilor cu ceilalți și nu moștenită genetic sau indusă de anumite substanțe bio-chimice. Oamenii sunt influențați în manifestarea comportamentului lor, prin diversele relații pe care le au cu cei din jur (Bandura, 1977; Chelcea, 2003; Jderu, 2010). Un individ se poate naște cu anumite porniri agresive, iar instinctul nostru poate fi ghidat din prisma celor două puncte cardinale (Freud, 1930): Erosul (instinctul vieții și al autoconservării) și Thanatosul (instinctul distrugerii și al morții). Astfel, agresivitatea umană poate fi dictată de un instinct sau altul, în funcție de dorința supraviețuirii sau de cea a morții.

2. Violență (*violence*): utilizarea rațională, voită, a forței fizice, în vederea obținerii unui lucru sau pentru determinarea victimei de a face ceva anume (Bonea, 2016.a, 2017). Violența înseamnă manifestarea puterii de către un individ asupra altui individ. Are loc atunci când agresorul își folosește forța fizică pentru a cauza victimei suferințe fizice, cum ar fi: torturi, răni, arsuri, bătăi, zgârieturi, echimoze, putând duce chiar la tentative de omor sau crime. Violența fizică îmbracă mai multe forme precum: împingerea, plesnirea, trasul de păr, bătăi, lovituri de pumn sau picioare, izbirea de pereți și mobilă, utilizarea armelor și a diverselor obiecte contondente (Irimescu, 2005, 152-154).

3. Abuz (*abuse*): reprezintă intenția vădită de a face rău unei alte ființe umane. Abuzul, de cele mai multe ori, implică inegalitatea de putere dintre bărbat și femeie, respectiv dintre părinte și copil. Astfel, abuzul poate îmbrăca mai multe forme precum (Whitman, 1994; Bonea, 2012): ignorarea, exploatarea, neglijarea, abuzul sexual, obligarea, forțarea, izolarea, rejectarea.

Sursa: Prelucrarea autoarei după: Bonea, 2012; 2016; 2017.

Violența bazată pe gen împotriva femeii este îndreptată împotriva ei tocmai din considerente bazate pe gen, pentru că este femeie. Acest tip de violență este considerat a fi extrem de periculos, fiind adresat inclusiv fetelor și copiilor de gen feminin. Totodată, în acord cu Platforma de acțiune de la Beijing ce a fost adoptată la a patra Conferință Mondială asupra Problemelor Femeilor din anul 1995, termenul de „*violență împotriva femeilor*” face referire la orice tip de agresivitate și violență care este cauzat de diferențele ce țin de gen, ajungându-se la vătămări de ordin fizic, psihic, social, sexual, la care se include coerciția, amenințarea și privarea libertății femeii. Conform Platformei, înseamnă orice act de violență fundamentat pe diferența de gen, care rezultă sau care poate rezulta într-o vătămare sau suferință fizică, sexuală sau psihologică a femeilor, inclusiv amenințările cu asemenea acte, coerciția sau privarea arbitrară de libertăți, indiferent dacă acestea apar în viața publică sau privată.

Organizația Mondială Contra Torturii (*World Organisation Against Torture*) (OMCT) consideră violența îndreptată împotriva femeii ca fiind o formă de tortură ce provoacă victimei dureri mari, tratamente inumane, crude și degradante. Tortura de orice fel este strict interzisă nu numai în țara noastră, ci și în toate celelalte state ale lumii civilizate. Cu toate acestea, forme diverse ale violenței bazate pe gen continuă să se manifeste la diversele paliere ale vieții familiale, sociale, economice, educaționale, religioase, culturale, relaționale, politice etc.

În concluzie, violența bazată pe gen este considerată a fi cea mai brutală formă de manifestare a discriminării femeii în cadrul familiei și al societății. Este vorba de manifestarea relațiilor de putere dintre bărbați și femei, ignorând egalitatea de șanse, egalitatea în drepturi și obligații.

I.2. Tipuri de violență bazată pe gen

Violența bazată pe gen îmbracă multiple forme de manifestare, având numeroase grade de intensitate. Violența bazată pe gen poate fi manifestată în familie, în societate, în mediul școlar sau la locul de muncă. Deoarece acest tip de violență face referire în special la violența îndreptată împotriva femeilor și a fetelor, din considerente de gen, vorbim inclusiv despre infanticidul feminin, despre traficul de persoane, despre hărțuirea în familie și societate, discriminarea, violența familială, violența comunitară, violența de stat, violența culturală, violența rasială, violența sexuală, violența psihologică, violența economică etc.

I.2.1. Violența familială

Violența familială (*family violence*) (Graham-Bermann și Gross, 2008; Bonea, 2012) semnifică orice tip de abuz care are loc în contextul intim familial, iar agresorul este rudă cu victima sa. Totodată căsătoria forțată, amenințarea cu violență, confiscarea bunurilor și abuzul sexual asupra fetei/femeii sunt câteva dintre formele de manifestare a violenței familiale. Violența fizică are cel mai mare impact vizual, putând fi relativ ușor de observat, de identificat. Violența fizică înseamnă semne vizibile găsite pe corpul victimei, cum ar fi: arsuri, echimoze, tăieturi, fracturi etc. Violența este recurgerea la forța fizică având drept scop prejudicierea integrității bunurilor sau persoanelor (Ferreol, 1998; Godha, 2013, Foyster, 2005). Violența domestică are numeroase forme și grade de intensitate cu multiple moduri în care impactul asupra victimei se poate face

resimțit (Straus și Yllo, 1984; Bonea, 2012,). Desigur că există și violența femeii asupra bărbatului sau asupra oricăror membri ai familiei însă, de cele mai multe ori, acest tip de violență se află în contextul autoapărării femeii. De asemenea, nu trebuie generalizat acest tip de context, deoarece oamenii sunt diferiți, la fel sunt și familiile din care aceștia fac parte.

Violența din cadrul familiei va afecta inevitabil toți membrii ei, fără vreo excepție, iar minorii vor avea tendința de a copia și reproduce acest comportament față de cei din jurul lor. Violența familială include mai multe tipuri de abuz, după cum urmează (Wakefield, 2004; Straus, 1990): incestul, violul marital, pedofilia, violența fizică, abuzul psihologic, exploatarea, infanticidul, abuzul economic, abuzul social, intimidarea, amenințarea, distrugerea bunurilor personale ale victimei, batjocura etc. Pe de altă parte, când vorbim de violență, avem mai multe feluri de manifestare a acesteia (Caseta 3).

Caseta 3. Tipuri de violență familială:

Tipuri ale violenței care pot fi manifestate între doi sau mai mulți adulți în cadrul familiei sau între un adult și un minor (părinte – copil), după cum urmează (Ropotică, 2007, 50-55, 67-78):

A. Violența agresiune – care de obicei are loc între partenerii de cuplu, aflați pe poziții egale. Este vorba de violența reciprocă, atât bărbatul, cât și femeia doresc o poziție de putere în familie.

B. Violența pedeapsă – acolo unde partenerii nu se află pe poziții egale de putere. Violența ia forma pedepsei, a sancțiunii. Superioritatea unui partener îl îndreptățește să utilizeze violența în mod legitim, justificat.

C. Violența pedeapsă cu simetrie latentă – o formă de violență-pedeapsă, însă cel pedepsit nu va accepta acest lucru și se va împotrivi. Deși este vorba de poziții inegale de putere, cel pedepsit, nu va accepta poziția inferioară.

D. Violența fizică – este una dintre cele mai comune forme de violență, punându-se accent pe forța fizică.

E. Violența psihologică – teama își va face loc treptat în mintea victimei, iar amenințarea cu violența are un efect negativ asupra ei. Astfel, se poate prelua controlul, însă numai cu ajutorul izolării victimei de orice sursă de ajutor sau informare cu privire la drepturile ei.

F. Violența economică – victima este complet dependentă de agresor din punct de vedere financiar, neavând acces la bani.

G. Incestul sau abuzul sexual – are loc atunci când victima este obligată să întrețină un „raport sexual contrar voinței sale”. Pe de altă parte, un copil abuzat sexual de un adult, nu își poate exprima voința și nu poate opune rezistență, neștiind ce anume se petrece. Este vorba de o relație abuzivă și inegală de putere dintre victimă și agresor”.

Abuzul și violența în cadrul familiei implică inegalitatea de putere și forță dintre agresor și victima sa, transformând căminul într-un loc de luptă, pedeapsă și execuție. Familia trebuie să fie cel mai sigur loc pentru orice individ, acolo unde se poate simți pe deplin în siguranță. Dar, în cazul familiilor care se confruntă cu problema violenței, căminul conjugal nu mai are aceeași semnificație, ci poate fi chiar numit „iadul” pentru victimă. Cu alte cuvinte, vorbim de terorizare și tortură a victimei de către agresor, sub vâlul protector al intimității familiale. Impactul major pe care îl are violența atât asupra agresorului, cât mai ales asupra victimei este unul foarte mare pe termen scurt, mediu și lung. Acasă, individul poate fi el însuși, fără niciun fel de strat al măștii sociale pe care de obicei o poartă în societate și la locul de muncă. Familia este locul unde individul se poate dezlanțui (Williams, 1968, 204-207).

De-a lungul timpului, familia a suferit numeroase schimbări, metamorfoze în acord cu era istorică și cu dezvoltarea socio-politică, economică și cultural-religioasă. Violența însă este ceva ce a preocupat și marcat familia din toate vremurile. Desigur că violența în familie intră în sfera conduitelor considerate a fi deviante, neconcordante cu legislația în vigoare și cu normele dezirabile ale societății prezentului. Însă, cu toate acestea, violența în cadrul familiei continuă să existe și să se manifeste.

I.2.2. Violența comunitară

Violența comunitară (*community violence*) (McCue, 1993, 323-324) include violența asupra fetei/femeii săvârșite de un necunoscut, manifestându-se prin agresiune sexuală, prostituție forțată, umilință publică. Comunitatea

este direct responsabilă de prevenirea și combaterea conduitelor agresive și violente, sau dimpotrivă, poate încuraja perpetuarea și menținerea acestora. Este unul dintre punctele de vedere ale definirii agresivității și violenței. Desigur că vorbim despre educare, despre *socializarea primară* (cei șapte ani de acasă), *socializarea secundară* (ce are loc la școală, la biserică etc.) și de *socializarea terțiară* (ce are loc pe tot parcursul vieții, de la locul de muncă) (Voinea, 2005; Ropotică, 2007; Cappell și Heiner, 2000; Barnett, 1961; Bonea, 2017).

Violența comunitară înseamnă expunerea indivizilor la diverse acte intenționate de violență interpersonală săvârșite în zonele din spațiile publice de către persoane care nu sunt înrudite cu victima. Tipurile de violență comunitară cel mai des întâlnite care afectează populația tânără includ atât conflictele individuale, cât și cele de grup. De exemplu, hărțuirea, împușcături în zone publice, luptele de stradă între diverse bande rivale, războaiele civile din țări, diversele atacuri teroriste etc. De cele mai multe ori, violența din comunitate poate avea loc brusc, fără vreo anticipare și fără un avertisment (Walker, 1999; Cappell și Heiner, 2000; Abric, 1997). Indivizii care au experimentat violența comunitară pot simți că sunt într-un pericol constant, că violența poate avea loc în orice moment. Comunitatea este percepută ca fiind nesigură, periculoasă și terifiantă. Desigur că violența comunitară este un demers vădit și intenționat în scopul de a răni unul sau mai mulți indivizi, traducându-se prin omucideri, jafuri, atacuri sexuale, atacuri armate etc.

Expunerea indivizilor de vârstă fragedă la violența din comunitate constituie un factor de risc în ceea ce privește procesul continuu al dezvoltării constante a problemelor emoționale și comportamentale la copii și adolescenți. Domenii de specialitate în cercetarea științifică precum cel al sociologiei, asistenței sociale, medicinei, psihologiei, psihiatriei, demonstrează consecințele negative ale expunerii indivizilor la violența din comunitate. Efectele negative, atât pe termen scurt, cât și pe termen lung vor avea rezo-

nanță inclusiv asupra viitoarelor generații, indivizii copiind de cele mai multe ori conduita cea mai des practică în comunitate (Bandura, 1977; Walker, 1980/2009; Barnett, 1963).

În concluzie, violența comunitară are loc între persoanele care nu sunt implicate în nicio relație intimă, de rudenie și care pot să nu se cunoască deloc. Este spontană și poate apărea în mediile unde oamenii învață sau muncesc, așa cum sunt școlile, locul de muncă, biserica, parcurile, centrele comerciale, transportul în comun etc. De asemenea, violența comunitară atrage după sine numeroase consecințe de ordin fizic, social, emoțional, comportamental, având efecte toxice asupra relațiilor interumane. Alte consecințe pot fi legate de depresie, anxietate, tentative de suicid, autoagresivitatea, distrugerea proprietății personale sau publice etc.

Cu toate acestea, în prezentul zilelor noastre, mediul online împiedică și/sau previne multiple tipuri de relaționări dintre indivizi. Cu alte cuvinte, dacă în trecut individul trebuia să se deplaseze într-un mediu comercial pentru a achiziționa anumite obiecte, azi le poate găsi, comanda și achiziționa online, pe internet. De asemenea, interviurile, conferințele pot fi și ele ținute cu ajutorul internetului, iar oamenii nu trebuie să fie fizic prezenți pentru a-și putea efectua activitățile. Asemenea situații pot avea două „tăișuri”, partea pozitivă este că putem realiza foarte multe lucruri la „un click distanță” și nu mai avem nicio barieră de ordin fizic dar, pe de altă parte, oamenii tind să se ferească tot mai mult de relaționările fizice. Acest lucru determină involuția abilităților de comunicare și relaționare dintre indivizi. Relația față în față este înlocuită cu imaginea virtuală pe care fiecare dintre noi o poate crea după bunul său plac. Mediul online a schimbat și a redefinit relațiile interumane, ducând provocările socializării spre noi culmi de studiu și analiză științifică. Impactul internetului asupra vieții zilnice este unul major. Lumea se află în continuă schimbare, iar acest lucru se reflectă inclusiv asupra violenței comunitare care acum are loc inclusiv în mediul online, virtual.

I.2.3. Violența de stat

Violența de stat (*state violence*) aduce, pe de-o parte, în prim plan discuția despre terorismul ce poate fi realizat sau sponsorizat de către un guvern, care implică atacuri intenționate asupra cetățenilor civili, în scopul atingerii unui obiectiv de ordin politic sau religios. Iar pe de altă parte, vorbim de actele de violență săvârșite de un corp militar, sau de actele violente sponsorizate de către un guvern suveran, în afara contextului unui război declarat. Oamenii de știință socială definesc, în general, violența de stat (Weber, 1946; Menjívar, 2016), de la violența politică directă și genocid, la ieșirea neoliberală a statului de la furnizarea serviciilor sociale, precum și folosirea masivă a noilor tehnologii de supraveghere a cetățenilor, fără ca aceștia să știe. Violența de stat reprezintă, în mod clar, o problemă socială care definește structura guvernării, cetățenia, dar mai ales calitatea vieții indivizilor și comunităților. Diferitele forme de violență de stat includ genocidul, violență juridică, violență politică, dar și inegalitățile structurale.

Violența în stat și controlul social, așa cum bine a observat renumitul sociolog Max Weber (1946, 77-128), este definită din prisma legitimității, statul fiind unica entitate autorizată să folosească în mod legitim violența asupra cetățenilor săi. Violența de stat poate fi definită inclusiv din prisma comunităților marginalizate și a migrației.

Se pot face multiple legături între formele de violență de stat exercitate de către diversele instituții pe plan intern, așa cum sunt închisorile sau centrele de detenție pentru imigranți, și violență transnațională de stat, așa cum este războiul (Bethencourt, 2014; Arruda, 2009).

Controlul social exercitat de către stat vizează pe toată lumea, iar justiția socială este de asemenea extrem de importantă. De cele mai multe ori, violența

de stat este prezentată de mass-media, analizându-se teme precum: războiul, diversele strategii militare etc. În alt context, statul poate fi văzut ca fiind un făptuitor al violenței împotriva propriilor cetățeni (Good, 1963; Budu, 2004; Sherif, 1967). Dar spectrul violenței de stat este cu mult mai larg și comportă numeroase înțelesuri. Violența nu este numai un impuls de natură irațională, ci poate fi cu mult mai mult de atât. O modalitate de control a cetățenilor, o strategie bine pusă la punct de către experți. Desigur că statul adoptă diferite strategii pentru a-și stabili, restabili și menține ordinea și autoritatea. Una sau mai multe dintre aceste strategii poate implica și violența.

I.2.4. Violența rasială

Violența rasială (*racial violence*), poate fi văzută din prisma conflictelor de ordin rasial, unde principala caracteristică a celor două părți implicate în conflict ține de rasă (Bamshad, et.al., 2003, 78-85). Conflictul dintre rase a existat încă din cele mai vechi timpuri, cu lupte între diversele grupuri etnice. De asemenea, vorbim inclusiv despre violența împotriva imigranților. Aceasta poate lua orice formă, de la o remarcă rasistă, la un atac fizic (Metraux, 1950, 142-145).

De exemplu, putem avea situația în care anumiți indivizi aleg să se mute într-o zonă cu totul nouă, fiind izolați de prieteni și de familie. Este vorba de altă cultură, altă limbă, alt peisaj geografic, alte cutume și credințe etc. Acești indivizi se pot confrunta cu diverse forme de hărțuire care de cele mai multe ori poate fi atât intimidantă, cât și dăunătoare din punct de vedere psihologic (Devos, 2008, 67-81). În acest caz, respectivii indivizi proaspăt mutați, nefiind acceptați de către comunitate, se pot izola fizic și

psihic, acest lucru ducând la apariția depresiei și a anxietății. Lipsa siguranței și permanenta alertă că cineva ar putea ataca în orice moment, va crea un real discomfort.

În linii mari, rasismul este credința în superioritatea unei rase față de o alta. Tocmai acest lucru va duce de cele mai multe ori la discriminarea de diverse tipuri și la apariția prejudecăților față de alți indivizi, reieșite pe baza rasei sau a etnicității lor. Rasismul nu poate fi definit cu ușurință și încadrat într-o singură definiție, motiv pentru care există mai multe viziuni pertinente asupra problematicii. Ideologia de bază a rasismului include faptul că indivizii pot fi împărțiți în diverse grupuri distincte care sunt foarte diferite între ele pe baza comportamentului lor social și al capacităților lor înnăscute. Totodată, rasismul susține ideea că indivizii pot fi clasati ca fiind inferiori sau superiori, ținând cont de rasă (Bethencourt, 2014; Gossett, 1997). Desigur că avem foarte multe exemple istorice care includ rasismul la nivel instituțional, așa cum toată lumea cunoaște de exemplu: sclavia din America Latină sau Holocaustul, precum și multe altele. În aceste situații, rasismul a stat la baza organizării sociale a unel stat de tip colonial, precum și a imperiilor coloniale. În timp, aceste moduri de a conduce o societate bazată exclusiv pe aspectele ce țin de rasă, va aduce consecințe grave asupra culturii și umanității.

Nimeni nu trebuie văzut și judecat din prisma rasei sale. Desigur că rasa și etnia sunt două concepte separate. Astfel, în timp ce etnia face referire la apartenența la un anumit popor, rasismul este adesea utilizat pentru a scoate în evidență diferențele de ordin fizic, psihic și cognitiv al indivizilor. Cu alte cuvinte, grupurile umane sunt împărțite pe baza unor calități considerate a fi superioare, dezirabile și care sunt capabile să conducă și să subjuge alte rase considerate a fi inferioare. În concluzie, termenul de „rasism” implică o anumită discriminare rasială, exercitată pe o bază etnică sau culturală (Wellman, 1993; McWhorter, 2009).

Conform Convenției Internaționale Nr. 1965 din data de 21.12.1965, privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Rasială, statele semnatare garantează tuturor indivizilor aceleași drepturi și obligații de care trebuie să beneficieze, indiferent de rasa de care aparțin (Caseta 4):

Caseta 4. Principalele drepturi garantate de Convenția Internațională Nr. 1965 din data de 21.12.1965, privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Rasială:

„În conformitate cu obligațiile fundamentale enunțate în articolul 2 al prezentei Convenții, statele părți se angajează să interzică și să elimine discriminarea rasială sub toate formele și să garanteze dreptul fiecăruia la egalitate în fața legii fără deosebire de rasă, culoare, origine națională sau etnică, în folosința drepturilor următoare:

a) dreptul la un tratament egal în fața tribunalelor și a oricărui alt organ de administrare a justiției;

b) dreptul la securitatea persoanei și la protecția statului împotriva violențelor sau maltrărilor, fie din partea funcționarilor guvernului, fie a oricărui individ, grup sau instituție;

c) drepturi politice, și anume dreptul de a participa la alegeri – de a vota și de a fi candidat – după sistemul sufragiului universal și egal, dreptul de a face parte din guvern, de a lua parte la conducerea treburilor publice, la orice nivel, și dreptul de acces, în condiții de egalitate, la funcții publice;

d) alte drepturi civile, în special:

- i) dreptul de a circula liber și de a-și alege reședința în interiorul unui stat;
- ii) dreptul de a părăsi orice țară, inclusiv pe a sa, și de a se întoarce în țara sa;
- iii) dreptul la o cetățenie;
- iv) dreptul de a se căsători și de a-și alege partenerul;
- v) dreptul de proprietate al oricărei persoane, atât singură cât și în asociere;
- vi) dreptul de moștenire;
- vii) dreptul la libertate de gândire, conștiință și religie;
- viii) dreptul la libertate de opinie și de exprimare;
- ix) dreptul la libertate de întrunire și asociere pașnică;

e) drepturi economice, sociale și culturale, în special:

i) dreptul la muncă, la libera alegere a ocupației sale, la condiții de muncă echitabile și satisfăcătoare, la protecția împotriva șomajului, la un salariu egal pentru muncă egală, la o remunerație echitabilă și satisfăcătoare;

ii) dreptul de a înființa sindicate și de a se afilia unor sindicate;

iii) dreptul la locuință;

iv) dreptul la sănătate, la îngrijire medicală, la securitate socială și la servicii sociale;

v) dreptul la educație și la pregătire profesională;

vi) dreptul de a lua parte, în condiții de egalitate, la activități culturale;

f) dreptul de acces la toate locurile și serviciile destinate folosinței publice, cum ar fi mijloace de transport, hoteluri, restaurante, cafenele, spectacole, parcuri”.

Sursa: Convenția Internațională Nr. 1965 din data de 21.12.1965, privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Rasială.

Cu alte cuvinte, astăzi, rasismul este interzis și sancționat prin lege, fiind considerat ilegal și extrem de dăunător și degradant la adresa oamenilor. Pe de altă parte, anti-rasismul este tradus prin diverse credințe, acțiuni, mișcări și politici care sunt adoptate sau dezvoltate pentru a se opune rasismului (McWhorter, 2009; Bethencourt, 2014). Astfel, anti-rasismul va milita pentru egalitarism și nondiscriminare pe baza rasei. Accentul este pus pe Drepturile Civile, pe Drepturile Omului, unde discriminarea bazată pe orice considerent de rasă este blamată și incriminată.

I.2.5. Discriminarea

Discriminarea (*discrimination*), este tradusă prin orice tratament considerat a fi nedrept sau prejudiciabil al diferitelor categorii de indivizi, pe diverse motive ce țin de următoarele aspecte: rasă, vârstă, gen, convingeri politice, religie, gen, vârstă, apariție fizică, existența unor afecțiuni de ordin fizic sau psihic, apartenența la un anumit grup, apartenența la o categorie socială, gradul de educație al individului, limba maternă, situația materială, mediul de rezidență, culoarea pielii, starea civilă, naționalitatea, orientarea sexuală etc. (Sherif, 1967; Ahern, et.al., 2007).

De asemenea, discriminarea înseamnă tratarea unui individ sau a unui grup dat, pe baza calității sale de membru, într-un mod considerat a fi cu mult mai rău față de cum sunt tratați de obicei ceilalți indivizi (Tajfel și Turner, 1979, 35-44). În altă ordine de idei, tradițiile, practicile, legile și politicile sociale existente în multe țări pot promova *discriminarea pozitivă*, numită și *discriminarea inversă*, unde individul care prezintă mai multe riscuri de a fi discriminat și marginalizat, neavând șanse egale de participare

la viața socială, va beneficia de anumite avantaje față de ceilalți indivizi care nu prezintă aceste riscuri (Cotton, 2007, 19-28). Astfel, discriminarea pozitivă țintește să egalizeze șansele tuturor indivizilor, oferind avantaje celor dezavantajați pentru a putea concura împreună cu toată lumea, plecând după aceleași poziții. Acest tip de discriminare a fost în special asociat cu numoritățile etnice dintr-o anumită țară. Deoarece minoritățile etnice întâmpină numeroase dificultăți de adaptare la limbă, la cultură și cutume, precum și la viața socială, statul va oferi anumite avantaje menite să ofere egalitate de șanse cu restul cetățenilor (Bertrand, 2004; Carmichael și Woods, 2000). Astfel, se dorește integrarea pe toate palierele vieții sociale a indivizilor care prezintă risc de marginalizare și discriminare.

Discriminarea poate fi văzută ca un tratament considerat a fi dezavantajos față de restul indivizilor dintr-o societate dată (Kang, et.al., 2016, MacInnis și Hodson, 2012). Totodată, discriminarea poate avea loc inclusiv fără a provoca răni de ordin fizic individului în cauză, ci mai degrabă va aduce consecințe psihice, sociale și relaționale. Există trei mari forme de discriminare, după cum urmează (Caseta 5):

Caseta 5. Principalele forme ale discriminării:

A) Concursul realist care este condus de interesul propriu și personal, urmărindu-se obținerea resurselor de ordin material, așa cum este de exemplu, mâncarea, hainele, teritoriul, clienții etc., pentru grupul respectiv. Astfel se va favoriza un grup în scopul de a obține mai multe resurse pentru membrii săi.

B) Concurența socială este determinată de nevoia de stimă de sine a individului, urmărindu-se obținerea puterii și a unui statut social pozitiv pentru grupul respectiv în raport cu alte grupuri considerate a fi concurența. Un exemplu ar putea fi favorizarea unui grup pentru a fi mai bun decât un alt grup aflat în poziția opusă și cu care concurează.

C) Discriminarea consensuală reflectă ierarhiile stabile și legitime, fiind determinată de necesitatea acurateței de statut și putere a unui grup așa cum este spre exemplu, favorizarea unui grup de vârstă înaintată, având un statut mai ridicat.

Sursa: Dovidio, et.al., 1996, 76-83.

O altă întrebare legată de discriminare ar putea consta în locul apariției acesteia. Ei bine, răspunsul este unul relativ simplu, și anume, discriminarea

poate apărea în orice spațiu public, așa cum este școala, biserica, spațiile comerciale, parcul, transportul în comun, pe piața muncii, în sănătate, în cazul serviciilor oferite de bănci, diversele beneficii și servicii guvernamentale etc. (Lippert-Rasmussen, 2006; Vornholt, et.al., 2013). Individul discriminat este tratat nefavorabil și inegal față de restul indivizilor care au beneficiat de aceleași servicii.

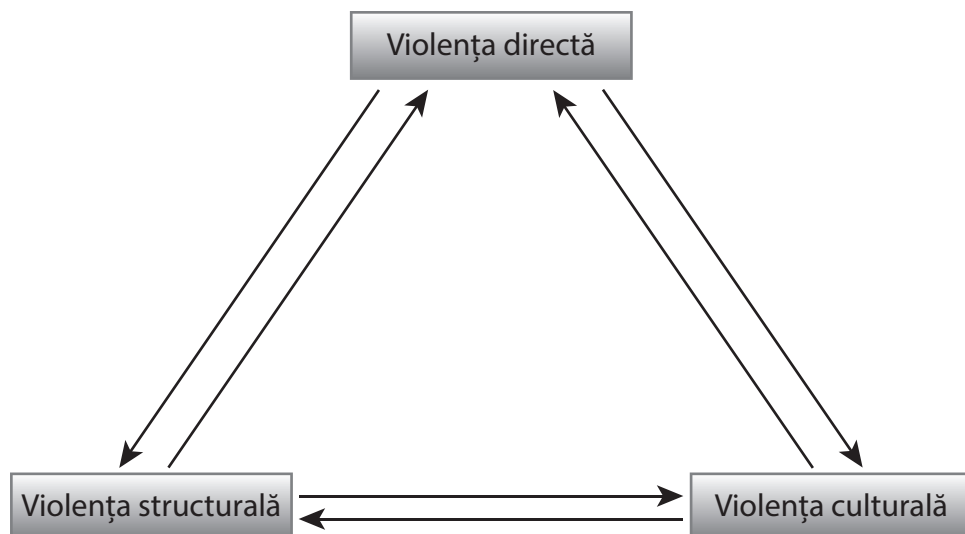
I.2.6. Violența culturală

Violența culturală (*cultural violence*), va ține cont de acele aspecte care aparțin de o cultură sau alta în vederea justificării violenței directe sau indirecte, putând fi exemplificată de limbă, culoare, religie, ideologie, știință, artă, drept civil și penal, politică, educație etc. (Abraham, 2000, 223-225). Violența culturală trebuie văzută din perspectivă socio-culturală și dinamica relațională dintre indivizii ce aparțin unei societăți date. Cauzele, intensitatea și durata violenței pot fi diferite de la un incident la altul, de la o societate la alta, însă violența culturală își poate face apariția în orice societate (Almeida și Dolan-Delvecchio, 1999, 656-659). În cazul violenței culturale, desigur, cultura va fi principalul motor de la care pot porni incidentele agresive și violente, prin exprimarea atitudinilor predominante ale unei societăți față de anumite subiecte din viața socio-culturală.

Totodată, violența culturală poate fi explicată ca fiind orice act sau aspect al unei culturi care este utilizat pentru a justifica daunele fizice, psihice și materiale produse victimei. Pe de altă parte, *violența simbolică* integrată într-o anumită cultură nu va avea același impact cu violența directă, în forma sa brută. În timp ce violența directă face referire la agresiunea de ordin fizic,

sexual, economic, social și psihologic, violența structurală are loc în interiorul sistemelor sociale, economice, politice și religioase ale societății. Un exemplu al violenței structurale ține de inegalitatea de șanse dintre femei și bărbați în obținerea unor venituri mai mari la locul de muncă, sau inegalitatea de șanse la admiterea la facultate a grupurilor considerate a fi marginalizate și defavorizate. Pe de altă parte, violența structurală este afișată atunci când, violența structurală poate fi considerată ca o urmare a proceselor de stratificare socială, fiind cauzată de un set de structuri fizice și organizaționale. Poate fi vorba de o violență neintenționată și uneori mai puțin vizibilă, fapt ce face din violența structurală un obiect ceva mai greu de definit (Agbayani-Siewert și Flanagan, 2001, 115-133). Totodată, violența culturală nu numai că justifică actul violent în sine, dar îl face să pară neieșit din comun, explicabil și normal în situația dată. Violența devine normală, chiar „cerută de situație”, menținând pattern-ul inegalității dintre genuri. Desigur că violența culturală poate avea mari influențe asupra perpetuării conduitelor contondente inter-generaționale: copil-părinte, tânăr-vârstnic etc. (Figura 1).

Figura 1. Legătura dintre violența directă, violența structurală și violența culturală:

Sursa: Prelucrarea autoarei după: Agnew, 1998; Abraham, 1999.

Factorul cultural, care favorizează apariția și menținerea violenței, include următoarele aspecte precum: genul, vârsta, muzica, reclamele tv, filmele, pictura și desenul, educația, limba, propaganda de orice fel etc. De asemenea, multitudinea de stereotipuri legate de gen este foarte răspândită în societate, determinând un anumit grad de obișnuință al indivizilor cu actele agresive (Adelman, 2003, 1119-1126). Cu alte cuvinte, un act violent îndreptat împotriva unui individ, poate fi considerat legitim, chiar moral. Astfel, realitatea înconjurătoare va căpăta cu totul alte culori și valențe. Dar, nu trebuie uitat din vedere un lucru simplu și, în același timp, esențial, anume că violența este dăunătoare individului și societății în ansamblu și încalcă Drepturile Omului (Ahmad, et.al., 2004, 272-280). Desigur că în orice societate există un anumit grad mai mare sau mai mic de violență culturală, justificată sau nu. Cu alte cuvinte, violența culturală este experimentată la scară largă de mase, și mai puțin resimțită în mod individual.

În concluzie, violența culturală poate fi justificarea perfectă pentru indivizii rivali care doresc să se distrugă unul pe altul. Nu este de ignorat nici violența întâlnită zilnic în mass-media, fie că vorbim de radio, televizor sau internet, agresivitatea este prezentă în permanență. De exemplu, agresivitatea și violența conținută în foarte multe desene animate pentru copii, fiind una fizică și directă. Dacă luăm unul dintre cele mai populare desene animate din toate timpurile, „*Tom și Jerry*”, vom constata cu ușurință că violența fizică își face existența observată. Copii pot astfel agreea, justifica și uneori, în anumite situații, chiar reproduce conduitele agresive. Violența culturală nu trebuie tratată cu superficialitate, deoarece este extrem de vastă, bogată, fiind exprimată în numeroase aspecte atât ale vieții socio-culturale, cât și ale evoluției mass-media.

I.2.7. Abuzul psihologic

Abuzul psihologic (*psychological abuse*), sau abuzul emoțional, este tradus prin cauzarea unor traume psihologice, efectuate de o persoană asupra unei alte persoane cu scopul vădit de a cauza suferință. De asemenea, la capitolul abuz psihologic, din punct de vedere al efectelor negative asupra victimei, se încadrează anxietatea, tulburarea de stres post-traumatic, pavorul nocturn, insomnia, tentativa de suicid, stima de sine scăzută, precum și depresia cronică etc. (Dutton, et.al., 2000, 197). Totodată, conform literaturii de specialitate, abuzul psihologic este strâns legat de toate celelalte forme de abuz, precum: fizic, sexual, social, economic, hărțuire etc. (Mega, et.al., 2000; Straus, et.al., 1980; Murphy și O’Leary, 1989; Burgess și Roberts, 2002; Bonea, 2012).

Abuzul psihologic include următoarele (Welsh și Shulman, 2008, 878-891): abuzul verbal, critica, jignirea, amenințarea, batjocura, învinuirea, intimidarea, gelozia, manipularea, șantajarea victimei de către agresor în vederea obținerii unor avantaje, umilire, înjosire, amenințarea cu violență sau cu distrugerea obiectelor personale, urmărirea permanentă, controlarea activităților persoanei, controlarea activităților persoanei, tratarea unei persoane ca un copil sau un servitor, amenințarea cu auto-agresiunea, poreclire. În acest sens, există trei mari tipuri de comportament abuziv, care includ următoarele (Murphy și O’Leary, 1989, 581): negarea, minimizarea, agresarea. Trebuie spus faptul că abuzul emoțional acoperă o gamă extrem de variată a agresiunii, comportând numeroase definiții și explicații. În acest mod, agresorul va produce teamă, frică victimei sale, fapt ce o poate împiedica să ia măsuri în vederea apărării, rămânând vulnerabilă.

Bunăstarea emoțională este foarte importantă pentru fiecare individ în parte, având strânsă și directă legătură cu sănătatea fizică și psihică, cu dezvoltarea emoțional-cognitivă, cu stabilirea relațiilor interpersonale, precum și cu

dezvoltarea personală și în carieră. În privința abuzului de natură psihologică, agresorul poate încerca manipularea emoțională a victimei sale pentru a obține mai multe beneficii și servicii. Pe termen lung, victima poate dezvolta mai multe probleme psihice, nerecunoscându-și propriile sale emoții și sentimente. Astfel, concepția de sine a victimei, precum și independența sa emoțională vor fi sistematic eliminate și înlocuite cu interesele agresorului (Basile, 2004, 62-65).

În cazul partenerilor de viață, abuzul psihologic inter-relațional, are loc în spatele ușilor închise, în intimitatea cuplului. Vorbim aici de maltratări cronice în cadrul relației conjugale, unde sunt incluse toate conduitele abuzive din punct de vedere emoțional. De asemenea, orice fel de abuz va fi mereu urmat și însoțit de abuzul emoțional (Hompson și Kaplan, 1996, 144-147).

Totodată trebuie făcută o diferențiere majoră între abuzul petrecut între adulți și abuzul exercitat de un adult asupra unui minor (Carney și Buttell, 2004; Giordano, et.al., 1999; Choi și Mayer, 2000). Conduita unui părinte față de copilul său, în contextul educării, poate fi una contondentă și abuzivă față de minor. Pe termen lung, vorbim de afectarea procesului dezvoltării cognitive și emoționale a copilului abuzat de părintele său sub pretextul educării și pedepsirii. De cele mai multe ori, stresul, grijile cotidiene, izolarea socială și lipsa resurselor economico-materiale, pot transforma părintele în abuzatorul copilului (Straus, et.al., 1996, 283-316). Astfel, părintele își va ataca verbal, fizic și emoțional copilul, justificând și minimalizând abuzul. De asemenea, abuzul emoțional poate avea loc în școală, între colegi sau chiar în relația profesor-elev. Din această perspectivă, elevul va dezvolta o anumită teamă de a mai merge la școală, putând duce la absenteism și chiar tentative de fugă de acasă și suicid. Un copil abuzat, poate deveni agresiv la rândul său față de cei din jurul său (Henning și Feder, 2004, 69-80).

Abuzul psihologic are numeroase forme ce se pot întinde pe anumite perioade de timp, iar efectele negative pe care victima le suportă vor reflecta inclusiv particularitățile psihice și emoționale, precum și experiențele anterioare de viață ale acesteia. Totodată, când vorbim de abuzul emoțional

vorbim de două aspecte extrem de importante, ca urmare a efectelor negative pe termen lung asupra victimei, anume: Sindromul de stres post-traumatic și Sindromul Stockholm (Caseta 6).

Caseta 6. Principalele caracteristici ale Sindromului de stres post-traumatic și ale Sindromului Stockholm:

1. Sindrom de Stres Post-traumatic (*Post-traumatic stress syndrome*) – instalarea sentimentului de frică permanentă față de agresor, o tensiune permanentă a victimei de a nu fi abuzată (Rujoiu și Rujoiu, 2007; Rowlings, 2007). De cele mai multe ori Sindromul de Stres Post-traumatic este asociat cu Sindromul Femeii Bătute deoarece, în cazul violenței în relația de cuplu, femeia este cea care are calitatea de victimă și bărbatul este agresorul. Există anumite “dovezi” cu ajutorul cărora se poate demonstra dacă o femeie este sau nu abuzată în mod frecvent de către partenerul ei de viață (Rădulescu, 2001, 37): dureri cronice și stare precară de sănătate; grad scăzut de autoprotejere; se poate să fi fost martoră și/sau victimă a violenței în copilărie; dependența emoțională față de partener; respectul acordat trebuințelor partenerului; folosirea tranchilizanților și/sau a alcoolului; tendința de a se sinucide; coșmaruri frecvente și insomnii; agitație severă, anxietate, nervozitate; gândire confuză și lipsă de concentrare. În general, sindromul de stres post-traumatic are efecte devastatoare asupra victimei pe termen lung și foarte lung. Este vorba de consecințe de ordin psihologic ce necesită tratament de specialitate și efort susținut din partea celor apropiați, dar mai ales a persoanei în cauză. Sindromul de Stres Post-traumatic apare ca un rezultat al abuzurilor repetate pe o perioadă lungă de timp sau în urma unui episod traumatizant, creând o relație de dependență între victimă și agresor (Walker, 1991, 21-29).

2. Sindromul Stockholm (*Stockholm Syndrome*), caracterizează “legătura traumatică” dintre victimă și agresor, în care victima nu dorește să fie salvată și să părăsească relația abuzivă, ci dimpotrivă, dorește să rămână așa în continuare. Din acest motiv, unele victime aleg să nu solicite niciun fel de ajutor, în ciuda abuzurilor suferite. Din alt punct de vedere, victima apare ca un personaj care caută și dorește să fie abuzată, provocându-l pe partener (Dutton, et.al., 1996, 113-132). Este manifestarea unei loialități ieșite din comun de către victimă față de agresorul său. Treptat, victima începe să se identifice cu sentimentele și dorințele agresorului, neputându-se apăra împotriva abuzurilor. Victima este izolată și devine dependentă de agresor, nemaiconștientizând abuzurile la care este supusă.

Sursa: Bonea, 2012, 14-16, 86-99, 137-139.

Violența, în general, are loc între două sau mai multe persoane, în vederea stabilirii unei relații bazate pe putere și control. Totodată, violența poate implica anumite tactici de manipulare a victimei pentru ca agresorul să poată obține avantajele și rezultatele dorite. Rădăcinile tuturor formelor de violență se întemeiază pe numeroasele tipuri de inegalități din cadrul societății, familiei, al locului de muncă, la școală sau al relației de cuplu (Pai și Lee, 2011, 1407-1411).

I.2.8. Violența fizică

Violența fizică (*physical violence*) semnifică orice fel de act intenționat al agresorului în scopul provocării unor vătămări și traume victimei, prin intermediul forței fizice (David, 2006; Jinadu, 1972; Bensimon și Ronel, 2012). Desigur că violența este considerată a fi un comportament deviant și totodată o problemă de sănătate publică de către Organizația Mondială a Sănătății (OMS). Agresivitatea poate fi îndreptată către propria persoană, și atunci vorbim despre auto-agresivitate, sau poate fi îndreptată către o altă persoană sau grup. Spre deosebire de auto-agresivitate, agresiunea îndreptată către alte persoane face referire la incidentele petrecute între indivizi, fie că vorbim de partenerii de viață, sau de relația dintre părinte și copil, sau de relația dintre profesor și elev. Cu alte cuvinte, auto-agresivitatea este situația în care agresorul și victima sunt aceeași persoană. Utilizarea forței fizice și a puterii asupra unei alte persoane reprezintă un real pericol și o amenințare permanentă cu care victima trăiește. Desigur că violența fizică nu are efecte negative numai asupra corpului, al fizicului, ci și pe plan psihic, creând numeroase prejudicii psihice victimei atât pe termen scurt, cât și pe termen lung. Violența fizică poate fi de mai multe feluri și poate avea intensități diferite și durate de timp ce variază în funcție de conflict și situație. Contextul violenței fizice implică un agresor cu forță fizică și o victimă vulnerabilă (Allen, 2001, 45-57). Violența poate avea loc în intimitatea familiei sau în spațiul public, context în care vorbim de violență străină, asaltul dintre și de către străini, infracțiunile de proprietate, violența de la locul de muncă, precum și violența din alte instituții publice așa cum este biserica sau primăria etc. Pe de altă parte, violența colectivă face referire la violența comisă de anumite grupuri infracționale, delincvente formate din mai mulți indivizi și care poate fi împărțită în violență socială, politică și economică (Daly și Wilson, 1981, 96-110).

Mai departe, violența fizică poate implica oricare dintre următoarele acțiuni violente (Wilson și Martin, 1988; David, 2006; Bonea, 2015.b): pălmuirea, lovirea, zgârierea, sufocarea sau strangularea, aruncarea cu obiecte contondente țintind victima, imobilizarea, mușcarea, înjunghierea, îmbrâncirea, împușcarea, împiedicarea, arderea, lovirea cu pumnii și picioarele etc. Cu alte cuvinte violența fizică implică o persoană care folosește forța fizică împotriva unei alte persoane, cauzând vătămări corporale.

Dacă vorbim de relația de cuplu, violența fizică, în foarte multe dintre situații, își va face apariția treptat, devenind progresivă în timp. Prin esența ei, violența fizică este ilegală. Violența are astfel scopul vădit de a răni sau ucide victima (Ploeg, et.al., 2009, 187-210).

Factorii favorizanți ai violenței fizice sunt multipli, după cum urmează (Stoltenborgh, et.al., 2011; Gorelik, et.al., 2012; Scheerer, 1993; Goetz, 2010): inegalitatea de gen, o situație materială precară, marginalizarea, consumul nociv al alcoolului, venituri nesigure, socializarea în funcție de gen, promovarea valorilor societății patriarhale și a supunerii femeii față de bărbat atât în societate, cât și în familie, un loc de muncă stresant și solicitant, vârstă, genetică, leziuni ale creierului, tulburări de personalitate, istoricul agresiunilor și al episoadelor violente din trecutul individului, disponibilitatea individului de a se angaja într-un comportament violent, exemplele de comportament din societate și din cadrul familiei, existența mai multor copii, lipsa comunicării sau o comunicare inefficientă, existența unor tulburări psihice, apariția unor boli cronice care necesită îngrijire pe termen îndelungat, dependența financiară și psihologică a victimei față de agresor, lipsa accesului la informație, izolarea față de comunitate și de familia extinsă, o educație precară, cultura violenței, discriminarea pe diverse considerente etc. Cauzele violenței sunt extrem de complexe și pot apărea la diferite nivele. Toți acești factori pot explica apariția și manifestarea violenței fizice, dar mai ales pot servi la îmbunătățirea actualelor tehnici de prevenire și comba-

tere a violenței, dar și la construirea de noi politici sociale de profil, cât mai eficiente.

Organizația Mondială a Sănătății (OMS) consideră că violența poate fi împărțită în trei mari categorii, după cum urmează: 1. violența auto-regresată, 2. violența interpersonală, 3. violența colectivă (Caseta 7).

Caseta 7. Tipurile principale de violență fizică:

1. Violența auto-regresată semnifică acele conduite auto-contondente, tendința individului de a-și face rău, de a se răni. Aceste tendințe auto-agresive pot conduce chiar la tentativa de suicid. Pe de altă parte, auto-abuzul include acte precum auto-mutilarea. Desigur că violența nu va conduce întotdeauna și neapărat la vătămări corporale sau la moarte, dar reprezintă un real pericol. Desigur că violența are impact negativ în plan fizic, social și psihic ce se poate întinde pe termen scurt, mediu și lung.

2. Violența interpersonală înseamnă, pe de-o parte, violența dintre partenerii din cadrul relației intime de cuplu și, pe de altă parte, semnifică violența petrecută între membrii familiei extinse, grupul de prieteni. Violența interpersoană include abuzul persoanelor vârstnice, abuzul asupra copiilor, violența partenerului intim, abuzul persoanelor cu nevoi speciale etc. Acest tip de violență va afecta în mod negativ și direct relațiile stabilite între membrii familiei, fie că vorbim de adulți sau de minori.

3. Violența colectivă este tradusă prin diversele acte violente petrecute în cadrul colectivității, în societate, așa cum este de exemplu violența petrecută între diverse grupuri de indivizi, utilizând diverse tipuri de arme (arme albe sau arme de foc etc.). Factori precum: inegalitatea, discriminarea, marginalizarea, lupta pentru accesul la resurse limitate, vor favoriza apariția și menținerea violenței colective. În acest sens sunt necesare numeroase eforturi naționale și locale pentru a furniza diverse servicii eficiente de prevenire și combatere a acestor comportamente. De asemenea, asigurarea accesului indivizilor la resursele necesare unui trai decent, precum și identificarea imediată a problemelor sunt demersuri extrem de importante.

Sursa: Prelucrarea autoarei după: Organizația Mondială a Sănătății (OMS), 2019.

Când vine vorba de violența fizică trebuie ținut seama de probabilitatea de a deveni victime sau agresori ai violenței. Astfel, fiecare dintre noi are un risc mai mare sau mai mic de a deveni victima unui tip de violență la un anumit moment, fie în cuplu, fie în familia extinsă, la locul de muncă sau în spațiul public. De reținut este faptul că violența petrecută între partenerii de viață, care se cunosc este una cu totul diferită față de violența petrecută între persoane necunoscute, din cadrul comunității (Gilligan, 2003, 1149-1180).

I.2.9. Abuzul economic

Abuzul economic (*economic abuse*), are loc atunci când un partener de viață are controlul asupra accesului resurselor financiare și al bunurilor celuilalt partener, reducând puterea și independența. Astfel, victima va rămâne dependentă din punct de vedere financiar față de agresor (Caplan, 1985; Beaulieu, 1992; Dutton, et.al., 1996). Abuzul economic va împiedica victima să ia decizii cu privire la propria sa viață dar, în același timp, o va determina să rămână în continuare în relația abuzivă. Este un tip de abuz la care nu sunt supuse numai femeile, ci și persoanele vârstnice, persoanele cu nevoi speciale etc. Când o persoană devine dependentă din punct de vedere financiar față de o altă persoană, prin împiedicarea și interzicerea accesului asupra resurselor, se va crea o relație strânsă de dependență. De asemenea, abuzul economic are loc în mai multe situații, după cum urmează (Lockton și Ward, 1997; Dutton, et.al., 1996; Bonea, 2013): atunci când agresorul interzice victimei să mai frecventeze locul de muncă, îi confiscă veniturile, încurajează încetarea activității economice, exploatarea resurselor economice ale victimei, diverse tactici de a ascunde informații față de victimă cu privire la situația financiară, precum și utilizarea neautorizată a veniturilor victimei de către agresor, rularea restanțelor victimei fără știrea și acceptul ei, vânzarea bunurilor comune fără acceptul victimei, efectuarea cardurilor de credit în numele victimei fără ca ea să știe, amenințarea victimei cu întreruperea sprijinului financiar dacă părăsește relația.

Cu alte cuvinte, scopul vădit al agresorului, prin abuzul economic este acela de a stabili o relație de putere și dependență, în care victima este total vulnerabilă. Liberarea de alegere a victimei va fi limitată, chiar inexistentă, în timp ce agresorul va lua deciziile cu privire la toate aspectele vieții (Adams, et.al.,

2008, 566-582). Totodată, agresorul poate folosi banii victimei fără permisiunea și fără știrea acesteia, fapt ce va determina anumite tensiuni în cadrul cuplului sau familiei. În cuplurile unde există copii, lucrurile se vor complica în contextul abuzului economic, agresorul putând șantaja victima prin diverse metode și tehnici pentru a obține ceea ce dorește. Victima poate avea restricționat accesul la necesitățile esențiale, așa cum este hrana, transportul sau medicamentele, ori îmbrăcămintea (Barling, et.al., 1987, 39-51).

Instabilitatea economică va aduce puterea agresorului, limitând opțiunile și măbind insecuritatea victimei. Astfel, relația abuzivă nu va fi întreruptă, agresorul având garanția că nu va fi părăsit (Follingstad, et.al., 1990, 107-120). Agresorul va limita, chiar interzice victimei să își achiziționeze anumite lucruri de care aceasta are nevoie, menținând un avantaj de putere și control. În forma sa extremă, abuzul economic înseamnă reținerea tuturor veniturilor victimei și forțarea acesteia de a “cerși” bani de la agresor, fiind stabilită relația de putere și superioritate. În acest timp, victima va fi declarată incompetentă și incapabilă de a-și gestiona propriile venituri. Odată cu trecerea timpului, într-o relație de abuz economic de lungă durată, stima de sine și încrederea victimei vor fi serios subminate (Dutton, 1995; Alexander, 1993). Agresorul poate împiedica victima de a-și finanța propria sa educație sau de a urma anumite cursuri de calificare profesională în vederea obținerii unor venituri. În privința locului de muncă, agresorul poate interzice victimei să avanseze pe un post mai sus în ierarhia muncii, tocmai pentru a păstra avantajele controlului.

În consecință, prin intermediul abuzului economic, agresorul va căuta să controleze victima sa într-o măsură cât mai mare și în același timp să se asigure că nu va avea parte de rebeliune și răzvrătire din partea acesteia. Este vorba de un mecanism de control în cadrul relației agresor-victimă, putând include abuzul fizic, psihic, social și sexual (Campbell și Lewandowski, 1997; Chester, et.al., 1994). Agresorul poate utiliza anumite recompense în bani pe care le oferă victimei în momentul în care aceasta își va face pe plac. De asemenea, agresorul

poate interzice victimei să meargă la cumpărături, dar poate amenința și chiar distruge bunurile personale ale victimei. Vorbim de exploatarea dezavantajului economic al victimei de către agresor.

Strategia de putere și control adoptată de agresor este menită să ofere control, avantaj și superioritate în fața victimei. Astfel, victima va fi transformată în „slugă”, nefind capabilă să se apere. Abuzul economic separă victima de resursele, drepturile și alegerile sale proprii, izolând-o din punct de vedere financiar. Victima poate fi forțată să trăiască în sărăcie, în timp ce agresorul are controlul total asupra tuturor resurselor disponibile. Trebuie spus că abuzul economic este un aspect comun în cazul relațiilor abuzive (Anderson, et.al., 1991, 295-324). Abuzul economic implică manipularea victimei de către agresor în scopul obligării acesteia de a rămâne în continuare în relație. Vulnerabilitatea victimei va asigura accesul permanent și nelimitat al agresorului atât la victimă, cât și la resursele deținute de ea.

Formele principale ale abuzului economic pot include foarte multe acțiuni, interziceri, negări și amenințări din partea agresorului, poziționând victima în dezavantaj și vulnerabilitate (Caseta 8):

Caseta 8. Principalele forme ale abuzului economic:

Abuzul economic implică următoarele acțiuni din partea agresorului:

- agresorul interzice victimei să întreprindă orice activitate economică;
- sabotarea oricăror încercări ale victimei de a fi independentă din punct de vedere economic;
- hărțuirea la locul de muncă;
- agresorul va lua toate veniturile financiare ale victimei;
- solicitarea explicării a tot ceea ce achiziționează victima;
- minimalizarea contribuției financiare a victimei;
- forțarea, obligarea victimei de a lucra în mod ilegal sau cu ziua;
- agresorul interzice victimei să comunice cu alte persoane despre situația financiară;
- forțarea victimei de a-și lichida conturile;
- forțarea victimei de a face credite pentru a o îndatora;
- agresorul forțează victima să semneze anumite documente cu caracter financiar fără a le citi în prealabil;
- exclude victima din deciziile cu caracter financiar;
- interzicerea accesului cu privire la informațiile financiare.

În concluzie, abuzul economic determină victima să rămână alături de agresor în relația abuzivă. Totodată va plasa agresorul în poziția avantajoasă de putere și decizie față de victimă, oferind numeroase oportunități de abuz. Abuzul economic este asigurarea perfectă pentru agresor că victima va rămâne în permanență sub controlul și la dispoziția sa (Arias, 1997; Robinson, 2003; McBride, 2001).

I.2.10. Abuzul sexual

Abuzul sexual (*sexual abuse*) are o istorie îndelungată, ce se întinde pe perioade foarte lungi de timp și care a avut loc în cadrul numeroaselor culturi, fie pe timp de pace, fie pe perioade ale războaielor. De multe ori, victimele aleg să nu apeleze la oamenii legii și la ajutorul calificat pentru a putea trece peste această traumă, temându-se de blamare. Desigur, familia de origine și comunitatea joacă un rol esențial în alegerile victimei (Vigarello, 1998; Walker, 2008; Williams, 1968; Bonea, 2016.a).

Abuzul sexual comis împotriva femeii și/sau a minorului va avea un impact major asupra sănătății fizice, cognitive, psihice, sociale și economice a victimei pe un termen scurt și lung. Este vorba de o traumă majoră peste care victima trebuie să treacă. Din acest motiv este nevoie de multă înțelegere și susținere din partea familiei de origine, dar și de ajutorul calificat furnizat de specialiști (Ogle și Walker, 2008; Rosen, 2002, 10). Victima este amenințată, forțată din punct de vedere fizic și psihic, de către agresor de a întreține relații sexuale nedorite, împotriva voinței. Victima va resimți emoții negative precum: frică, frustrare, umilință, neputință, furie, dezgust etc. (Saigh și Brenner, 1999; Barnes, et.al., 2009; Bonea, 2012).

Abuzul sexual, este corelat cu abuzul psihic și violența fizică, având consecințe ulterioare de natură fizică, sexuală și psihică. Deseori, victima va prezenta mai multe probleme de sănătate, fiind necesară intervenția echipei multidisciplinare de specialiști. Totodată, victima poate face abuz de substanțe cu efect halucinogen și/sau de băuturi alcoolice în încercarea sa de a trata trauma suferită. Pot apărea diverse tulburări gastro-intestinale și tulburări psihologice greu de tratat.

Impactul negativ al abuzului sexual asupra sănătății victimei este unul evident și dificil de gestionat și tratat, motiv pentru care victima trebuie încurajată să apeleze la serviciile specialiștilor și să sesizeze cazul la poliție pentru ca agresorul să poată fi reținut din libertate. Prin urmare, abuzul sexual va afecta nu numai victima, ci și familia acesteia. Abuzul sexual este o infracțiune gravă pedepsită de lege și este o încălcare a *Drepturilor Fundamentale ale Omului*. Astfel, conform noului *Codul Penal*, privind *Violul, Infracțiuni contra libertății și integrității sexuale*, abuzul sexual este definit ca fiind acele “acte de violență sexuală care constituie infracțiuni și sunt pedepsite ca atare, respectiv violul (Art. 218); agresiunea sexuală (Art. 219); actul sexual cu un minor (Art. 220), corupția sexuală (Art. 221); racolarea minorilor în scopuri sexuale (Art. 222); folosirea prostituției infantile (Art. 216); incestul (Art. 377); hărțuirea sexuală (Art. 223); precum și folosirea abuzivă a funcției în scop sexual”.

“Abuzul sexual înseamnă forțarea unei persoane de către altă persoană de a întreține relații sexuale nedorite. Atunci când este îndreptat către un copil se numește abuz sexual asupra copiilor. Abuzul sexual între soți (violul marital), este un termen referitor la violența în familie, unde un soț folosește abuzul fizic sau sexual asupra altui soț. Acesta se referă frecvent la relații sexuale forțate asupra unui soț, fără consimțământul său” (Rădulescu și Pătrioară, M., 2003; Finkelhor, 1994).

Abuzul sexual îndreptat împotriva minorilor este situația în care un adult obligă, forțează și amenință un copil aflat sub vârsta majoratului, de a

întreține relații sexuale nedorite, pe care nu le poate înțelege și conștientiza, fiind o încălcare gravă a legilor aflate în vigoare (Rădulescu și Pătrioară, 2003).

Totodată, abuzul sexual împotriva copiilor atrage consecințe devastatoare pe termen mediu și lung, afectând viitorul copilului și implicit al societății. Un copil abuzat, poate avea serioase probleme de relaționare și adaptare la maturitate. Astfel, Consiliul Europei, prin *Convenția pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale*, (Art. 18), definește abuzul sexual al copiilor ca fiind: a) “implicarea în activități sexuale a unui copil care, potrivit prevederilor în vigoare ale dreptului național, nu a împlinit vârsta legală pentru viața sexuală și b) implicarea în activități sexuale a copilului, folosind constrângerea, forța sau amenințările, abuzând de o poziție recunoscută ca fiind de încredere, de autoritate sau de influență asupra copilului, inclusiv, în cadrul familiei, sau abuzând de o situație de vulnerabilitate deosebită a copilului, cauzată mai ales de un handicap psihic/fizic sau de situații de dependență”.

Printre principalele consecințe ale abuzului sexual, se numără următoarele (McCauley, et.al., 1997, 1362-1368): a) apariția depresiei; b) tentative de suicid; c) sindromul de stress post-traumatic; d) dureri fizice; e) diverse leziuni specifice; f) consumul excesiv de substanțe medicamentoase, a substanțelor cu efect halucinogen, a alcoolului; g) diverse probleme de sănătate; h) pavor nocturn, lipsa somnului; i) lipsa poftei de mâncare, înfometarea; j) izolarea față de toți cei din jur, inclusiv față de familia de origine; k) apariția fricii incontrolabile; l) diverse reacții somatice; m) refuzul de a mai avea orice fel de relații cu sexul opus; n) agresivitatea față de cei din jur sau față de propria persoană (auto-agresivitatea); o) renunțarea la locul de muncă și retragerea din orice activitate economică; p) auto-culpabilizarea pentru abuzurile suferite etc.

Prevenirea și combaterea abuzului sexual împotriva femeilor și a copiilor trebuie să fie compus din programe coerente, atent monitorizate și pliate pe

nevoile victimelor pentru a obține rezultate eficiente. De asemenea, agresorul nu trebuie exclus din programele de reintegrare, reeducare și recuperare. Problema abuzului sexual trebuie tratată din ambele puncte de vedere: al victimei, dar și al agresorului. Înființarea mai multor servicii dedicate exclusiv agresorului sexual pentru identificarea, tratarea, asistența și monitorizarea acestuia pe termen lung. Eforturile umane specializate și financiare în vederea prevenirii și combaterii abuzului sexual sunt considerabile. De asemenea, este necesară informarea și educarea populației pentru „toleranța 0” a abuzului de orice fel îndreptat împotriva femeii și a copilului.

I.2.11. Hărțuirea

Hărțuirea (*the harassment*), este un termen ce acoperă o gamă largă de comportamente de natură ofensivă. Hărțuirea este înțeleasă ca fiind un comportament care degradează, umilește și denaturează un individ din punct de vedere socio-moral. Este vorba de conduite considerate a fi supărătoare, deranjante sau chiar amenințătoare la adresa unei persoane sau grup (Concha-Barrientos, et.al., 2004; Brewster, 2003; Bonea, 2015.a). Acest tip de comportament evoalează din mai multe motive de natură discriminatorie, având ca efect anularea și negarea unui individ de a beneficia de drepturile sale prevăzute prin legea în vigoare dintr-un stat. Totodată, hărțuirea repetată poate deveni cu ușurință agresivă pentru victimă.

Pe de altă parte, hărțuirea sexuală face referire la progrese sexuale persistente și nedorite de către victimă, indiferent de refuzul vehement. Hărțuirea poate avea loc în familie sau la locul de muncă, acolo consecințele pentru victimă pot avea un impact negativ major. La locul de muncă vorbim de inegalități de

putere, remunerație, experiență și prestigiu între agresor și victimă (Dromm, 2013; Rosen, 2002; Anderson, 2006).

Sunt mai multe tipuri de hărțuire, așa cum este cea psihologică, sexuală, la locul de muncă, electronică, rasială, bazată pe poziții de putere, religioasă, Efectuată de instituțiile statului și de oficiali, bazată pe vârstă și gen. Desigur că aceste tipuri de hărțuire pot fi întâlnite separat sau cumulat, însă pentru victimă impactul este unul devastator, atât pe plan personal, psihic, relațional, familial, cât și pe plan economico-social (Caseta 9).

Caseta 9. Principalele tipuri de hărțuire:

1. Hărțuirea psihologică are loc atunci când un individ are un comportament abuziv, umilitor și intimidant la adresa unui alt individ. Prin subminarea autorității, amenințări și batjocură, agresorul reușește să contribuie masiv la scăderea stimei de sine a victimei. Acest tip de hărțuire va avea urmări negative pentru victimă pe termen îndelungat.

2. Hărțuirea sexuală este tradusă prin acel comportament ofensator legat de sexul unei persoane, prin simboluri, cuvinte și acțiuni cu tentă sexuală pe care victima nu le dorește. Acest tip de hărțuire poate fi subtil sau în mod deschis, prin flirt nedorit de către victimă, contacte fizice cu victima, invadarea spațiului personal al victimei, diverse glume de natură sexuală, expunerea de natură sexuală a agresorului în fața victimei, comentarii sugestive, precum și multe alte asemenea comportamente. Hărțuirea sexuală este cel mai des întâlnită la locul de muncă sau în instituțiile educaționale.

3. Hărțuirea la locul de muncă este un comportament amenințător și ofensator îndreptat împotriva unui coleg/colegă de muncă. Hărțuirea la locul de muncă este destul de greu de gestionat, motiv pentru care unele victime aleg să-și dea demisia. Hărțuirea la locul de muncă este un comportament deviant și agresiv de cele mai multe ori exercitat de un individ cu o poziție superioară față de cea a victimei sale. Astfel, siguranța la locul de muncă a devenit un aspect extrem de important care azi preocupă guvernele lumii civilizate.

4. Hărțuirea electronică are loc în mod evident în mediul online, foarte dezvoltat în ultima perioadă de timp. Astfel, agresorul poate sta comod în spatele ecranului computerului și hărțui victima pe toate canalele sale de acces online. Este un tip de hărțuire care nu necesită neapărat prezența față în față dintre agresor și victimă, mai mult, cei doi pot fi total necunoscuți.

5. Hărțuirea rasială este bazată pe considerente etnice, rasiale ale individului și poate include diverse acțiuni și cuvinte jignitoare, amenințătoare la adresa victimei. Agresorul reușește să determine victima să-i fie rușine de rădăcinile ei rasiale, să se simtă degradată din cauza rasei, a etniei. Insulte cu tente rasiale sunt extrem de ofensatoare, agresorul având un limbaj abuziv și agresiv la adresa victimei. Acest tip de hărțuire poate duce chiar la atacuri fizice și instigarea altor indivizi la conduite similare. Istoria omenirii este plină de exemple ale persecuției pe considerente rasiale, etnice.

6. Hărțuirea bazată pe vârstă și gen poate afecta pe toți indivizii, așa cum este de exemplu în contextul unui interviu pentru angajare. Aici, cele mai multe victime sunt de gen feminin, fie că vorbim de fete sau de femei mature. Însă nu trebuie exclus faptul că hărțuirea bazată pe vârstă și gen poate afecta orice individ, indiferent de caracteristicile sale.

7. Hărțuirea religioasă este îndreptată împotriva indivizilor de o anumită religie, pe considerente ale convingerilor lor despre divinitate. Aceasta se poate manifesta fizic și verbal prin diverse amenințări, loviri, glume jignitoare, ofense, ridiculizare etc. În principiu, se merge pe premisa că religia unuia este cea superioară, plină de adevăr, iar religia altuia este o glumă nesemnificativă.

8. Hărțuirea efectuată de instituțiile statului și de oficiali este tradusă prin tratamentul necorespunzător efectuat de către oficialii statului prin utilizarea forței excesive, prin coerciție și amenințări dintre cele mai diverse. Este o hărțuire bazată pe considerente etnice, rasiale, de gen, religioase, de vârstă, de condiție economică și status-rol.

9. Hărțuirea bazată pe poziții de putere are loc atunci când un individ aflat într-o anumită poziție de putere va alege să agreseze verbal, sexual și fizic, un alt individ aflat pe o poziție ierarhică inferioară. Constă în atenția nedorită de către victimă, așa cum este de exemplu la locul de muncă, precum și în instituții cu caracter religios sau educațional. Hărțuirea, în esență este considerată o formă de discriminare complet ilegală, fiind un abuz grav la adresa unei persoane.

Sursa: Prelucrarea autoarei după: Tehrani, 2004, 357-366.

În societatea prezentă, normele culturale, politice și legale interzic hărțuirea de orice fel. Totodată, persoanele de gen feminin ocupă cele mai multe locuri în rândul victimelor, motiv pentru care politicile sociale de prevenire și combatere a hărțuirii și-au îndreptat atenția în această direcție. Un aliat demn de luat în seamă în lupta împotriva hărțuirii este mass-media prin toate canalele de comunicare, contribuind la informarea, educarea și sensibilizarea populației (Tehrani, 2004; Concha-Barrientos, et.al., 2004).

Glumele bazate pe religia, etnia, genul, vârsta, nevoile speciale ale unui individ înseamnă hărțuire și trebuie descurajată prin toate mijloacele posibile. Scopurile hărțuirii pot varia de la intimidarea, șantajarea, răzbunarea, rănirea, obținerea anumitor avantaje sexuale sau materiale din partea victimei, până la determinarea acesteia să renunțe la locul de muncă (Ahern, et.al., 2007, 189-194).

Bullying-ul este o formă de hărțuire, fiind tradus prin intimidare și poate fi caracterizat ca fiind un comportament ofensator, intimidant, rău intenționat sau insultător, abuz de putere prin diverse mijloace menite să submineze și să umilească victima, pornind de la următoarele acțiuni:

(Concha-Barrientos, et.al., 2004; Bertrand, 2004; Bonea, 2015.c): a) umilire, b) abuz de autoritate, c) amenințare, d) intimidare, e) criticare excesivă, f) presiune, g) darea unor sarcini imposibil de îndeplinit, h) excluderea din grup, i) urmărirea activităților victimei și vânărea greșelilor acesteia, j) po-reclire, k) batjocură, l) jigniri repetate, m) exploatarea slăbiciunilor victimei în scopul înjosirii acesteia, n) ridiculizare etc.

Totodată, hărțuirea prin definiție este o formă de discriminare (Basile, 2004; Concha-Barrientos, et.al., 2004; Williams, 1968). Desigur că hărțuirea poate avea loc în multe locuri și contexte, însă atunci când vrem să o analizăm, în opinia mea, trebuie să ținem cont de mai multe aspecte importante precum: poziția de putere dintre agresor și victima sa; contextul situațional; isotricul relației dintre agresor și victimă; motivele care stau la baza hărțuirii invocate atât de agresor, cât și de victimă; experiența celor doi actori implicați; background-ul victimei și al agresorului; problemele psiho-emoționale, relaționale și familiale ale celor doi protagoniști; spațiul cultural și valorile promovate în societatea în care cei doi funcționează; nivelul educațional; convingerile religioase și politice; tipul de socializare practicat în respectiva societate; cutumele și cultura în care agresorul și victima s-au dezvoltat; contextul familial și istoricul agresiunilor suferite în trecut de unul sau ambii actori implicați etc.

I.2.12. Traficul de persoane

Traficul de persoane (*human beings trafficking*), constă în comerțul cu ființe umane în interesul obținerii unor profituri financiare. Este vorba de sclavie, muncă forțată, sclavie și exploatare sexuală, traficul de copii

mici, traficul de organe, traficul de ovule umane, forțarea victimelor de a deveni cărăuși pentru anumite substanțe sau obiecte interzise (Agustin, 2008; Chuang, 2006; Cristus, 2006). Traficul de persoane poate avea loc în interiorul unei țări sau poate fi transnațional, fapt ce implică rețele foarte bine țesute. Trebuie spus că traficul de ființe umane este o infracțiune împotriva persoanei, încălcând Drepturile Fundamentale ale Omului. Victimele sunt constrânse și exploatate, vândute și forțate să facă anumite munci și servicii considerate a fi degradante pentru ființa umană (Wortley, 2002, 229-248, 394). Cele mai multe victime ale traficului de persoane sunt femeile și minori care provin, de obicei, din familii dezbinat, persoanele fără adăpost, cu o situație materială precară, marginalizate și cu un nivel educațional scăzut (Finkelhor, 1990, 325-330).

Victimele traficului de ființe umane sunt obligate, forțate și torturate să presteze diverse munci în scopul plătirii unor așa numite datorii. Astfel, victima va munci împotriva voinței sale sub presiunea și pericolul unor pedepse din partea abuzatorilor în cazul nesupunerii. Cu alte cuvinte, libertatea victimei este inexistentă, fiind tratată ca un obiect, ca o proprietate a abuzatorului. Acesta poate face ce dorește și cum dorește cu victima sa, putând alege chiar să-i ia viața victimei (Berger, 2012, 525-570).

Nu trebuie exclus faptul că pe lângă femeile și copii, bărbații pot fi și ei supuși riscului de a fi traficați în scopul prestării muncii necalificate. Astfel, formele de muncă forțată pot include următoarele (Fischer, et.al., 2002, 385-410): munca în agricultură, munca în mine, munca în fabricarea de articole vestimentare, munca în construcții, servitutele interne, precum și diverse alte servicii, inclusiv cerșitul în spațiile publice.

Victimele traficului de persoane vor fi afectate în mod negativ din mai multe puncte de vedere, precum: fizic, psihic, relațional, economic, social etc. Trebuie spus că nu numai victima va suporta aceste consecințe, ci și familia acesteia, dar și societatea în ansamblul ei. Victima poate dezvolta

depresia, tulburarea de stres posttraumatic, poate avea tentative de suicid, anxietate, ura de sine, poate dezvolta diverse afecțiuni de natură psihică, comportamente autodistructive, poate avea coșmaruri și insomnii, stres crescut și teama permanentă că va fi din nou forțată de abuzatori.

Exploatarea sexuală în scopuri comerciale, degradează ființa umană, reducând-o la aparatul genital. Astfel, prin folosirea constrângerii fizice, a amenințării, a înșelăciunii și a abuzului de putere de către traficant, victima este forțată să muncească. Sub „masca” unor promisiuni făcute către victime, pentru o viață mai bună, traficantul va reuși să obțină profituri pe seama victimei. Totodată, femeile traficate pot fi forțate să se căsătorească, fără a-și da consimțământul liber, victimele fiind vândute și cumpărate ca o marfă de consum (Peled și Parke, 2013, 576-587).

Traficul de organe poate avea diverse forme, precum (Rafferty, 2013, 559-575): obligarea victimei de a renunța la un organ, chiar victima poate fi de acord să vândă și să renunțe la un organ în scopul unor sume de bani, victima poate fi păcălită și poate crede că primește tratament și este operată pentru o afecțiune, dar i se pot extrage anumite organe etc.

Traficul de copii poate însemna exploatarea prin muncă, sau exploatarea sexuală, traficul de organe sau adopția copiilor foarte mici. Copiii pot fi selectați, răpiți sau chiar vânduți de părinții lor. Vorbim de familii extrem de sărace și cu un număr mare de copii, unde aceștia pot fi exploatați chiar de părinții lor prin obligarea, forțarea de a merge cu ziua la muncă. Acești copii nu sunt trimiși la școală, ci sunt exploatați în scopuri comerciale, în timp ce părinții stau acasă și așteaptă beneficiile bănești (Finkelhor, 1990; Chuang, 2006).

Traficul de persoane în scopul muncii forțate și al serviciilor poate implica servitutea involuntară, domestică, precum și multe alte activități mai mult sau mai puțin legale. Aici victime pot fi și bărbați, deoarece aceștia sunt considerați a fi mai rezistenți, mai puternici și mai pricepuți la muncile ce implică multă forță fizică (Bearup, 2016, 164-176).

Când vorbim de traficul de ființe umane, vorbim de criminalitatea organizată care implică traficul de droguri, traficul de copii și femei, fraudă documentelor, pornografia, criminalitatea informatică, contrabanda cu migranți etc. Ne putem da seama de faptul că traficul de persoane are un caracter extrem de complex, fapt ce îl face dificil de studiat, tratat și combătut.

Victimele traficului de ființe umane pot prezenta traume dintre cele mai complexe ca urmare a unor abuzuri repetate ce s-au întins pe perioade lungi de timp. Vorbim de traume ce includ violul, exploatarea sexuală, violența domestică, prostituția forțată, munca forțată etc. (Rafferty, 2007, 401-422).

Globalizarea este un fenomen ce a avut rezonanță în diverse aspecte ale vieții sociale, economice și de familie. Impactul la nivel de mass-media al globalizării este unul major și definitoriu, fapt ce a influențat traficul de ființe umane, criminalitatea, traficul sexual, pornografia, hărțuirea etc. (Galjic-Veljanoski și Steward, 2007, 339-356). Totodată, inegalitățile de gen, precum și socializarea strictă bazată pe gen pot conduce la abuzuri multiple și repetate asupra femeii și copilului, atât în familie, cât și în societate. Astfel au apărut diverse site-uri explicite în scopul comercializării de servicii cu caracter sexual, în scopul recrutării victimelor, sau pentru a vinde și cumpăra ființe umane. Se fac necesare o serie de servicii de prevenire și combatere, precum și de protecție și intervenție care să poată face față în mod eficient noilor provocări ale traficului de persoane. Foarte important este ca victimele să poată beneficia de servicii corespunzătoare de profil, care să fie personalizate pe nevoile lor. De asemenea, traficanții necesită, la rândul lor, atenția autorităților competente, astfel încât să se reușească diminuarea acestei probleme sociale ce se întinde la nivel global.

În scopul combaterii traficului de ființe umane, Uniunea Europeană a pus în aplicare un cadru juridic și de politici sociale orientat pe gen și victimă. Este vorba de *Directiva 2011/36, UE privind Combaterea și Prevenirea Traficului de Ființe Umane și Protejarea Victimelor, precum și Strategia UE*

privind Eradicarea Traficului de Ființe Umane pentru perioada 2012-2016. Astfel, Directiva prevede o serie de norme comune ale statelor membre UE, minime pentru stabilirea infracțiunilor de trafic de persoane, precum și pentru pedepsirea traficanților. Totodată sunt prevăzute diverse măsuri pentru o prevenție cât mai eficientă a problemei traficului de persoane.

I.2.13. Infanticidul feminin

Infanticidul feminin (*female infanticide*), semnifică uciderea deliberată a copiilor nou-născuți de gen feminin, tocmai pentru că nu sunt băieți. De asemenea, în unele țări, așa cum este de exemplu China, Pakistan și India, există infanticidul feminin prin practica avortului bazat pe selecția sexului copilului. Astfel, dacă copilul este de gen feminin se va proceda avortul, dar dacă copilul este de gen masculin, sarcina va fi dusă la termen (Lekskes, 1998, 478-482). Nu poate fi ignorată problema care reiese din practica infanticidului feminin și anume scăderea considerabilă a populației de gen feminin. Cu alte cuvinte, populația de gen masculin va fi cu mult mai mare față de cea de gen feminin, fapt ce ridică o mulțime de alte probleme, cum ar fi nupțialitatea, sporul natural al populației, precum și scăderea evidentă a nașterilor. Acum vorbim inclusiv de impactul negativ pe care infanticidul feminin îl are asupra societății, dar și asupra economiei unei țări. Totodată, copiii de gen masculin din cadrul familiei vor primi un tratament preferențial, în ceea ce privește hrana, îmbrăcăminte, atenția părinților, îngrijirea și afecțiunea, înaintea copiilor de gen feminin (Mahalingam și Wachman, 2012, 251-268).

Factorii principali care stau la baza infanticidului feminin sunt dintre cei mai variați, însă se bazează pe valorile societății patriarhale, unde băr-

batul este stăpânul și capul familiei, cu drept deplin de a dispune de fiecare membru, iar femeia este supusă întru totul voinței lui (Chester, et.al., 1994; Berg și Denison, 2012; Bonea, 2016.a, 2018). Printre explicațiile și justificările care stau la baza infanticidului feminin se numără (Srinivasan și Arjun, 2010, 17-20): numai copiii de gen masculin pot duce numele familiei mai departe; prejudecățile anti-feminine; fetele au nevoie de zestre din partea părinților; sărăcia; motive culturale; motive religioase; norme sociale; presiunea familiei de origine de a avea un copil de gen masculin; credința budistă în reîncarnare care înseamnă că moartea unui copil nu este definitivă, ci el va reveni; copiii de sex feminin sunt văzuți ca o povară financiară de către familie; o fată în familie poate aduce necaz și poate crea probleme, fiind greu de îngrijit și mai ales de păzit până la momentul căsătoriei ei; băieții sunt mai în măsură să fie o forță de muncă și aducători de venituri pentru familie, în comparație cu fetele care sunt considerate fragile și inutile în aducerea banilor în casă; la căsătorie, un fiu va aduce în casă o noră ceea ce va fi sursă de zestre, venit și ajutor, în timp ce o fată va pleca din casă cu zestrea și se va duce la soțul ei.

Valorile care stau la baza societății patriarhale, unde infanticidul feminin este o practică veche, vor socializa copiii strict în funcție de gen și vor induce fetelor părerea greșită că sunt mult inferioare față de băieți (Basile, 2004; Fonseca, et.al., 2012; Bonea, 2017). Astfel iau naștere o serie de abuzuri și agresiuni justificate față de fete în societate și familie. Prejudecățile privind fetele și femeile vehiculate în societatea patriarhală vor da curs mai multor abuzuri, oferind explicație și justificare pentru tratamentele preferențiale și nedrepte. Se poate afirma că infanticidul feminin este o formă gravă de discriminare bazată pe gen.

Desigur că societățile trecutului au permis infanticidul feminin la scară largă, însă în prezent, această practică este considerată o infracțiune gravă, neetică îndreptată împotriva unei ființe umane lipsite de orice apărare,

pe considerente de gen (Sathar, et.al., 1988, 417-431). Cu toate acestea, infanticidul feminin este practicat și în zilele noastre sub acoperirea nașterii copilului deja decedat, fiind înregistrat ca atare la registrul civil după naștere. Infanticidul feminin poate fi provocat prin înecare, neglijare deliberată, înfometare, otrăvire, sufocare, abandonul într-o zonă necirculată etc. Practic, infanticidul feminin este omuciderea unui copil mic. Astfel, pe motive culturale, sociale și religioase copiii de gen feminin sunt uciși.

Vorbim astfel de un sistem patrilineal în care numele, prestigiul și averea unei familii poate fi transmisă numai din tată-n fiu. Cu alte cuvinte, nașterea unui copil de gen masculin înseamnă asigurarea supraviețuirii familiei, a continuării ei în timp. Pe de altă parte, deoarece fata la momentul căsătoriei trebuie să-și părăsească familia sa de origine și să intre în familia soțului, este considerată o adevărată pedeapsă financiară și o povară greu de suportat.

În concluzie, infanticidul feminin semnifică uciderea intenționată a fetei nou-născute, sub cupola unor justificări ce țin de aspecte financiare, culturale, religioase și familiale. Cultura patriarhală a încurajat și a dat naștere unor serii de abuzuri asupra fetelor și femeilor, prin promovarea superiorității și a supremației bărbatului. Discriminarea de gen feminin conduce la omucidere, fapt ce ridică în timp o serie de probleme ale vieții de familie, ale bunăstării economiei în ansamblul ei, ale societății care va duce o lipsă acută de femei și fete (Lekskes, 1998; Basile, 2004). Infanticidul feminin care este practicat pe perioade îndelungate de timp va avea influențe negative și va modifica familia și structura populației societății respective. Nu se poate să vorbim de infanticidul feminin și să excludem implicațiile sale asupra structurii populației, unde indivizii de gen masculin vor fi în număr cu mult mai mare față de indivizii de gen feminin. Totodată, natalitatea va fi din ce în ce mai scăzută, fiind tot mai puține femei.

Ideologia culturală a unei societăți profund patriarhale va vedea infanticidul ca pe o practică necesară pentru bunăstarea și supraviețuirea familiei.

Astfel, lipsa educației, marginalizarea, lipsa accesului la resurse, precum și veniturile insuficiente ale familiei conduc la justificarea practicii infanticidului feminin. Sunt ignorate valorile umane, etica și mai ales umanitatea, de care ar trebui să dea dovadă indivizii, indiferent de orice factor favorizant care poate justifica într-un fel sau altul uciderea copiilor de gen feminin.

Azi, programele guvernamentale, dar și organizațiile care luptă și militează pentru Drepturile Omului fac eforturi masive în scopul eliminării practicii infanticidului feminin. Prin intermediul diverselor practici educaționale, a asistenței sociale, a ajutoarelor financiare, a informării și sensibilizării populației, dar mai ales a tragerii semnalelor de alarmă asupra efectelor negative în timp, se dorește eliminarea totală a uciderii pruncilor de gen feminin.

I.2.14. Concluzii

Violența bazată pe gen are multiple forme extrem de complexe și greu de definit într-o singură frază. Violența bazată pe gen are loc din considerente care țin de genul unei persoane, fapt ce o va discrimina față de celelalte. Desigur că violența bazată pe gen nu trebuie să existe deoarece este o gravă încălcare a Drepturilor Omului și a legilor de profil aflate în vigoare în țările civilizate. Violența, în general, și violența bazată pe gen, în special, afectează grav sănătatea fizică și psihică a victimelor dar, în același timp, are impact negativ asupra relațiilor inter-umane, asupra societății, asupra viitoarei generații de adulți, asupra economiei și culturii unei societăți.

Socializarea strictă în funcție de gen, precum și valorile societății patriarhale fac din fenomenul violenței bazate pe considerente de gen o reală

problemă ce trebuie rezolvată. Totodată, vorbim de complexitatea multitudinii formelor de violență, fapt ce implică o deosebită atenție în conceperea și implementarea politicilor sociale de prevenire și combatere. Problema violenței bazate pe gen nu poate fi tratată cu superficialitate. De asemenea, violența a suferit modificări de-a lungul timpului odată cu dezvoltarea omului și a societății în care acesta trăiește. Astfel, globalizarea și impactul dezvoltării masive a internetului, în special, și a tuturor celorlalte canale mass-media, în general, a făcut din violența bazată pe gen o reală provocare pentru autorități.

Violența bazată pe gen care are loc în mediul online este extrem de periculoasă și a luat amploare în ultima vreme prin dezvoltarea site-urilor de profil, așa cum sunt: site-urile pornografice, cele de pornografie infantilă, cele de trafic de ființe umane, cele de urmărire a victimelor în mediul lor intim, privat etc.

Sunt necesare noi abordări în prevenirea și combaterea violenței bazate pe gen, tocmai pentru a face față în mod eficient tuturor provocărilor timpului. Astfel, când vine vorba de violența bazată pe gen nu există răspunsuri ușor de oferit și nici o cale simplă pentru combaterea acestei probleme sociale ce se întinde în toată lumea într-o formă sau alta. Prevenția și tratamentul victimelor violenței bazate pe gen nu înseamnă excluderea agresorilor. Dimpotrivă, trebuie concepute servicii eficiente care să răspundă nevoilor tratamentului și asistenței agresorilor. Această problemă nu poate fi tratată unilateral, oferind atenție numai victimelor, în timp ce agresorii sunt complet ignorați. Tratând atât victima, cât și agresorul, prevenirea și combaterea problemei sunt făcute corect.

Programele prezente de prevenire și combatere a violenței trebuie să facă față multor provocări ce țin de schimbări, modificări ce au loc în permanență în societate, la locul de muncă, în mediul online și mass-media, în cadrul familiei și al relațiilor între-umane, în cultură și percepțiile cu privire la status-rolurile femeii și bărbatului, în politică etc.

Din punct de vedere istoric, violența bazată pe gen are o lungă poveste ce se întinde pe mai multe epoci, generații, culturi, religii și limbi, astfel încât vorbim de o anumită complexitate. Supremația și puterea bărbatului, oferite de credințele și regulile societății patriarhale, au făcut din fete și femei victime sigure. Discriminarea bazată pe gen stă la baza violenței împotriva fetelor și a femeilor, fiind des practică în societățile patriarhale, unde are loc socializarea strictă bazată pe gen. Cu alte cuvinte, persoanele de gen feminin erau considerate net inferioare față de persoanele de gen masculin.

Desigur că violența a implicat relațiile dintre bărbați și femei, unde bărbații sunt de cele mai multe ori agresorii, iar femeile ocupă locul victimelor. Cu toate acestea, nu trebuie să generalizăm atunci când vorbim de violența bazată pe gen, deoarece inclusiv bărbații pot cădea victime ale violenței, dar în număr ceva mai redus față de femei și fete. De aceea politicile sociale trebuie să fie pregătite să răspundă ambelor categorii de victime.

Violența bazată pe gen este considerată de *Organizația Mondială a Sănătății* (OMS) o problemă de sănătate publică a societății zilelor noastre. Acest lucru indică faptul că la nivel global este conștientizată problema violenței și se fac eforturi considerabile de prevenire și combatere. Din acest motiv trebuie tratată cu mare atenție, fiind necesară o viziune cuprinzătoare a tuturor particularităților violenței și ale relațiilor dintre indivizi. Cultura, cutumele, religia, socializarea și stereotipurile privind genul au contribuit masiv la apariția și menținerea violenței bazate pe gen și a discriminării masive a fetelor și femeilor.

Violența bazată pe gen este o problemă ce poate fi întâlnită atât în spațiul public, la locul de muncă, în instituții publice, în transportul public, cât și în cel privat, intim al familiei și cuplului. Violența bazată pe gen este o manifestare concretă a inegalității de gen dintre bărbați și femei. Totodată, factorii favorizanți ai apariției și menținerii violenței bazate pe gen pot fi dintre cei mai variați: lipsa educației, familia de origine este disfuncțională,

cultura socializării stricte în funcție de gen, practici culturale considerate a fi degradante pentru fete și femei (de exemplu: mutilarea genital feminină, căsătoria fetelor minore, pornografia infantilă etc.), situația materială precară, marginalizarea, lipsa accesului la resursele necesare unui trai considerat a fi decent, indiferența societății față de violență și abuz, un istoric bogat al violențelor din familia de origine unde individul a fost martor și/sau victimă, politicile favorabile discriminării în funcție de gen, precum și multe altele.

Violența bazată pe gen trebuie studiată ținând cont de schimbările contextuale sociale și relaționale dintre bărbați și femei. Totodată, baza violenței va fi găsită în istoria umanității, acolo unde discriminarea femeilor și supremația bărbaților au fost o normalitate pentru perioade lungi de timp. Societatea zilelor noastre, precum și curentul feminist și procesul amplu al emancipării femeii au contribuit în mod pozitiv la lupta pentru combaterea violenței bazate pe gen. Astfel, suntem cu toții datori față de generațiile viitoare în a oferi un exemplu adecvat și demn de urmat în relațiile inter-umane sănătoase.

I.3. Teorii explicative.

Tabloul cauzalității violenței bazate pe gen	65
I.3.1. Teoriile patriarhale	65
I.3.2. Teoriile feministe	69
I.3.3. Teoria învățării sociale	71
I.3.4. Teoria reprezentării sociale	75
I.3.5. Teoria culturii violenței	77
I.3.6. Teoria generală a sistemelor	80
I.3.7. Teoria ecologică	82
I.3.8. Teoria bio-psiho-socială	85
I.3.9. Concluzii	89
 I.4. Impactul violenței bazate pe gen asupra individului	91
I.5. Efectele negative ale violenței asupra societății	94
I.6. Portretul agresorului	97
I.7. Stereotipuri privind violența pe bază de gen	102

I.3. Teorii explicative.

Tabloul cauzalității violenței bazate pe gen

I.3.1. Teoriile patriarhale

Teoriile patriarhale (*patriarchal theories*) scot în evidență puterea și superioritatea pe care bărbații o dețin față de femei. Astfel, femeile sunt inferioare, lipsite de putere, ineficiente și, în consecință, nu pot beneficia de libertate și independență. Societatea și familia favorizează bărbații, prin diverse norme și legi cu încărcătură patriarhală, ce sunt aplicate în mod tacit în unele comunități, așa cum este de exemplu, în Arabia, India, Palestina etc. Autoritatea femeii este inexistentă în familie și la locul de muncă, dacă îi este permis să muncească în afara casei. Cu alte cuvinte, are loc subordonarea femeii față de bărbat, lucru ce permite apariția diverselor abuzuri și agresiuni (Dobash și Dobash, 1979; Graham-Bermann și Gross, 2008; Daly și Wilson, 1993; Burgess și Roberts, 2002, Bonea.b, 2016). Bărbatul este considerat a fi cu mult mai puternic față de femeie, motiv pentru care el trebuie să dețină controlul asupra vieții de familie, dar și în societate (Scott și Root, 2008; Rader, 2008).

În altă ordine de idei, efectele negative ale violenței bazate pe gen sunt multiple și se pot revărsa nu numai asupra victimei, ci și asupra familiei sale de origine. Violența bazată pe gen își găsește deseori locul și explicația în societatea de tip patriarhal (Coleman și Straus, 1990; Bonea, 2012). Totodată, violența bazată pe gen atrage după sine consecințe grave asupra sănătății victimei, iar expunerile repetate la abuz și violență pot atrage consecințe de ordin fizic, psihic și comportamental, social, consecințe asupra sănătății sexuale și reproductive, părăsirea pieței muncii de către victimă etc. (Palade, 2002; Daly și Wilson, 1993).

Patriarhatul funcționează ținând seama de genul persoanei, discriminând femeia față de bărbat. Este menținută o anumită ierarhie a dominației bărbatului prin diverse cutume, practici familiale, legi și mecanisme sociale. În primul rând familia perpetuează și menține practicile patriarhale, percepend inegalitățile de gen ca fiind normale și făcând parte din cultură (Hunnicut, 2009, 556-571). Totodată, la nivel structural, instituțiile sociale și stemele existente întăresc atitudini patriarhale, mențin discriminarea de gen și violența de gen în întreaga societate, în contextul dominației masculine.

Pentru ca o societate să fie catalogată drept patriarhală, sunt necesare trei mari condiții definitorii, anume: dominația bărbaților asupra femeilor, tot ceea ce este dezirabil în societate este asociat cu genul masculin, bărbatul este privilegiat la locul de muncă, în familie, în societate, la școală etc. (Caseta 10).

Caseta 10. Cele trei mari condiții pentru ca o societate să fie patriarhală:

I. Dominația bărbatului este pretutindeni, acesta ocupând pozițiile superioare de autoritate, putere și impunere în majoritatea ariilor existente într-o societate. Acesta deține puterea și va avea cuvântul decisiv în toate situațiile familiale și sociale.

II. Identitatea societății și a familiei sunt asociate cu valorile și dezideratele masculine, în timp ce femeia este marginalizată, izolată, discriminată și abuzată pe motive și considerente ce țin de gen. Socializarea strictă bazată pe gen, precum și discriminarea bazată pe gen sunt caracterizante societății de tip patriarhal, subliniind inegalitatea dintre bărbat și femeie. Bărbatul va avea șanse și beneficii de care femeia nu se va putea bucura, doar pentru că este femeie.

III. Bărbatul beneficiază de o serie de privilegii, bucurându-se de putere și atenție, în comparație cu femeia. Totodată, diviziunea de gen va da naștere anumitor tipologii comportamentale, concepții și stereotipuri privind status-rolurile femeii și ale bărbatului în familie și societate.

Sursa: Prelucrarea autoarei după: Johnson, 1997, 283-294.

Societatea patriarhală va crea foarte multe inegalități de gen, fiind un factor favorizant pentru violența de gen. Cu alte cuvinte, violența bazată pe gen este justificată și este considerată o normalitate, o corecție pe care bărbatul poate și trebuie să o dea femeii, atunci când consideră că este necesar. Bărbatul este asociat cu puterea, precizia, independența, eficiența,

autoritatea și forța, în timp ce femeia este exact opusul. O femeie este gîngăș și fragilă și nu va putea niciodată să ocupe o poziție de putere. Status-rolurile femeii și ale bărbatului, în diversele contexte ale vieții sociale și familiale sunt prestabilite în societatea patriarhală și sunt învățate din generație în generație prin observare, urmarea exemplului, imitare și socializare. Rolurile sunt dictate de gen, existînd anumite așteptări conforme cu regulile de comportament (Hunnicut, 2009; Bandura, 1973; Johnson, 1995).

Desigur că societatea patriarhală a suferit numeroase schimbări de-a lungul timpului, la fel ca toate celelalte societăți. În perioada Interbelică, dintre cele două Războaie Mondiale, bărbații se aflau pe front, iar mîna de lucru feminină a fost o condiție sine-qua-non a supraviețuirii societății și economiei (Wyrod 2008, 799-823).

Este foarte important să nu generalizăm, violența de gen nu înseamnă numai violența asupra femeilor și fetelor, ci și asupra bărbaților și băieților. Însă, de cele mai multe ori, victimele violenței de gen sunt femeile și fetele, în timp ce bărbații-victime sunt destul de rar întîlniți (Johnson, 1997; Gilboe și Hammerton, 2009). Pe de altă parte, puterea fizică a bărbatului este cu mult mai mare față de cea a femeii, motiv pentru care impactul violenței bărbatului asupra femeii este unul major, devastator, pe cînd femeia-agresor nu va putea produce atît de multe daune (Anderson și Umberson 2001, 358-380).

Fără îndoială că viziunea patriarhală va fi asociată cu puterea și superioritatea masculină, unde dominația bărbatului este des asociată cu abuzul și violența asupra femeii, fie că vorbim de familie, societate, locul de muncă etc. Istoria este plină de exemple de interdicții pe care femeile din societățile patriarhale le aveau, precum (Bonea, 2012, 2018): interzicerea dreptului la vot; interzicerea purtării numelui familiei de origine după căsătorie; interzicerea ieșirii în public neînsoțită și fără acordul tatălui sau soțului; interzicerea dispunerii de propria avere și dotă; interzicerea hotărîrii nașterilor;

interzicerea luării cuvântului în familie; interzicerea de a avea un loc de muncă în afara gospodăriei proprii; nerespectarea regulilor impuse de bărbați pot atrage după sine abuzuri și violențe văzute sub forma unor pedepse. Toate aceste interdicții stăteau la baza societății patriarhale, prin interzicerea drepturilor femeii și împiedicarea ei de a deveni independentă. De aici pornesc diverse abuzuri bazate pe gen, în care bărbatul agresor este legitimat să abuzeze femeia pentru a-i da o lecție, pentru a o corecta și educa, sau doar pentru a o pedepsi și a-i arăta cine este partea dominantă.

Cu alte cuvinte, violența de gen îndreptată împotriva femeilor și a fetelor, semnifică nu numai încălcarea Drepturilor Fundamentale ale Omului, a Drepturilor Copilului, dar a multor altor legi aflate în vigoare la nivel național și internațional (DeKeseredy, 2011; Bonea, 2016.a, 2017). Nicio ființă umană nu trebuie abuzată, batjocorită, înjosită sau terorizată.

Societatea patriarhală va modela așteptările indivizilor, pe baza socializării stricte în funcție de gen, fapt ce menține și perpetuează violența (Dobash 1979; Berger și Luckmann, 1966; Walker, 1989). Familia de origine, ca instituție socială va forma indivizii și îi va pregăti pentru momentul în care vor deveni independenți și își vor putea forma propria lor familie. Analiza familiei patriarhale, în care bărbatul exercită puterea și dominarea femeii, va scoate în evidență abuzurile la care aceasta este supusă în mod repetat și pe perioade îndelungate. Frica femeii de a nu fi abuzată, agresată o va ține sub controlul bărbatului care nu va ezita să-și utilizeze forța fizică ori de câte ori consideră că este necesar (Dobash, 1979; Dobash, et.al., 1992; Anderson, 2005).

În concluzie, violența de gen este o caracteristică a societăților dominate de valorile patriarhale, iar femeia este considerată net inferioară din toate punctele de vedere față de bărbat. În consecință, femeia trebuie să se afle în subordinea bărbatului care este puternic, superior și care este în măsură să domine și să conducă.

I.3.2. Teoriile feministe

Teoriile feministe (*feminist theories*) susțin că ideologia patriarhală stă la baza tuturor abuzurilor și violențelor suferite de femei de-a lungul timpului. Feminismul incriminează societatea patriarhală pentru faptul că a abuzat, agresat, discriminat și discreditat femeile, împiedicându-le să devină independente și stăpâne pe propria lor viață. Feminismul a luat amploare în perioada dintre anii 1960-1970, luptând împotriva socializării stricte în funcție de gen, împotriva misoginiei și inegalității de gen în diferite sfere ale vieții sociale și familiale (DeKeseredy și Dragiewicz, 2007; Barry, 1989; Bonea, 2012). Au început să apară protestele cu privire la patriarhat, au apărut numeroase studii empirice și lucrări de specialitate care analizau și demonstrau impactul negativ al dominației bărbatului asupra femeii. Patriarhatul este acea construcție socială de ansamblu care generează abuzuri repetate și justificate (Ballif și Davi, 2008; Bhattacharyya, 2008). Discriminarea de gen a condus la apariția și menținerea abuzurilor asupra femeii (Walker, 1989, 695-702). În general, violența împotriva femeilor este explicată prin dorința bărbatului de a deține controlul total asupra femeii și de a avea puterea de a decide pentru și în locul ei. Desigur că violența împotriva femeii este o consecință a ideologiilor patriarhale, iar feminismul a evidențiat acest lucru (Palade, 2002; Mihăilescu, 1993; Lipovetsky, et. al., 2000/2007). Cu alte cuvinte, feminismul este “mișcarea protestatară susținută de femei”, având ca puncte de pornire următoarele obiective (Pease și Pease, 2003; Bhattacharya, 2008; Voinea, 2005; Bonea, 2013): a) lupta împotriva discriminării sexuale; b) lupta împotriva “socializării tradiționale în funcție de gen”; c) accesul femeilor la piața muncii și la funcțiile importante, dreptul de a avea o carieră. Agresivitatea bărbaților, conform feminismului, a pornit de la toleranța societății, nepăsarea opiniei publice și de la subcultura violenței (Cohen, 1955, 38-40).

Feminismul susține egalitatea de șanse și drepturi pentru femei și bărbați, luptând astfel împotriva abuzurilor asupra femeii. Convingerile feministe la nivel global incriminează discriminarea de gen care definește societatea patriarhală, considerând patriarhatul ca fiind rădăcina tuturor abuzurilor, a infanticidului feminin, a discriminării femeilor și a perpetuării violenței în familie și societate (Geiger, 1986, 334-351).

Desigur că ipoteza de bază a feminismului conform căreia patriarhatul este cauza tuturor abuzurilor împotriva femeii, nu beneficiază de o acoperire ideologică explicativă completă, putând fi destul de ușor de demontat. Cu toate acestea, violența împotriva femeii este considerată a fi ceva normal în societatea patriarhală (Bazerman și James, 1991; Nason-Clark, 2000). Totodată, factorii contextuali sunt foarte importanți în surprinderea cauzelor abuzurilor asupra femeilor și a fetelor în familie și societate.

Ideologia feministă are la bază contestarea patriarhatului, încurajând femeia să preia frâiele vieții sale; să urmeze o carieră de succes, să acceadă la diversele funcții de conducere care, în trecut erau dedicate exclusiv bărbaților; să muncească în afara familiei și a gospodăriei; să moștenească averea părinților ei; să-și planifice și să-și amâne nașterile; să-și aleagă singură partenerul de viață; să dispună de propria sa avere; să-și exercite drepturile și libertățile sale fără a mai fi îngrădită de bărbat; să ia decizii cu privire la propria sa viață etc. (Nason-Clark, 2000, 44-49). Desigur că mass-media a contribuit considerabil la propagarea mesajului și a valorilor feministe în întreaga lume.

Conform feminismului, adepții patriarhatului trebuie să fie avertizați și conștienți de pericolele și erorile acestei ideologii care susține discriminarea de gen și abuzurile asupra femeii. Patriarhatul semnifică pe de-o parte puterea și conducerea masculină și, pe de altă parte, semnifică subjugarea și torturarea femeii lipsite de libertate și putere (Hawkesworth, 1989, 533-57). Feminismul susține fără doar și poate libertatea femeii și independența ei

față de bărbat, iar prin acest lucru incriminează patriarhatul. Cu alte cuvinte, femeile s-au saturat să fie conduse, abuzate, îngrădite și ignorate, luptând cu îndârjire pentru drepturile lor.

Dorința bărbatului de dominare și putere a condus la nașterea patriarhatului care, în cele din urmă, a condus la rândul său la nașterea ideilor feministe ca replică și răspuns. Teoria feministă definește bărbații agresivi ca fiind rezultatul educării din familia de origine, unde idealurile patriarhale au fost practicate și respectate. Atunci când un individ este martor și/sau victimă a agresiunilor și violențelor din familia sa de origine, acesta poate repeta la rândul său acele conduite (Bair-Merritt, et.al., 2006; Teitelbaum, 1989).

În concluzie, rezultatul analizei feministe constă în incriminarea patriarhatului, pentru abuzurile asupra femeii, pentru nașterea discriminării de gen și a practicării infanticidului feminin. Istoria omenirii este plină de exemple ale abuzurilor și violențelor asupra femeilor și fetelor, dar mai ales, de ideologii ale patriarhatului. Supremația bărbaților a condus la abuzul asupra femeilor, menținând inegalitatea de gen, marginalizarea și violența.

I.3.3. Teoria învățării sociale

Teoria învățării sociale (*social learning theory*) este de multe ori asociată cu cercetarea lui Albert Bandura în anii 1960, care demonstrează că indivizii învață noi comportamente, valori și atitudini prin observare și imitare. Individul deține o capacitate foarte mare de a imita comportamentul agresiv, iar *teoria învățării sociale* accentuează rolurile învățate și transmise din generație în generație în cadrul familiei, grădiniței și școlii (Bandura, 1977; Sutherland, 1949). Totodată, agresivitatea poate fi încurajată, susținută prin mass-media,

și cultură, întărind conduitele deviante. Dorința de afirmare și de a fi acceptat într-un grup, poate determina individul să adopte comportamentele promovate și practicate de grupul respectiv (Tannenbaum, 1938; Coleman și Straus, 1990; Sutherland, et.al., 1998; Ciupercă, 2000).

Mai departe, procesul învățării prin intermediul observației implică patru mari procese diferite între ele, anume: a) atenția, b) retenția, c) motivația, d) reproducția (Bandura, 1963, 1977). Învățarea este un proces cognitiv care are loc într-un context social dat, care poate fi reținut și reprodus ulterior, individul fiind motivat să facă acest lucru. Este important ca în cadrul analizei procesului învățării să ținem seama de anumite caracteristici precum (Bandura, 1997, 2002): modelele de comportament agreate și cele observate, contextul, anumite evenimente, caracteristicile psiho-cognitive ale individului, socializarea primară, valența afectivă, valoarea funcțională, complexitatea, instinctele, setul de principii etc.

Cu alte cuvinte, indivizii învață unii de la alții, fie că se află în societate, în familie, la școală, la locul de muncă sau în oricare altă parte. Prin observarea și memorarea comportamentului, individul va fi motivat să-l reproducă în anumite contexte date (Bandura, 2002, 5-14). De exemplu, un copil care a fost martor și/ sau victimă a violențelor și abuzurilor din familia sa de origine, va avea tendința de a le repeta în unele contexte.

Motivația reproducerii unui comportament poate fi recompensa sau evitarea unei pedepse, motiv pentru care individul va încerca reproducerea comportamentului într-o situație similară. Desigur că teoria învățării sociale are o arie cuprinsă între teoriile de învățare cognitivă și cele behavioriste, deoarece implică atenția, memoria și motivația (Hull, 1930, 241-256).

Teoria învățării sociale este importantă pentru explicarea conduitelor agresive, violente, abuzive ale indivizilor, în contextul violenței bazate pe gen. Astfel, comportamentele violente pot fi observate și reproduse de către indivizi, atunci când sunt suficient de motivați. Totodată, teoria învățării sociale

este foarte importantă în domenii precum: asistența socială, psihologie, psihiatrie, educație etc.

Teoria învățării sociale subliniază importanța observării și modelarea comportamentelor, a atitudinilor și a reacțiilor indivizilor. De aici se ajunge la concluzia conform căreia majoritatea comportamentelor indivizilor sunt învățate prin observare și reproducere (Bandura, 1977). Astfel, noi comportamente pot fi asimilate și reproduse de către individ prin observarea și imitarea altora. Învățarea are loc și prin observarea recompenselor și a pedepsei pe care individul le poate primi (Bandura, 1963).

În anumite contexte interpersonale, conduitele pot fi imitate, redate dacă recompensele sau evitarea pedepselor sunt pe măsură. Această evaluare o face individul și, în urma ei, va decide repetarea sau evitarea unui comportament. Caracteristicile fiecărui comportament în parte vor fi analizate de către individ în contextul relevanței lor, al noutății, precum și al valorii sale funcționale (Bandura, 1963; McClintock, 1878).

Copiii, prin intermediul socializării primare, învață din familie că agresivitatea este “o calitate”, prin intermediul căreia pot fi obținute anumite lucruri sau pot fi rezolvate unele situații (Rădulescu, 2008, 58).

Sunt trei mari forme de personalitate înclinate spre reproducerea comportamentelor agresive (Shainess, 1977/1984; Daly și Wilson, 1961; Dobash, 1979): 1) obsesiv-compulsivă, caracterizată de rigiditate și impulsivitate, frustrări multe și resentimente eliberate sub forma unor “explozii de furie”; 2) pasiv-agresivă, unde anumite reprimări și refulări repetate și accentuate, care, în contextul consumului de băuturi alcoolice, pot da naștere unor manifestări conționdente față de cei din jur; 3) sadică, unde caracteristica principală este duritatea, cruzimea față de persoanele apropiate.

Desigur că învățarea este un proces cognitiv care are loc într-un context social dat, fiind reprodus prin observarea unui anumit comportament și, totodată, prin observarea consecințelor care decurg din el. Individul va extrage și analiza

anumite informații cu privire la respectivul comportament. Astfel, are loc învățarea, prin modelarea observațională a comportamentelor de către indivizii cuprinși într-o societate. Cu alte cuvinte, cogniția, mediul înconjurător și comportamentul indivizilor pot fi influențate reciproc (Chomsky, 1959, 28-58).

În opinia mea, mass-media, prin multiplele sale canale de difuzare a informației este cel mai mare transmițător al comportamentelor pe care indivizii le observă și apoi pot decide să le imite. În prezent, impactul mass-media este unul imens asupra socializării, educării și entertainment-ului. Astfel, vorbim de o globalizare a comportamentelor și așteptărilor indivizilor în anumite contexte situaționale date. Totodată, setul status-rolurilor intră și ele în anumite șabloane vehiculate în mass-media. Astfel, fie că personajele sau contextele situaționale sunt reale sau fictive, indivizii pot observa și imita ulterior respectivele conduite. Stând în fața ecranului televizorului, al calculatorului, individul poate observa anumite conduite și recompensele care decurg din acestea și poate decide să le reproducă mai târziu în contexte reale de viață. Trebuie, însă, ținut seama de contextul fictiv pe care mass-media îl poate creiona și contextul real de viață în care individul se află. De aici ne putem da seama că, de multe ori, comportamentele observate trebuie adaptate conform factorilor cuprinși în mediul real de viață. Vorbim de diverse contexte de familie, loc de muncă, școală, instituții publice, mijloc de transport în comun, spații publice etc. (Bandura, 1997; Miller, 2011).

Viitorul unei societăți este reprezentat de copii. Legea de bază a socializării primare spune că minorii învață de la părinții lor primele comportamente, precum și pedepsele sau recompensele ce decurg din acestea. Este foarte important ca familia de origine să ofere un mediu propice dezvoltării armonioase, corespunzătoare copilului. Astfel, discriminarea de gen, abuzurile și violența bazată pe gen, favorizarea unui copil și defavorizarea altuia nu au ce căuta în mediul familial. Copiii merită să beneficieze de cea mai bună educație și de un mediu armonios, pentru că societatea merită un viitor mai bun, lipsit de abuzuri și violențe bazate pe considerente ce țin de gen.

I.3.4. Teoria reprezentării sociale

Teoria reprezentării sociale (*social representation theory*), a fost inițial formulată de către Serge Moscovici (1963, 232-234). Este vorba despre o abordare inedită în studiul influenței pe care mass-media o are asupra indivizilor, asupra politicilor sociale, asupra familiei și societății. Reprezentarea socială semnifică o sumă de valori, idei, practici, credințe ce sunt împărtășite între membrii grupurilor și comunităților (Moscovici, 1961/2007).

Teoria reprezentării sociale poate fi de mare folos în analiza violenței bazate pe gen, ținând cont de faptul că reprezentarea socială rezultă din mai multe valori, informații și atitudini care sunt rezultatul interacțiunii dintre indivizi. Internalizarea și reproducerea anumitor roluri de către individ sunt rezultatul imaginilor care presupun preexistența mentală a reprezentărilor sale (Abric, 1997; Jovchelovitch, 2007; Verheggen și Baerveldt, 2007).

Reprezentările sociale sunt elementul central al definirii imaginii unui individ, dar și în întreg procesul de înțelegere și interpretare a realității sociale. De asemenea, reprezentările sociale pot fi considerate gânduri aflate în mișcare, în curs de dezvoltare prin comunicarea dintre indivizi (Moscovici, 2000, 23-47). Cu alte cuvinte, prin conținutul lor, reprezentările sociale sunt reproduceri mintale ale socialului. Astfel, atitudinile și comportamentele individului sunt formate și influențate de o societate care poate promova violența bazată pe gen (Flament, 1997, 129-132). Reprezentările sociale sunt extrem de complexe și pot fi alcătuite din fragmente de gândire coerente, dar totodată contradictorii, făcând referire la cunoștințele care marchează gândirea colectivă a societății noastre (Bless, et.al., 2004; Joffe, 2002; Giddens, 1991).

Mai departe, societatea contemporană se află în continuă mișcare, suferind multiple schimbări și metamorfoze. Dinamica societății noastre, pre-

cum și caracterul schimbător în atitudini, valori și status-roluri poate fi ușor de influențat și chiar dictat de către mass-media (Fairclough, 1992; Wagner, 2005). Desigur că reprezentările sociale suferă modificări instantanee și se metamorfozează în timp. Atât individul, cât și societatea în ansamblul ei sunt sub directă influență a ideilor și practicilor care circulă în mass-media. Ideile, părerile și conduitele indivizilor vor fi influențate în mod direct nu numai prin mass-media, ci și prin comunicarea interpersonală. Setul de informații și de valori pe care fiecare individ îl deține, se află în continuă mișcare, schimbare, fiind direct influențat, pe de-o parte, de mediul exterior, iar pe de altă parte, de procesele de reflecție din plan cognitiv (Bauer, 1999; Voelklein și Howarth, 2005; Jodelet, 1991; Howarth, 2002).

La nivel global, internetul a devenit instrumentul principal de comunicare și propagare a mesajelor și a diferitelor influențe comportamentale (Moscovici, 1961/2007, 41-58). Totodată, prin intermediul interacțiunii dintre structura socială și individ, se produce formarea socială prin reprezentări. Odată formate, reprezentările sociale se pot modifica imediat și au directă influență asupra individului, familiei și a vieții sociale (Moscovici, 1988, 212-250).

Sistemul alcătuit din valori, practici și idei ale unui individ este modificat și influențat prin comunicarea cu alți indivizi, dar și prin propagarea mesajelor din mass-media. Astfel, au fost identificate două mari universuri (Moscovici, 1988, 214): 1) universul științific, acesta funcționând după regulile științifice, conducând la cunoașterea de tip științific; 2) universul consensual al reprezentării sociale, unde indivizii din cadrul societății fac schimb de cunoaștere care face parte din așa-numitul bun simț.

Dacă transpunem teoria reprezentării sociale în studiul violenței bazate pe gen, putem deduce, după părerea mea, următoarele: a) violența expusă în mass-media poate fi ușor reținută și apoi redată de către minori și adulți în anumite contexte; b) mesajele discriminatorii cu privire la femei pot fi modificate în timp, câpătând noi valențe în mentalul colectiv; c) discriminarea

de gen, violența bazată pe gen și marginalizarea femeilor sunt probleme care se vor perpetua din generație în generație în condițiile continuării propagării ideilor, valorilor și practicilor abuzive; d) discriminarea este observată și internalizată, apoi poate fi redată și repetată de către indivizi; e) socializarea primară și exemplele din familia de origine au o foarte mare influență asupra dezvoltării fizice, psihice și cognitive a individului; f) socializarea strictă în funcție de gen va promova comportamentele abuzive și discriminatorii cu privire la persoanele de gen masculin; g) societățile cu valori profund patriarhale vor influența, propaga și menține conduitele abuzurilor asupra fetelor și femeilor, într-o cultură bazată pe violența percepută ca fiind o normalitate.

I.3.5. Teoria culturii violenței

Teoria culturii violenței (*culture of violence theory*), evidențiază rolul important al culturii unei societăți asupra modelelor violente specifice. Influența societății este foarte puternică, putând determina anumite schimbări de comportament și a modului de gândire a indivizilor. De asemenea, în orice societate vom putea identifica grupuri care promovează agresivitatea și violența, de exemplu bandele de hoți, huligani și derbedei etc. În cadrul acestor grupuri este promovată devianța. Agresorul este caracterizat de malițiozitate, negativism, dorința de dominare care să compenseze anumite frustrări, fiind vorba de o „*socializare negativă*”, care potențează tendințele agresive (Banciu, 2005, 139-142). Violența este singura modalitate a individului de a reuși în viață, de a se face remarcant față de ceilalți și de a se impune. Astfel, normele promovate în cadrul societății pot fi reinterpretate

și adaptate la voința individului, respectiv a grupului. De partea cealaltă a monedei, vorbim de reacția societății la actul violent. Sancționarea și etichetarea individului ca fiind „violent”, sau „deviant” poate atrage după sine asumarea și conformarea la aceste roluri (Crane, et.al., 2013; Oram, et.al., 2014; Hattery, 2009; Bonea 2015).

Diferitele modele violente pot fi ușor de asimilat de către indivizi, pentru ca ulterior să fie redade în anumite context de viață. Cultura poate de multe ori să încurajeze violența, prin diversele modele comportamentale expuse de-a lungul timpului. De asemenea, se va produce o anumită desensibilizare a opiniei publice prin expunerile repetate la scenele de abuz, agresivitate și violență. Cultura violenței include caracteristicile de gen și de personalitate ale victimei și agresorului (Hald, et.al., 2010, 16-20).

Cultura crează anumite mituri și valori care sunt concordante cu violența, răspândindu-se astfel printre indivizi. Totodată, putem vorbi de transmiterea inter-generațională a violenței în familia de origine, unde unul sau mai mulți membri ai familiei respective pot fi martori și/sau victime. Desigur că expunerile timpurii la violență și abuz pot crea tulburări de comportament și nesiguranță pentru individ (Galtung, 2016, 293-305).

Dacă vorbim de factorii favorizanți ai apariției și menținerii violenței, teoria culturii violenței explică totul prin intermediul culturii. Pe de altă parte, genul individului constituie un factor relevant pentru înțelegerea culturii violenței. Astfel, discriminarea de gen, socializarea strictă în funcție de gen și violența bazată pe gen fac parte din cultura violenței, fiind transmise, copiate, învățate și repetate din generație în generație. În acest context, violența de gen este considerată a fi absolut normală, justificată și chiar necesară în unele cazuri (Suarez și Gadalla, 2010, 2012-2035). De exemplu, pedepsirea victimei este una dintre situațiile în care violența este absolut necesară. Un alt factor favorizant al violenței ține de impulsivitate și toleranță scăzută față de cei din jur.

În altă ordine de idei, cultura violenței face referire la acele aspecte ale unei culturi care pot fi utilizate pentru justificarea actelor abuzive și violente față de o altă persoană. Astfel, prin religie, politică, ideologie, cultură, limbă, conduitele violente se pot transmite și copia (Swan și Snow, 2016, 1028-1045). În cazul violenței structurale, teoria culturii violenței arată impactul violenței integrate în diversele sisteme ale societății, precum și legitimitatea acestora (Mandelli, et.al., 2015, 667-680). Diferite elemente ale culturii, așa cum sunt: televiziunea, filmul, muzica, propaganda, limba, arta, vor putea contribui la formarea conduitelor violente, dar și la „normalizarea” lor. Astfel, gradul de violență al unei societăți este regăsit mai mult sau mai puțin în cultura sa (Hoffner și Levine, 2005, 207-237).

Mai departe, cultura violenței conduce la o justificare la nivel public a violenței dintre indivizi, evidențiate de mituri, practici, așteptări, preconcepții și valori. Cultura obișnuiește cu violența, atât pe agresor, cât și pe victimă. Practicarea unei culturi unde se regăsește în mod repetat și pregnant violență și abuz, va crea o societate cu serioase probleme în familie, la școală, la locul de muncă și în spațiile publice. Ori de câte ori individul va considera că este justificată și că situația o cere, va aplica violența pentru a obține ceea ce-și dorește. Acum, violența este legitimă, iar individul poate fi contondent în mod justificat. Tocmai justificarea face din violență un comportament nociv și extrem de periculos atât pentru individ și societate, cât mai ales pentru viitoarele generații. Violența nu trebuie și nu poate să fie justificabilă și normală în niciun fel de context, fie el social sau familial. Violența este o problemă socială serioasă și trebuie tratată ca atare, indiferent de forma și intensitatea ei. Indiferent că vorbim de violența bazată pe gen, de violența culturală, de violența în mediul școlar, sau de violența în familie; nu putem ignora pericolele și efectele negative pe termen scurt, mediu și lung asupra individului și societății.

I.3.6. Teoria generală a sistemelor

Teoria generală a sistemelor (*the general systems theory*) a fost dezvoltată de renumitul biolog Ludwig von Bertalanffy începând cu anul 1936. Teoria se face necesară în mai multe discipline de cercetare științifică, printre care se numără: sociologia, asistența socială, criminologia, biologia, psihologia etc. Este vorba de anumite caracteristici, de un cadru comun ale unui sistem cercetat dat, precum: diferențierea, integritatea, progresele înregistrate, ordinea etc. (Bertalanffy, 1950, 116-129). Teoria generală a sistemelor arată că majoritatea sistemelor complexe împărtășesc principiile de organizare care pot fi descoperite și modelate matematic. Astfel, avem universale de organizare, care se aplică tuturor sistemelor, fie fizice, chimice, biologice, mentale sau sociale. Totodată, în studiul sistemelor avem patru elemente esențiale, după cum urmează (Bertalanffy, 1968; Drack, et.al., 2017, 349-373): 1) date, 2) instrumente, 3) organizare, 4) procese. Mai departe, în cadrul sistemului avem (Bertalanffy, 1928/1933): 1) input, unde factorii veniți din exterior au o mare influență asupra evoluției sistemelor; 2) output, este ceea ce sistemele vor proiecta în mediul exterior, ca un rezultat al input-ului primit inițial. De aici se poate deduce faptul că putem avea input-uri negative sau pozitive, la fel cum putem avea output-uri negative sau pozitive. De asemenea, sunt trei mari tipuri de sisteme, după cum urmează (Bertalanffy, 1968/1976): 1) sistemul izolat, 2) sistemul deschis, 3) sistemul închis.

Deoarece teoria generală a sistemelor poate fi aplicată în mai multe discipline, vorbim de interdisciplinaritate, dar și de complexitate. Teoria generală a sistemelor devine un punct comun de studiu interdisciplinar al sistemelor din cadrul diferitelor discipline. Un sistem este complex, fiind alcătuit din mai multe părți aflate în interdependență, fie că vorbim de familie, societate, cuplu etc. Astfel, sistemele sunt delimitate de limite spațiale și tempora-

le, fiind influențate de mediul înconjurător (Bertalanffy, 1975). Totodată, un sistem poate fi suma părților sale, în condițiile unui comportament emergent. Asta înseamnă că dacă o parte din cadrul sistemului se schimbă, toate celelalte părți din sistem vor fi afectate. Cu alte cuvinte, sistemele pot fi de cinci mari tipuri: 1) microsistem, 2) mesosistem, 3) exosistem, 4) macrosistem, 5) cronosistem (Caseta 11).

Caseta 11. Elementele principale ale teoriei sistemelor:

1. Microsistem, este sistemul care reprezintă individul în toată complexitatea sa.
2. Mesosistem, este reprezentat de totalitatea relațiilor formate între sistemele dintr-un mediu dat.
3. Exosistem, este relația dintre două sisteme, cu efecte indirect asupra unui al treilea sistem.
4. Macrosistem, este un sistem ceva mai larg care influențează indivizii, de exemplu, politicile sociale, acordarea drepturilor, dar și obligațiile care decurg de aici.
5. Cronosistem, este sistemul alcătuit din multitudinea evenimentelor de viață semnificative ale unui individ.

Sursa: Prelucrarea autoarei după: Bertalanffy, 1934, 613-652.

Teoria reușește să surprindă dinamica sistemelor studiate, a condițiilor și principiilor de supraviețuire și dezvoltare. Transpusă în domeniul studiului violenței bazate pe gen, teoria generală a sistemelor reușește să „fotografieze” traseul, complexitatea, influențele și evoluția input-urilor și output-urilor. Astfel, observăm o serie de schimbări, legate între ele, așa cum sunt, de exemplu: cele dintre cultură și practici; cele dintre religie și societate; cele dintre individ și familie; cele dintre educație și comportamentele agresive; cele dintre socializarea strictă în funcție de gen și discriminarea bazată pe gen; cele dintre abuzurile în familia de origine și cuplul format ulterior de către individ; sau cele dintre practicile violente și evoluția politicilor sociale de profil, de prevenire și combatere.

Cu alte cuvinte, influențele familiei de origine și ale socializării primare pot fi unele negative sau pozitive, reușind să influențeze traseul ulterior al individului. Influențele care vin din afară, așa cum sunt cultura, societatea,

religia, practicile, vor avea influență asupra familiei și aici vorbim de input-ul pe care aceasta îl primește. La rândul său, familia va proiecta în afară anumite răspunsuri, numite output-uri, ca rezultat al input-urilor primite. Factorii de mediu vor influența individul și implicit familia din care acesta face parte, urmând reacții și răspunsuri. Subsistemele sunt reprezentate de indivizi care fac parte dintr-o familie, adică dintr-un sistem. Una dintre ipotezele care rezultă din teoria generală a sistemelor, în cazul violenței bazate pe gen, este următoarea: *dacă un subsistem/individ întâmpină probleme, sistemul/familia va suferi modificări*. Orice tip de manifestare a unui subsistem va avea influențe inevitabile asupra întregului sistem.

I.3.7. Teoria ecologică

Teoria ecologică (*ecological theory*) evidențiază relația de influență dintre mediul înconjurător și individ. Mediul are o mare influență asupra gândirii, reacțiilor și comportamentului individului. Răspunsul individului dat la diversele contexte de viață este profund influențat de mediu (McCue, 2008, 14). Totodată, rolurile fixate pe gen dictează anumite comportamente și așteptări ale indivizilor, dictând modalitatea de relaționare cu cei din jur. Astfel, rolul bărbatului este foarte bine definit în relație cu femeia, care la rândul ei are roluri bine fixate în funcție de contextele în care se află (Dobash, 1979; Boyden, 2012). În consecință, influențele pozitive sau negative generate de mediu, determină individul să reacționeze într-un anumit fel (McCue, 2008; Bonea, 2012).

Fiecare individ în parte este unic așa cum fiecare familie este unică și irepetabilă. Răspunsurile indivizilor la problemele ivite sunt diferite și

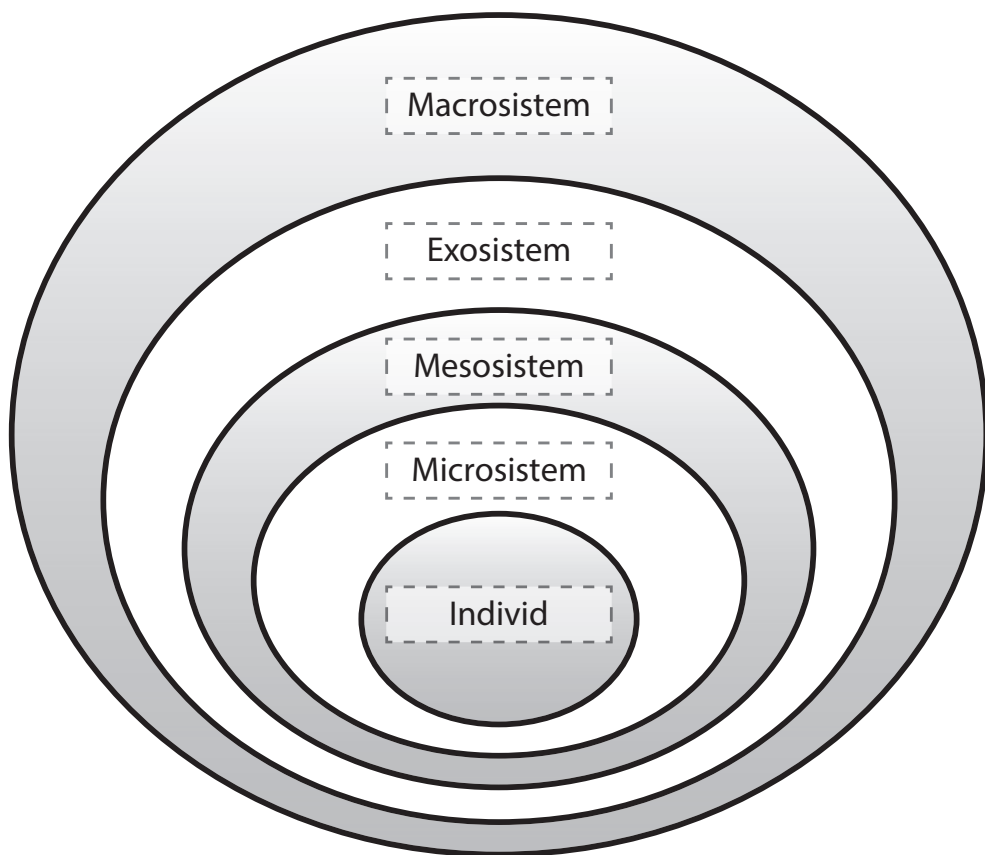
reflectă influențele pe care mediul înconjurător le are asupra fiecăruia dintre noi. În funcție de caracteristicile fiecărui individ, dar și ale mediului său de viață, răspunsurile fiecăruia la diversele situații contextuale vor fi distincte și totodată influențate de caracteristicile mediului. Cu alte cuvinte, fiecare sistem conține roluri, norme și reguli care pot forma dezvoltarea psihologică. De exemplu, un individ care locuiește în mediul urban va avea provocări cu totul diferite față de un individ care locuiește în mediul rural (Woodside, et.al., 2006, 259-272).

Dezvoltarea individului are loc într-un anumit mediu care va influența fără echivoc fiecare aspect al vieții acestuia. La fel ca teoria generală a sistemelor, teoria ecologică va cuprinde cele cinci sisteme (Bronfenbrenner, 1965/1974): 1) microsistem, unde instituțiile și grupurile care influențează imediat și direct dezvoltarea copilului, inclusiv: familie, școală, instituții religioase, vecinătate și colegi; 2) mesosistem, unde interconexiunile între microsisteme, interacțiunile dintre familie și profesori, relația dintre colegii copilului și familie; 3) exosistem, care implică legături între un cadru social în care individul nu are un rol activ și contextul imediat al individului; 4) macrosistem, care descrie cultura în care trăiesc indivizii, iar contextele culturale includ țările în curs de dezvoltare și industrializate, statutul socio-economic, sărăcia și etnia; 5) cronosistem, unde are loc modelarea anumitor evenimente de mediu și a tranzițiilor pe parcursul vieții, precum și circumstanțele socio-istorice.

Pe de altă parte, dacă adaptăm teoria sistemelor ecologice la tema violenței de gen, vor fi cuprinse următoarele sisteme (Bronfenbrenner, 1965/1974; 1979): 1) macrosistem, este alcătuit din suma valorilor socio-culturale ale unei societăți în care individul trăiește și se dezvoltă; 2) exosistem, pe de-o parte, vecinătatea alcătuită din suma prietenilor, cunoștințelor, iar pe de altă parte, influențele din mass-media, existența serviciilor de natură socială și legală de care individul are dreptul să beneficieze; 3) mesosistem, diversele

conexiuni ale individului; 4) microsistem, familia cu frați, surori, bunici, unde are loc socializarea primară, sau cei șapte ani de-acasă; 5) individul, acesta este caracterizat prin suma unor caracteristici precum: vârsta, genul, starea de sănătate, nivelul cognitiv de dezvoltare etc. (Figura 2).

Figura 2. Teoria sistemelor ecologice de dezvoltare și influență asupra individului:

Sursa: Prelucrarea autoarei după: Bronfenbrenner, 1965/1974; 1979.

Studiul ființelor umane a căpătat noi valențe odată cu apariția teoriei ecologice formulată de către psihologul american, Urie Bronfenbrenner (1965/1974). Teoria are o largă aplicabilitate în domenii precum: asistență socială, psihologie, psihiatrie, sociologie, comunicare, studiul comportamentelor agresive și violente, criminologie, studiul evoluției individului, studiul familiei etc.

Elementele fundamentale ale perspectivei ecologice în domeniul studiului violenței de gen ajută la descoperirea și analiza unor noi perspective și factori favorizanți de apariție și menținere a acestei probleme sociale grave. În anumite contexte ecologice, așa cum este de exemplu societatea patriarhală, violența bazată pe gen este explicată prin directa influență a credințelor și practicilor specifice. Amprenta mediului în care individul trăiește și se dezvoltă, constituie un aspect foarte important în studiul cauzelor agresivității și violenței împotriva femeilor.

Teoria ecologică dezvoltă ideea conform căreia dezvoltarea individului este afectată de tot ceea ce se întâmplă în mediul înconjurător (Bronfenbrenner, 1979; Lewin, 1935). În altă ordine de idei, atât calitățile, cât și defectele unui individ sunt dictate și influențate de mediul înconjurător. Prin intermediul teoriei ecologice putem conștientiza importanța mediului asupra dezvoltării noastre emoționale, cognitive, sociale, relaționale și psihologice (Bronfenbrenner, 1989, 187-249). Extrapolând acest punct de vedere, în cazul violenței bazate pe gen vorbim de un mediu propice dezvoltării și menținerii abuzurilor specifice. Este vorba de societatea patriarhală, unde este practică socializarea strictă în funcție de gen. Astfel, violența și abuzul asupra indivizilor de gen feminin este un act considerat a fi normal, justificat, chiar necesar pentru buna funcționare a familiei, respectiv a cuplului.

I.3.8. Teoria bio-psiho-socială

Teoria bio-psiho-socială (*the bio-psycho-social theory*), este un model explicativ interdisciplinar care analizează inter-relațiile dintre biologie, psihologie și factorii sociali. Teoria a fost dezvoltată de către George L. Engel

în anul 1977, fiind prima abordare de tip multifactorial. Modelul bio-psiho-social poate fi utilizat în domenii precum: sociologie, asistență socială, psihologie, medicină, familie, dezvoltare umană, psihiatrie etc. (Engel, 1977, 129-136). Teoria bio-psiho-socială oferă o explicație ce privește din punctul de vedere a trei perspective diferite, dar care se întrepătrund.

Modelul bio-psiho-social este o încercare de analiză holistică, dorind să surprindă particularitățile fiecărui subiect studiat. Astfel, prin transpunerea teoriei bio-psiho-sociale la tema de față a prezentei lucrări, factorii biologici, factorii psihologici și factorii sociali pot contribui la apariția și menținerea anumitor probleme precum: violența în familie și cuplu, violența bazată pe gen, discriminarea de gen, marginalizarea. De exemplu, un individ poate avea anumite predispoziții genetice, psihice și sociale pentru a deveni victimă și/sau agresor.

Teoria admite faptul că indivizii sunt foarte diferiți între ei, iar răspunsurile și reacțiile lor la mediul înconjurător vor reflecta acest lucru. În consecință, politicile sociale de prevenire și combatere a violenței și abuzurilor trebuie să fie pliate pe aceste particularități, mai mult, să le poată pre-întâmpina pentru o eficiență crescută (Huss, 2009; Itzin, et.al., 2010; Engel, 2002; Mezey, 2001). Nu doar factorii sociali ai mediului în care individul trăiește și se dezvoltă sunt responsabili de determinarea și producerea anumitor răspunsuri, ci și predispozițiile psihice și biologice (Engel, 2009, pp. 37-53).

Factorul biologic poate fi discutat, inclusiv, sub influența hormonului specific masculin, numit testosteron, care este asociat cu masculinitatea (Straus, 1990; Rujoiu și Rujoiu, 2007). Cu alte cuvinte, predispozițiile genetice ale unui individ pot determina apariția unor conduite agresive, violente față de cei din jur sau îndreptate contra propriei persoane. Furia acumulată în timp a bărbatului, care nu poate accepta faptul că partenera sa dorește să fie independentă, se poate materializa într-un comportament

violent îndreptat către femeie. În contextul factorilor psihologici, stima de sine scăzută (Coleman și Straus, 1980, 211) contribuie enorm de mult la concepția de inferioritate a individului față de partenera sa, motiv pentru care acesta simte nevoia de a prelua controlul asupra relației prin intermediul violenței. Pe de altă parte, factorii sociali aduc în prim plan socializarea primară a individului, primii șapte ani de viață petrecuți în familia de origine. Dacă vorbim de o societate de tip patriarhal, inevitabil este adusă în discuție socializarea strictă în funcție de gen. Aceasta are la bază discriminarea de gen și dezavantajează indivizii de gen feminin față de indivizii de gen masculin care sunt considerați a fi net superiori din toate punctele de vedere (Bonea, 2012, 91-116).

După cum spuneam, modelul bio-psiho-social poate fi utilizat în analize multiple din foarte multe domenii, ceea ce-l face versatil și pluridisciplinar. Categoriile biologice, psihologice și sociale abordează în profunzime studiul unui subiect dat. De exemplu, putem vorbi în cadrul acestui model, de cultura, obiceiuri, practici, credințe, socializare etc. (Engel, 1980, 537-544).

În opinia mea, viziunea „tri-dimensională” a modelului bio-psiho-social este esențială în studiul, analiza și înțelegerea violenței bazate pe gen. În altă ordine de idei, violența dintre partenerii de viață, dar și violența bazată pe gen, conduc la apariția unor consecințe negative asupra: sănătății fizice, a sănătății psihice, stresul continuu, diversele leziuni fizice vizibile, deteriorarea vieții sociale și a activităților economice, deteriorarea relațiilor, scăderea încrederii în sine și în cei din jur etc. (Wade și Halligan, 2017, 995-1004). Totodată depresia își poate face simțită prezența, dar și apariția diverselor tulburări de stres post-traumatic (Lehman, et.al., 2017, 123-128). Expunerea repetată la diverse traume, pe termen îndelungat va aduce cu sine o serie de consecințe negative nu numai pentru victimă, ci și pentru familie, dar și pentru societate (Tabelul 1).

Tabelul 1. Consecințele bio-psiho-sociale ale violenței de gen asupra victimei:

Consecințe biologice	Consecințe psihologice	Consecințe sociale
1. Deteriorarea generală a sănătății	1. Frustrare	1. Izolarea
2. Cefalee acută, nejustificată	2. Frică	2. Refuzul oricărui tip de ajutor
3. Lipsa energiei și a poftei de mâncare	3. Sindrom de stres post-traumatic	3. Oferirea de exemple negative viitoarei generații
4. Urme vizibile pe corp ale violențelor suferite	4. Sindromul Stockholm	4. Perpetuarea violenței în societate
5. Somnolență	5. Negarea situației și a pericolului	5. Crearea unei imagini distorsionate asupra a ceea ce trebuie să fie cuplul și familia
6. Utilizarea substanțelor halucinogene, sau a alcoolului, sau medicamentoase	6. Tentative de suicid	6. Promovarea violenței îndreptate asupra persoanelor de gen feminin
7. Aspect general neîngrijit	7. Tendințe agresive și auto-agresive	7. Promovarea superiorității bărbatului-agresor și a femeii-victimă
8. Stare vegetativă	8. Justificarea abuzurilor suferite	8. Contribuirea la creșterea toleranței față de violența îndreptată asupra femeilor, obișnuința violenței
9. Apariția unor dureri fizice fără o justificare, alta în afară de stres crescut	9. Dificultăți de comunicare	9. Desensibilizarea familiei la actele de violență și agresivitate

Sursa: Prelucrarea autoarei după: Egel, 2009; Egel, 1980; Bonea, 2012.

Teoria bio-psiho-socială este importantă în studiul științelor socio-psiologice și biologice nu neapărat în găsirea unor răspunsuri definitive, ci în vederea identificării unor noi întrebări de cercetare. Violența umană a suferit numeroase modificări de-a lungul timpului și al istoriei, motiv pentru care trebuie să fie studiată și surprinsă în dinamica și complexitatea ei.

I.3.9. Concluzii

Este foarte important să înțelegem cât de complexă este problema violenței bazate pe gen, dar și cât de lungă este istoria sa în timp, manifestându-se în cadrul mai multor popoare și civilizații.

Violența va avea impact nu numai asupra victimei ci și asupra societății prin crearea unui anumit grad de obișnuință, dar mai ales asupra viitorului prin oferirea exemplelor negative pentru copiii noștri. Copiii expuși la violență pe o perioadă îndelungată, vor avea tendința să repete conduitele negative și, mai mult, să le considere potrivite în anumite situații și contexte de viață.

Obișnuința populației cu violența, dar mai ales obișnuința populației feminine cu violența va avea urmări grave asupra sănătății fizice și psihice. Astfel, violența nu trebuie confundată cu o ceartă în familie sau la locul de muncă, sau considerată o neînțelegere între părți. Este necesară totală atenție și energie în studiul, diagnosticarea și intervenția, tratarea acestor cazuri. De asemenea, este necesară descurajarea prin orice mijloace a tuturor formelor de agresivitate și discriminare care fac referire la genul unei persoane.

Fiecare dintre teoriile explicative ale violenței oferă o viziune demnă de luat în seamă, analizând una sau mai multe laturi ale problematicii. Teoriile conduc la deslușirea cauzelor apariției și menținerii violenței bazate pe gen, motiv pentru care trebuie analizate cu mare atenție pentru a nu omite nici cel mai mic detaliu. Teoriile explicative dezvăluie, pe de-o parte, cauze interne, precum predispozițiile genetice și psihice ale individului, iar pe de altă parte, avem cauze externe care țin de influențele mediului ale istoriei și familiei de origine (Banciu, 2005; Bonea, 2018.a; Dutton, et.al., 1994; Moe, 2008).

Violența de gen are consecințe grave asupra sănătății individului, asupra familiei, dar și a societății în general. Apariția comportamentului

violent în cadrul familiei, cuplului, societății, școlii etc., va aduce cu sine consecințe negative multiple de ordin individual, familial și social. Violența nu poate fi tratată superficial, ca o neînțelegere în cuplu, respectiv familie. Violența este o problemă socială majoră, de sănătate publică, făcându-se necesare campanii de informare, educare și sensibilizare a populației. Mass-media și politicile sociale au un rol esențial în prevenirea și combaterea violenței de gen, a discriminării de gen etc. Pre-concepțiile patriarhale, unde femeia este mult inferioară bărbatului, trebuie înlocuite cu idei, valori noi, procese de gândire și abilități de relaționare care promovează relațiile interpersonale bazate pe egalitate și non-discriminare. Colaborarea strânsă între diferitele instituții publice de profil și cele nonguvernamentale poate fi un punct solid de pornire. Viitoarea generație poate și trebuie să beneficieze de valori conforme cu respectarea Drepturilor Fundamentale ale Omului, pentru o societate sănătoasă.

Violența bazată pe gen este un proces continuu care variază de la abuzul psihologic, verbal, intimidare, amenințare și merge până la abuzul fizic, sexual și chiar omucidere. Victimele violenței de gen vor prezenta adesea afecțiuni de natură fizică și psihică, drept urmare a expunerii repetate la asemenea abuzuri. Totodată, familia și societatea vor fi de asemenea afectate în mod profund. Viitoarea generație poate fi afectată și ea, copiind comportamentele deviante practicate și promovate în familie și societate. Astfel, violența va afecta generațiile ce vor urma și se va perpetua de-a lungul istoriei, marcând viața de cuplu și de familie.

Educația are un rol esențial, la fel și socializarea primară, cu cei șapte ani de-acasă, în vederea oferirii unor modele dezirabile și concordante cu valorile morale care promovează non-violența, non-discriminarea și egalitatea de gen.

Violența bazată pe gen este o problemă la nivel global, cu explicații și cauze extrem de complexe, având influențe asupra următoarelor aspecte:

asupra relațiilor sociale și familiale, asupra relațiilor economice și educaționale, asupra religiei și culturii. Totodată, trebuie ținut cont de mentalitatea indivizilor, precum și de frecvența cazurilor de violență îndreptată împotriva femeii difuzate în mass-media. Cu alte cuvinte, în unele culturi, violența poate fi văzută de către indivizi ca pe o „neînțelegere între membrii familiei”, în timp ce în alte culturi, violența este un act grav de abuz.

I.4. Impactul violenței bazate pe gen asupra individului

Violența de gen are multiple efecte negative asupra sănătății societății, familiei și individului. La nivel microsocial și macrosocial violența de gen își va face cunoscute consecințele pe termen scurt, mediu și lung. Impactul violenței bazate pe gen poate fi multiplu, întinzându-se la nivel familial, social, economic, politic, religios, etnic etc. Principala caracteristică a violenței bazate pe gen este că apare împotriva fetelor și femeilor tocmai din cauza genului lor. Cu alte cuvinte, bărbații sunt agresorii, iar femeile sunt victimele. Femeile sunt cel mai des afectate de violența de gen, însă și bărbații pot fi afectați, dar într-o proporție nesemnificativă (Garcia-Moreno și Watts, 2011, 2).

Violența bazată pe gen este împărțită în două mari categorii care se interconectează (Silverman, et.al., 2006, 143-148): 1) violență interpersonală, care are loc între diferiți indivizi, fie că vorbim de relația de cuplu sau de familia extinsă; 2) structurală sau instituțională, face referire la orice tip de discriminare și inegalitate aplicată indivizilor de către diversele instituții ale statului. Bărbații, în acest context, sunt avantajați, primind șanse și oportunități de care femeile nu pot beneficia, doar pentru că sunt femei.

Identitatea de gen conduce la discriminare și inegalitatea dintre sexe, încurajând societățile patriarhale, unde drepturile și libertățile femeilor sunt mult îngrădite. Una dintre cele mai grave consecințe ale societății patriarhale, unde violența de gen este încurajată, justificată și practică, este infanticidul feminin. Totodată, abuzul sexual, mutilarea genitală a femeilor, abuzul psihologic și verbal sunt practici obișnuite, necesare în scopul pedepsirii și educării. O altă consecință a violenței bazate pe gen este limitarea setului de drepturi pentru femei, făcându-le vulnerabile față de bărbați (Boyer și Fine, 1992; Simister, 2010). Împiedicarea femeii de a avea un loc de muncă și de a fi independentă din punct de vedere financiar, va oferi bărbatului o serie de avantaje și putere de decizie asupra ei. Astfel, femeia va întâmpina violența structurală la diverse nivele ale societății, precum și ierarhia identităților de gen. Status-rolurile femeii vor fi dictate, impuse și limitate de genul ei.

Violența de gen are loc în cadrul familiei și al societății, ca urmare principală a socializării primare stricte în funcție de gen. Violența de gen se manifestă în mod continuu, afectând sănătatea fizică și psihică a femeilor. Ca urmare a violenței de gen repetate, femeia își va pierde încrederea în propriile sale forțe și va avea o stimă de sine extrem de scăzută. Acest lucru nu va face decât să contribuie la expunerea și vulnerabilitatea femeii în fața abuzurilor.

Atitudinile și credințele patriarhale pot fi extrem de nocive în condițiile promovării inferiorității femeii față de bărbat. Cauzele și consecințele violenței bazate pe gen sunt multiple și dificil de surprins în toate contextele de viață. În contextul social, politic, geografic, economic și cultural, violența de gen își poate face cunoscută prezența și efectele negative asupra sănătății sociale.

De asemenea, hărțuirea fetelor și a femeilor în familie, la locul de muncă, la școală și societate va aduce cu sine o serie de consecințe negative greu de ignorat (Bolen și Scannapieco, 1999, 285-313). Exercițarea controlului și a puterii bărbaților față de femei, conduce la multiple abuzuri. Victimele violenței de gen își pot pierde familia, locul de muncă, locuința, sănă-

tatea etc. De asemenea, impactul asupra societății este unul destul de mare, motiv pentru care violența de gen este considerată o problemă socială gravă și o afecțiune a societății.

Prin educare, în familie (socializarea primară) și la școală (socializarea secundară), abuzul și violența pot fi oprite. Totodată, costurile la nivel de stat pentru prevenirea și combaterea violenței bazate pe gen sunt destul de ridicate. Instituțiile specializate de profil, trebuie să lucreze împreună și să aibe o colaborare strânsă în vederea atingerii tuturor ȳintelor propuse.

Violenȳa bazată pe gen ȳnseamnă ȳncălcarea Drepturilor Fundamentale ale Omului din Recomandarea Generală 19, fiind definită ca „violenȳa ȳndreptată ȳmpotriva unei femei deoarece este femeie sau care afectează ȳn mod disproporȳionat femeile”. Violenȳa pe motive de gen ameninȳă sãnătatea femeilor, indiferent de societatea ȳn care se află. Violenȳa poate avea loc ȳn diverse medii, fiind de mai multe tipuri și grade de intensitate. De asemenea, violenȳa bazată pe gen poate afecta inclusiv sãnătatea reproducerii indivizilor. Minorii și adolescenȳii de gen feminin sunt extrem de vulnerabili la acest tip de violenȳă, neputȳndu-se apăra ȳn vreun fel. Printre principalele consecinȳe ale violenȳei de gen asupra individului se pot număra următoarele: apariȳia depresiei, părăsirea oricărei activităȳi cu caracter economic, evitarea relaȳiilor interpersonale și izolarea față de societate, scăderea ȳncrederii ȳn sine etc. (Caseta 12).

Caseta 12. Principalele consecinȳe ale violenȳei de gen asupra individului:

Consecinȳele violenȳei bazate pe gen ȳntâlnite la nivelul individului:

- afectarea sãnătăȳii fizice și psihice,
- pierderea locului de muncă,
- abandonarea familiei și/sau plecarea din relaȳia de cuplu,
- izolarea socială,
- consumul de substanȳe cu efect halucinogen,
- consumul excesiv de băuturi alcoolice,
- refuzul de a mai avea relaȳii interpersonale de orice fel,
- deteriorarea ȳncrederii ȳn sine și ȳn cei din jur,
- apariȳia unor afecȳiuni sexuale și de reproducere,

- apariția depresiei și chiar a tentativei de suicid,
- autoagresivitatea,
- nivel crescut de anxietate,
- agresivitate îndreptată împotriva bărbaților numai pentru că sunt bărbați,
- creșterea vulnerabilității psihice, economice și fizice,
- refuzul de a avea copii,
- leziuni fizice precum: arsuri, tăieturi, echimoze, oase rupte, dureri de cap și de burtă, vertij, insomnie, dureri musculare etc.,
- creșterea dependenței față de agresor și dezvoltarea Sindromului Stockholm,
- apariția Sindromului de Stres Post-traumatic,
- un grad crescut de stres și tensiune interioară,
- refuzul de a mai avea grijă de propria persoană etc.

Sursa: Prelucrarea autoarei după: Garcia-Moreno și Watts, 2011; Dutton, et.al., 2000; Hamel, 2005; Bonea, 2015.b.

Violența bazată pe gen are, după cum am văzut, multiple consecințe la nivel individual, fiind o reală provocare pentru autorități. Mass-media joacă un rol major în prevenirea și combaterea violenței de gen, prin multiple campanii de informare, sensibilizare și educare a populației cu privire la efectele negative. Puterea pe care mass-media o are în zilele noastre o face să fie un partener de nădejde sau un inamic demn de temut, în contextul propagării și promovării scenelor de violență repetată împotriva femeilor. Cu toate acestea, la nivelul fiecărui individ există liberul arbitru, puterea de decizie, cu privire la adoptarea comportamentului violent sau promovarea unui comportament non-violent.

I.5. Efectele negative ale violenței asupra societății

Efectele negative ale violenței asupra societății în ansamblul ei se vor resimți la nivel familial, politic, religios, etnic și individual. Minorii și adolescenții prezintă un risc mare pentru dezvoltarea comportamentelor

violente observate în societate. De aici vor decurge o serie de consecințe care afectează în mod negativ viitorul unei societăți date. Astfel, societatea va deveni un loc nesigur pentru femei și copii. Expunerea repetată a unei societăți la diverse scene de violență, va provoca inevitabil probleme din cele mai complexe, în spațiul social, la locul de muncă, în instituțiile sanitare, în instituțiile de învățământ etc. (McCart, et.al., 2007, 435-442).

Crearea traumelor are loc prin expunerile repetate ale indivizilor la agresivitate și violență, având impact negativ asupra sănătății fizice și psihice. Totodată, când vorbim de societatea zilelor noastre, vorbim de puterea mass-media, în special a televiziunii și a internetului. Promovarea violenței prin difuzarea multiplelor scene de agresivitate și violență, poate crea o obișnuință, o desensibilizare a societății față de această problemă. Pe termen scurt și lung, mass-media poate crea un public ce preferă violența, prin diversele sale canale de difuzare a informației și programe cu diverse tematici (Crick și Dodge, 1994, Isac, 2004). De asemenea, discriminarea de gen și violența de gen pot fi transmise sub forma unor mesaje subliminale, menținând un anumit grad de agresivitate și violență în cadrul societății. Violența din mass-media afectează sănătatea publică și viitoarele generații, adică viitorul societății.

Expunerea la violență în comunitate este una dintre cele mai dăunătoare experiențe pe care le pot avea minorii. Acest lucru va afecta comportamentul, gândirea, percepțiile, cogniția și modalitățile de răspuns la diferite situații contextuale date. Trebuie spus că violența comunitară înseamnă acele acte violente la nivel interpersonal, care au loc în respectiva comunitate, având ca scop producerea daunelor și a durerii unui individ sau unui grup. Violența comunitară poate însemna crima comisă între vecini, conflictele civile sau chiar războiul (Sheidow, et.al., 2001, 345-360).

Violența din cadrul societății contribuie în mod negativ la afectarea sănătății publice. La nivel social, violența bazată pe gen conduce la nașterea unor preconcepții discriminatorii față de fete și femei. Sănătatea publică este

foarte importantă, motiv pentru care trebuie protejată de guvern prin politicile sociale de profil, dar și de mass-media.

În concluzie, violența și sănătatea publică și individuală se află în strânsă legătură. Violența de gen este dificil de combătut, motiv pentru care sunt necesare eforturi semnificative, multidisciplinare de colaborare între diversele instituții publice ale statului. Prevenirea și informarea pot fi făcute prin intermediul mass-media, responsabilă de propagarea mesajelor.

Violența bazată pe gen poate conduce chiar la omucidere. Acesta este unul din motivele pentru care nu putem trata problema cu superficialitate. Prevenirea și combaterea violenței de gen implică o cheltuie masivă a resurselor financiare și umane în scopul asigurării eficienței crescute (Osofsky, 1995, 782-188).

O societate care promovează diversele forme ale violenței de gen va funcționa pe premisa conform căreia bărbații sunt mult superiori femeilor, în timp ce femeile sunt incapabile de a avea anumite responsabilități și funcții de conducere și răspundere. Inevitabil, calitatea vieții fiecărui individ va avea de suferit, mai ales a femeilor, a fetelor și a copiilor (Margolin și Gordis, 2000, 445-479).

Violența de gen are efecte negative asupra întregii societăți. Este necesară implicarea oamenilor legii, a medicilor, a asistenților sociali, a psihologilor și psihiatrilor etc., pentru tratarea victimelor, dar și a agresorilor. Este foarte important ca problema violenței să nu fie tratată în mod unilateral, numai din perspectiva victimei, iar agresorul să fie uitat, ignorat de către specialiști și autorități. Agresorul trebuie să primească atenție egală cu cea oferită victimei, tocmai pentru a asigura eficiența intervenției în respectivul caz de violență. Astfel, șansele de recidivă pot fi mult reduse.

Nu poate fi ignorat faptul că acei minori expuși la repetate scene de agresivitate și violență în familie și în societate, vor prezenta riscul mai mare sau mai mic de a avea conduite similare cu cele observate de-a lungul timpu-

lui. Dezvoltarea minorului este net afectată în contextul violenței. Totodată, delincvența juvenilă și criminalitatea sunt adesea fenomene influențate de violența bazată pe gen. Însăși societatea poate contribui la perpetuarea comportamentelor violente față de femei, prin promovarea atitudinilor discriminatorii (Guerra, et.al., 2003, 1507-1522).

De asemenea, violența de gen poate avea efecte negative asupra economiei unei societăți, în contextul luptei dintre victime și agresori la locul de muncă. Producția poate fi astfel serios afectată. Nesiguranța unui loc de muncă poate contribui la apariția comportamentelor discriminatorii și agresive față de femei, conducând chiar la pierderea postului. Societatea unde violența de gen este promovată și considerată o normalitate nu poate fi considerată sănătoasă și propice dezvoltării corespunzătoare a indivizilor.

I.6. Portretul agresorului

Portretul agresorului este destul de dificil de surprins în contextul violenței bazate pe gen. Desigur că orice fel de agresiune are drept scop final provocarea unor răni fizice și psihice și/sau producerea unor daune materiale. În primul rând trebuie să cunoaștem contextul în care personalitatea agresorului s-a dezvoltat. Fie că este vorba de familia de origine unde agresorul a fost martor și/sau victimă a violențelor dintre părinți, fie că vorbim de o societate unde violența este promovată și justificată (Mitchell, 1993; Aron, 2006). Desigur, că nu poate fi generalizat faptul că dacă un individ a fost martor și/sau victimă a violențelor în trecut, va dezvolta conduite deviante în prezent și viitor. Totodată, se face necesară înțelegerea modului în care agresorul vede relațiile inter-umane și cum reacționează el la anumiți stimuli.

Atașamentul joacă un rol esențial în viața oricărui individ, încă de la naștere. Atașamentul semnifică modalitățile în care fiecare dintre noi se conectează la cei din jur, în special relațiile emoționale, romantice, de iubire părintească etc. Însă, în momentul în care ne confruntăm cu sentimentul de teamă, imediat vom încerca să căutăm siguranța. Cu alte cuvinte, atât victima, cât și agresorul vor căuta diverse modalități de a se asigura că beneficiază de atenție din partea celor din jur, de siguranță și iubire. Se pare că agresorii au, de cele mai multe ori, o atașare nesigură, amestecată cu umilință, nesiguranță, teamă, neîncredere în sine și în ceilalți, expunerea la violențe repetate în familie și societate (Fairbairn, 1952; Bonea, 2012). Tulburările de personalitate pot conduce, de asemenea, la apariția comportamentelor agresive ale individului în scopul obținerii a ceea ce-și dorește din partea celor din jur. Vorbim despre o anume identitate confuză, difuză, unde violența și distanțarea emoțională contribuie în mod semnificativ la apariția și menținerea violenței. Astfel, sunt mai multe experiențe din viață, precum și anumite emoții ale unui individ care pot conduce la manifestarea conduitelor agresive (Caseta 13).

Caseta 13. Principalele experiențe de viață și trăiri afective care pot conduce la apariția și menținerea comportamentului agresiv:

- stima de sine scăzută,
- lipsa reglementării emoționale,
- lipsa încrederii în cei din jur,
- furie excesivă,
- tulburări de personalitate,
- umilirea,
- gelozia excesivă,
- dorința de a avea controlul asupra a ceea ce fac și gândesc alții,
- dorința de a avea putere,
- dorința de afirmare,
- învinovățirea factorilor externi pentru a justifica anumite conduite deviante,
- justificarea oricărui tip de comportament agresiv,
- malițiozitate,
- victimă și/sau martor al abuzurilor din familia de origine,
- empatie scăzută pentru cei din jur,
- tendința de abuz a altor persoane,
- respingere,

- atașament deficitar și teama de abandon,
- un sistem de valori care justifică orice daună provocată celorlalți,
- supremație,
- controlul relațiilor,
- agresorul consideră că are dreptul de a face orice dorește cu partenera sa de viață sau cu oricine altcineva va considera el,
- manipulare,
- negarea daunelor provocate,
- neasumarea răspunderii,
- controlul asupra resurselor financiare ale altor persoane,
- inteligență emoțională scăzută,
- incapacitatea agresorului de a manageria o relație mai dificilă etc.

Sursa: Prelucrarea autoarei după: Dutton, 2000; Fonseca, 2012, Bonea, 2018.a.

De cele mai multe ori agresorul va face tot posibilul să-și controleze victima în totalitate, mai ales prin amenințare, înjosire, izolarea de ceilalți și controlul resurselor acesteia. Agresorul va justifica daunele produse victimei prin faptul că aceasta l-a „obligat” să reacționeze într-un mod contondent. Pierderea controlului asupra victimei este un motiv suficient de mare pentru agresor ca să poată da frâu liber violențelor. Totodată, agresorul va încerca să câștige aprecierea și simpatia victimei prin auto-victimizare. Stresul crescut și tensiunile la care agresorul este supus au condus la un comportament neadecvat (Fosshage, 1998, 47-54).

Alte caracteristici ale unui agresor pot fi (Bass, 1996, 361-378): un comportament agresiv promovat în adolescență; asocierea individului cu diverse grupuri unde sunt promovate violența, actele delincvente și consumul excesiv de băuturi alcoolice și/sau substanțe cu efect halucinogen. Originile istorice ale agresorului sunt foarte importante în descoperirea și analiza sursei conduitelor sale deviante.

„Agresivitatea este influențată de mai mulți factori favorizanți ai apariției, manifestării și menținerii acestor episoade cu încărcătură negativă, precum (Bonea, 2013, 50-51): 1) tipologia culturală; 2) cutumele și obiceiurile comunității; 3) modelele de socializare; 4) predispoziția psihică înclinată

spre excese de furie; 5) toleranța promovată în societate față de comportamentele contondente la adresa membrilor familiei; 6) precum și accesibilitatea la diversele substanțe halucinogene sau alcoolice” (Bonea, 2018.a, 273) (Tabelul 2).

Tabelul 2. Posibili factori determinanți ai agresivității umane, manifestate în cadrul familiei:

Factori sociali	Factori economici	Factori biologici	Factori psihologici	Factori familiali
Cultura violenței.	Nealocarea suficientelor surse materiale de către stat pentru prevenirea și combaterea violenței în familie.	Diverse probleme de natură biologică ale individului.	Anumite probleme de ordin psihologic, ce împiedică individul să aibe o viață normală.	Implicarea familiilor de origine ale partenerilor de viață în noua familie formată.
Indiferența societății față de agresivitate și violență.	Lipsa mijloacelor materiale ale victimei pentru a putea lua măsuri de autoapărare.	Neadaptarea individului la mediul înconjurător.	Diverse boli psihice incurabile.	Diferențe majore de mentalitate între familiile de origine ale partenerilor și noua familie conjugală.
Obişnuința societății cu agresivitatea și violența.	Lipsa resurselor materiale pentru a putea investi în educația proprie și în cea a copiilor familiei.	Anumite incapacități de natură biologică din cauza cărora individul nu poate deține autonomia asupra vieții sale.	Dependența de ordin psihic dintre victimă și agresor.	Familii cu viziuni total opuse, antagonice asupra a ceea ce înseamnă socializarea, dar și rolul femeii și al bărbatului în cadrul familiei.
Izolarea din punct de vedere geografic, social, familial etc.	Lipsa resurselor financiare.	Incapacitatea de a avea copii.	Probleme psihice ale victimei ce o împiedică să se apere de agresor.	Tragedii familiale grave, peste care se trece destul de greu.

Sursa: Prelucrarea autoarei după: Bonea, 2013, 50-51 apud Bonea, 2018.a, 274.

„Agresivitatea umană este o caracteristică intrinsecă a fiecărui individ, însă modul de manifestare, dozarea ei, cât și alegerea momentului de acțiune și justificarea acesteia depind de mai multe aspecte precum” (Awang și Hariharian, 2011; Davis, 2008; Bonea, 2012 apud Bonea, 273, 2018).

Caseta 14. Principalele consecințe ale agresiunii și violenței repetate:

- a) dureri cronice și stare precară de sănătate;
- b) grad scăzut de autoprețuire;
- c) dependența emoțională față de partener;
- d) respectul extrem de exagerat acordat trebuințelor proprii;
- e) folosirea tranchilizantelor și/sau a alcoolului;
- f) tendința de a se sinucide;
- g) coșmaruri frecvente și insomnii;
- h) agitație severă, anxietate, nervozitate;
- i) gândire confuză și lipsă de concentrare;
- j) starea de sănătate precară a victimei sau a agresorului;
- k) consumul de alcool în mod frecvent;
- l) istoria infracțională a agresorului;
- m) locul de muncă instabil;
- n) victima este însărcinată (așteaptă un copil);
- o) gelozia;
- p) soții locuiesc împreună cu părinții;
- r) cei doi ocupă o locuință comună până la pronunțarea divorțului;
- s) agresorul/victima a fost martor/victimă a violenței în familie în copilărie;
- t) izolare socială;
- ț) partenerii nu se cunosc suficient de bine;
- u) comiterea adulterului;
- v) toleranța societății față de violență;
- w) neimplicarea familiei extinse;
- x) lipsa mijloacelor materiale necesare unui trai considerat a fi decent;
- z) lipsa accesului pe piața muncii.

Sursa: Bonea, 2018.a, 274-275.

Serviciile de prevenire și combatere a violenței bazate pe gen nu pot fi concentrate numai pe victimă, ci este necesară acordarea unei atenții mărite inclusiv agresorului. Astfel, va fi posibilă o mai mare eficiență, atât a prevenției, cât și a intervenției asupra acestor cazuri. Totodată, societatea, normele sociale, cultura, religia, familia și pre-concepțiile cu privire la status-rolurile femeii și ale bărbatului pot contribui la apariția, manifestarea și perpetuarea comportamentelor discriminatorii și a violenței.

I.7. Stereotipuri privind violența pe bază de gen

Stereotipuri privind violența pe bază de gen, fac referire la diferitele inegalități care țin de genul individului. Totodată inegalitatea de gen este una dintre principalele încălcări ale Drepturilor Fundamentale ale Omului. Drepturile și oportunitățile inegale care le vizează în special pe fete și femei în diverse domenii ale vieții de familie, ale vieții publice. Astfel, oportunitățile, drepturile, puterea decizională, accesul la resurse, precum și împuternicirea în familie, cresc vulnerabilitatea femeii (Valls, et.al., 2008, 759-783; Bonea 2012). Din nou apar în prim plan normele după care se ghidează societatea patriarhală. În contextul patriarhal, status-rolurile femeii și ale bărbatului sunt dinainte stabilite și se bazează, în principal, pe inegalitate de gen, discriminare de gen, socializarea strictă în funcție de gen și violență de gen. Treptat, femeile și-au câștigat drepturile și libertățile de care dispun în prezent, însă discriminarea și inegalitatea de gen continuă să-și facă simțită prezența. Femeia de azi participă în mod activ la conceperea și dezvoltarea politicilor de prevenire și combatere a violenței pe motive de gen (Godineau, 2000, 289-310).

De cele mai multe ori stereotipurile de gen pornesc de la status-rolurile bazate pe gen. Astfel, drepturile, responsabilitățile și puterea de care dispune bărbatul sunt total diferite de cele de care dispune femeia.

Cultura patriarhală a diverselor modele de comportament și a atitudinilor bărbaților face din femeie un individ ușor de manipulat și de manevrat. Evoluția identității masculine și feminine se află sub directă influență a societății prin norme și așteptări prestabilite. Prin socializarea primară, care este strict stabilită în funcție de gen, individul va învăța rolurile fixe în funcție de gen și așteptările familiei și societății în funcție de aceste aspecte

(Flecha, et.al., 2011, 249-252). Cu alte cuvinte, normele larg acceptate ale comportamentului masculin în societate, determină anumite atitudini și moșduri de viață ce sunt așteptate în cazul bărbaților și femeilor. În societatea patriarhală, agresiunea și predispoziția către violență sunt adesea percepute ca fiind normale și justificate în vederea pedepsirii sau educării copiilor și a femeilor care nu se supun autorității masculine. Socializarea secundară, prin intermediul școlii va putea trasa viitoarele conduite și atitudini pe care un individ la va avea pe parcursul vieții sale.

Mediul online, precum și în întreaga mass-medie, poate promova violența de gen și diversele stereotipuri care fac referire la fete și femei. Hărțuirea și abuzul pot avea loc în mediul online, acolo unde agresorul poate fi anonim, necunoscut de victima sa. Puterea mass-media este foarte mare în propagarea, răspândirea mesajelor către indivizi din toată lumea, în orice moment.

Un stereotip bine cunoscut despre bărbat este acela că el „*aduce banii în casă*”, el este „*capul familiei*”, el este „*stâlpul familiei și al femeii*”. De aici ne putem da seama cine are puterea de decizie în cadrul familiei. Desigur că socializarea de gen este principalul punct de pornire al nașterii și propagării stereotipurilor și discriminării de gen. Totodată, stereotipurile care o vizează pe femeie fac referire la locul ei în familie și societate, așa cum este de exemplu: „*locul femeii e la cratiță*”. Iar în cazul violenței, de cele mai multe ori există convingerea conform căreia „*femeia provoacă bărbatul*”, acesta fiind astfel exonerat de orice vină și răspundere.

Stereotipurile culturale ale societății despre gen, tratează femeile prin discriminare, creând inegalitățile de gen. Mai departe, stereotipurile de gen sunt acele opinii generalizate la care indivizii sunt clasificați în anumite grupuri de gen și cărora li se atribuie în mod arbitrar caracteristici și roluri determinate și limitate de sexul lor (MacInnis și Hodson, 2012, 725-743). Stereotipurile dăunează în momentul în care sunt utilizate pentru a crea

inegalități, pentru a discrimina indivizii numai din simplul motiv ca aparțin unui gen sau altuia. Criteriul care ține de genul individului este singurul criteriu care va dicta discriminarea și tratamentul care va fi aplicat persoanei respective. În acest mod se produce și se menține inegalitatea de gen. Stereotipurile de gen continuă să influențeze comportamentul indivizilor din societatea prezentului. Astfel, școala, familia, societatea, mass-media etc. sunt principalele medii unde stereotipurile de gen se construiesc și se practică. Totodată, violența împotriva femeilor are rădăcini adânci în inegalitățile structurale dintre bărbați și femei (Gorelik, et.al., 2012, 508-524). Este o consecință a inegalității dintre femei și bărbați în condițiile diviziunii rolurilor stricte bazate pe gen. Pe de altă parte, promovarea egalității de gen conduce la conștientizarea faptului că discriminarea și violența bazată pe gen nu pot fi considerate o normalitate și nu pot fi justificate în niciun fel.

Există anumite stereotipuri privind inegalitatea de gen și violența asupra femeii, unele foarte cunoscute, iar altele mai puțin cunoscute (Caseta 15).

Caseta 15. Principalele stereotipuri privind violența asupra femeii:

- a) Consumul excesiv de alcool este una din cele mai frecvente cauze ale apariției și menținerii violenței dintre partenerii de viață;
- b) Individul agresiv a fost martor sau victimă a violențelor dintre părinți, în copilăria sa;
- c) Stresul cotidian poate afecta negativ cuplul, conducând până la apariția violenței;
- d) Victimei îi place să fie agresată;
- e) Carențele de natură economică pot conduce adesea la violența dintre parteneri;
- f) Femeia este întotdeauna de vină;
- g) Violența există numai acolo unde partenerii au o educație precară;
- h) Violența fizică nu are consecințe grave asupra victimei;
- i) Indiferent de abuzurile la care își supune soția, el este un părinte ideal pentru cei mici;
- j) Indiferent de probleme, dacă partenerii vor acorda mult timp relației, lucrurile se vor ameliora, iar abuzurile vor dispărea.

În opinia mea, setul miturilor menționate mai sus, poate fi adăugit după cum urmează:

- a) Bărbatul își bate femeia pentru că așa trebuie;
- b) Bătaia este benefică deoarece ajută la modelarea comportamentului;
- c) Ordinea într-o familie trebuie asigurată cu orice preț, chiar dacă asta implică violența fizică;
- d) Bărbatul este întotdeauna agresorul, iar femeia este mereu victima sa.

Sursa: Bonea, 2012, 79-87.

În general, stereotipurile creează anumite preconcepții ale opiniei publice, fapt ce conduce de cele mai multe ori la judecăți greșite asupra problemelor sociale, familiei, fenomenelor, oamenilor etc. Stereotipul poate fi tradus prin credința majorității indivizilor dintr-o societate dată cu privire la o anumită problemă, situație de viață sau asupra unei întregi categorii de oameni, având la bază mai multe generalități relativ ușor de demontat. Judecățile celor din jur, de cele mai multe ori, împiedică victima să ia măsurile necesare autoapărării sale în fața agresorului ei. Desigur, toate stereotipurile suferă schimbări, modificându-se odată cu apariția noii generații, dar și a avansării permanente a tehnologiilor moderne. Este vorba despre modalitățile fiecărei noi generații în parte de a „riposta” față de regulile și accepțiunile general-valabile acceptate de generația precedentă.

**Partea II. Politici sociale pentru prevenirea și combaterea violenței
bazate pe gen 106**

II.1. Importanța rolului jucat de politicile sociale de prevenire și combatere	107
II.2. Prevenirea și combaterea violenței de gen în România	110
II.3. Prevenirea și combaterea violenței de gen în lume.....	114
II.4. Concluzii	118

Partea II. Politici sociale pentru prevenirea și combaterea violenței bazate pe gen

II.1. Importanța rolului jucat de politicile sociale de prevenire și combatere

Îmbunătățirea politicilor sociale, în general, va necesita, în primul rând mai multe studii și cercetări aprofundate ale problemei sociale respective. Apoi, urmează efectuarea unor schimbări majore în abordarea metodelor și tehnicilor de prevenire și combatere. Totodată, instituțiile specializate de profil trebuie reconstruite în vederea susținerii specialiștilor care își desfășoară activitatea. Este bine să fie observate și alte modele de prevenire și combatere din afara țării, însă acestea nu trebuie copiate, ci este necesară o regândire a lor pentru a putea fi pliate pe toate particularitățile țării noastre (McKee, et.al., 2012, pp. 684-687). Desigur că în privința unei probleme atât de complexe și omniprezente cum este violența bazată pe gen, multe guverne și instituții din întreaga lume sunt puse în dificultate. Este o reală provocare îmbunătățirea modului în care sunt concepute și aplicate politicile sociale de prevenire și combatere a violenței. Este și o provocare economică, deoarece guvernul trebuie să aloce sume de bani considerabile în scopul proiectării și implementării noilor strategii de combatere a violenței de gen.

Desigur că mass-media are un rol important, chiar esențial în propagarea, difuzarea mesajelor de informare, sensibilizare și informare a populației cu privire la următoarele aspecte (Donovan, 1992; Donovan, et.al., 2000): factorii de risc ai apariției și menținerii violenței; efectele negative și impactul violenței asupra sănătății fizice și psihice; impactul violenței asupra societății și asupra viitoarei generații; moduri de răspuns împotriva violenței; legislația în vigoare; instituțiile la care cetățenii pot apela pentru a solicita

ajutor calificat din partea specialiștilor; impactul negativ asupra familiei și asupra pieței muncii; orientarea agresorilor către serviciile de profil unde pot primi asistență etc. În vederea schimbării atitudinii față de violența bazată pe gen, este nevoie de implicarea masivă a canalelor mass-media, pentru un impact semnificativ asupra normelor culturale și sociale (Griffith, et.al., 1994, 16-20).

Pe de altă parte, organizațiile non-guvernamentale de profil, acreditate de stat, au o contribuție esențială, fiind un real sprijin în lupta împotriva violenței de gen. Este foarte important ca instituțiile statului, organizațiile non-guvernamentale și mass-media să colaboreze și să comunice în mod eficient, acționând într-un singur scop: prevenirea și combaterea violenței bazate pe gen. Statul, prin intermediul instituțiilor sale de specialitate, poate angaja diversele organizații non-guvernamentale și mass-media, în vederea maximizării rezultatelor implementării diverselor strategii de prevenire și combatere a violenței de gen cuprinse în politicile sociale (Godenzi și DePuy, 2001, 455-475). Totodată, *Convenția de la Istanbul, privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice* (11 mai, 2011, Art. 17), obligă statele părți să acceseze sectorul non-guvernamental, deoarece acesta este o resursă foarte bună cu un potențial mare în intervenția cazurilor de violență. Încurajarea sectorului privat constituie o strategie excelentă în lupta împotriva violenței. De asemenea, este necesară o instruire continuă a specialiștilor care activează în diversele instituții de profil, fie ele de stat sau non-guvernamentale. Standardele de calitate a serviciilor oferite în domeniul prevenirii și combaterii violenței bazate pe gen trebuie să fie la înălțime, deoarece atât victimele, cât și agresorii să beneficieze de cea mai bună asistență. Este vorba de câștigarea încrederii cetățenilor în diversele instituții specializate de oferire a asistenței, tocmai în scopul diminuării „cifrei negre”, neraportate a cazurilor de violență (Johnson și Gardner, 2000, 198-201). Orice tip de violență trebuie recunoscut ca atare și prevenit în sectorul de stat,

dar și în cel privat. Guvernul, împreună cu asociațiile non-guvernamentale și mass-media trebuie să colaboreze pentru a avea rezultatele cele mai bune și eficiente în prevenirea și combaterea violenței bazate pe gen.

Violența bazată pe gen este o încălcare gravă a Drepturilor Fundamentale ale Omului, iar guvernele întregii lumi trebuie să-și îndrepte atenția în vederea conceperii unor politici sociale de combatere a acestei probleme sociale. Totodată, sectorul privat poate juca un rol foarte important în abordarea problemelor legate de violența bazată pe gen. Legislația națională a României este acum aliniată și în conformitate cu cerințele și standardele internaționale, iar sectorul privat poate să-și proiecteze propriile sale metode de intervenție, ținând cont de standardele impuse (Dill, et.al., 2008; Mendes, 2000).

Este necesară evitarea oricăror stereotipuri care sunt legate de genul unei persoane, pentru a nu provoca apariția anumitor mesaje specifice. Astfel, este necesară o promovare a egalității de gen, a șanselor pentru femei și bărbați în obținerea anumitor drepturi, servicii și beneficii. De asemenea, este necesară încurajarea femeilor de a avea cariere, de a accede la poziții de conducere și de a avea răspunderea solicitată de asemenea posturi.

Politicile eficiente de prevenire și combatere a violenței bazate pe gen trebuie să fie concepute și implementate cu participarea deplină a femeilor. Diversele programe sensibile la dimensiunea de gen, precum și programele de dezvoltare, trebuie să stimuleze promovarea femeilor. Pe de altă parte, activitățile societății civile trebuie să fie orientate pe combaterea discriminării de gen și împotriva violenței bazate pe gen în scopul creării unui mediu social sănătos (McDevitt, 1996, 261-274).

Foarte importantă este siguranța femeilor, atât în familie, cât și în societate, în spațiile publice, iar statul se face direct responsabil de acest aspect, prin diversele instituții de profil, dar și prin implicarea actorilor non-guvernamentali și a mass-media. În acest sens, este necesar să înțelegem

cauzele, consecințele și mecanismele de manifestare a violenței de gen pentru a putea fi combătute într-un mod cât mai eficient. De asemenea, trebuie să fie încurajată participarea tinerilor prin diverse programe de informare desfășurate în școli, licee și facultăți. Astfel, vom putea vorbi de rezultate durabile, pe termen lung în procesul continuu de luptă împotriva violenței de gen și a discriminării de gen.

II.2. Prevenirea și combaterea violenței de gen în România

România ultimilor ani a făcut mari eforturi în domeniul prevenirii și combaterii tuturor formelor de violență și abuz, atât asupra femeii, cât și asupra copilului. Cu toate acestea, la fel ca în toate celelalte țări, violența continuă să fie o problemă socială gravă, greu de tratat. Prin diversele sale instituții specializate, țara noastră a implementat o serie de proiecte la nivel național, cu următoarele scopuri: educarea și sensibilizarea cetățenilor, informarea cu privire la mijloacele de apărare ale victimei, informarea asupra legislației în vigoare și responsabilizarea agresorului, atragerea atenției asupra efectelor negative ale violenței asupra individului, familiei și societății, precum și multe altele.

Trebuie amintit faptul că violența de gen nu poate fi tratată în mod unilateral, dintr-o singură perspectivă, anume cea a victimei. În vederea obținerii unor rezultate cât mai bune în lupta împotriva violenței, abordarea trebuie să fie multiplă, mai ales din perspectiva agresorului. Existența serviciilor de asistență și tratament pentru agresor constituie un element foarte important în intervenția asupra diverselor cazuri. Agresorul trebuie să bene-

ficieze de atenția autorităților în egală măsură cu victima (Gal și Klingman, 2003; Bonea, 2012). De asistență și consiliere are nevoie și familia celor doi actori implicați în problema violenței.

În altă ordine de idei, Centrul Parteneriat pentru Egalitate, prin Rețeaua pentru Prevenirea și Combaterea Violenței Împotriva Femeilor, constituie o structura informală importantă, fără o personalitate juridică. Aceasta este menită să aducă sub același acoperiș diversele organizații care activează în domeniul promovării drepturilor femeilor și al protejării victimelor violenței de gen. Totodată, se dorește eliminarea tuturor formelor de discriminare pe criterii de gen.

Pe de altă parte, Agenția Națională pentru Egalitate de Șanse între Femei și Bărbați, derulează mai multe proiecte de anvergură menite să diminueze considerabil violența împotriva femeilor. Astfel, unul dintre proiectele derulate în perioada cuprinsă între 1.05.2017 și 31.10.2019 se numește „*Justice has no gender*”, care înseamnă: *Justiția/Dreptatea nu are gen*. Nimic mai adevărat. Proiectul este co-finanțat de Comisia Europeană, iar printre obiectivele de bază se numără următoarele: a) informarea și sensibilizarea populației din școli și licee cu privire la efectele negative ale violenței bazate pe gen și ale discriminării bazate pe criterii de gen; b) perfecționarea abilităților profesorilor din cadrul liceelor în vederea dezvoltării mai multor programe de prevenire și combatere a tuturor formelor de violență și abuz. Proiectul dorește să promoveze egalitatea de șanse între bărbați și femei în vederea obținerii drepturilor cuvenite și pentru a avea o societate bazată pe principii sănătoase, propice dezvoltării umane.

România conștientizează gravitatea efectelor negative ale agresiunii și abuzului sexual, motiv pentru care multe dintre proiectele destinate prevenirii și combaterii violenței de gen, se desfășoară în școli, licee și facultăți. Scopul este unul pe cât de simplu, pe atât de clar, anume, de a asigura viitorul unei societăți bazate pe principiile egalității dintre genuri.

Există mai multe legi care promovează egalitatea de șanse dintre bărbați și femei, precum și eliminarea tuturor formelor de discriminare bazate pe criterii de gen și a violenței de gen. De exemplu, Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați, cu modificările și completările ulterioare, aduce în prim-plan măsurile principale pentru promovarea egalității de șanse între femei și bărbați, în mediul familial, școlar, social, public, politic, cultural etc. (Caseta 16).

Caseta 16. Setul legislativ românesc privitor la egalitatea de șanse dintre femei și bărbați:

- Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați, cu modificările și completările ulterioare, care reglementează măsurile prevăzute în vederea promovării egalității de șanse între femei și bărbați. Scopul constă în eliminarea formelor de discriminare bazate pe gen.
- H.G. nr. 933/2013 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Comisiei naționale în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați.
- Legea nr. 125/2016 privind aderarea României la Centrul european pentru interdependență și solidaritate mondială, creat prin Rezoluția (89)14, adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei în data de 21.10.1993.
- H.G. nr. 1054/2005 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare al comisiilor județene și a municipiului București în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați.
- Decretul nr. 342/1981 privind ratificarea Convenției pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor.
- Legea nr. 62/2009 pentru aprobarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 61/2008, privind implementarea principiului egalității de tratament între femei și bărbați în ceea ce privește accesul la bunuri și servicii.
- O.U.G. nr. 61/2008 privind implementarea principiului egalității de tratament între femei și bărbați în ceea ce privește accesul la bunuri și servicii, cu modificările și completările ulterioare.
- O.U.G. nr. 67/2007 privind aplicarea principiului egalității de tratament între bărbați și femei în cadrul schemelor profesionale de securitate socială.
- O.U.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare.
- O.U.G. nr. 111/2010 privind concediul și indemnizația lunară pentru creșterea copiilor, modificată și completată prin Legea 66/2016 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 111/2010 privind concediul și indemnizația lunară pentru creșterea copiilor.
- Legea nr. 23/2015 pentru declararea zilei de 8 mai, Ziua egalității de șanse între femei și bărbați.

Sursa: Agenția Națională pentru Egalitate de Șanse între Femei și Bărbați, 2019.

Mai departe, în ceea ce privește *Strategia Națională privind Promovarea Egalității de Șanse între Femei și Bărbați*, scopul principal constă, desigur, în

prevenirea și combaterea violenței în perioada cuprinsă între anii 2018-2021, împreună cu Planul Operațional privind implementarea strategiei (Caseta 17).

Caseta 17. Principalele mențiuni ale *Strategiei Naționale privind Promovarea*

Egalității de Șanse între Femei și Bărbați, perioada 2018-2021:

Una dintre cele mai importante mențiuni ale Strategiei face referire la „locurile în care poate apărea violența de gen, anume în cadrul familiei”. De asemenea, în Strategie, „*Violența de gen* aduce o gravă atingere a democrației, pornind de la premisa că femeile supuse violențelor reprezintă o categorie ale cărei șanse de a participa la viața socială și profesională sunt semnificativ reduse, pe măsură ce viața de familie își pierde funcția de a oferi membrilor acesteia securitatea de care ei au nevoie (...)”.

Pe de altă parte, „Convenția face referire la conceperea unor politici sociale integrate, implementate în legislația internă a țărilor participante, politici care să fie coerente și concordante cu realitatea și nevoile cetățenilor în vederea prevenirii și combaterii tuturor formelor de violență (...)”.

În privința strategiilor de prevenire și combatere a violenței, Convenția încurajează mai multe orientări pe următoarele aspecte importante: „formarea continuă a specialiștilor care instrumentează cazurile de violență; dezvoltarea serviciilor sociale pliate pe particularitățile victimelor, dar și agresorilor, dezvoltarea de instrumente de lucru pentru toți specialiștii în domeniul prevenirii și combaterii violenței (...)”.

Strategia face referire inclusiv la *Convenția de la Istanbul, privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice*, 11 mai 2011, unde „violența împotriva femeilor este privită ca o încălcare a *Drepturilor Fundamentale ale Omului* și, totodată, o formă de discriminare împotriva femeilor, prin diverse acțiuni de violență de gen care conduc la vătămarea fizică, psihică, economică, sexuală cauzată femeilor, inclusiv amenințările cu asemenea acțiuni, coerciția sau deprivarea arbitrară de libertate, indiferent dacă survine în public sau în viața privată (...)”.

De asemenea, *Convenția de la Istanbul*, definește termenul de „*violență de gen*” împotriva femeilor, care afectează femeile în mod disproporționat. Astfel, „violența de gen cuprinde, următoarele: mutilarea genitală feminină, violența sexuală, violența intra-familială, căsătoria forțată, avortul forțat, sterilizarea forțată, traficul de ființe umane, hărțuirea sexuală, prostituția forțată (...)”.

Sursa: *Strategia Națională privind Promovarea Egalității de Șanse între Femei și Bărbați*, perioada 2018-2021.

România face eforturi deosebite pentru a combate discriminarea de gen și violența bazată pe gen, aliniindu-se la eforturile depuse de întreaga Uniune Europeană în respectarea *Drepturilor Fundamentale ale Omului*. Este foarte important ca țara noastră să mențină aceste eforturi tocmai pentru a putea ține sub control problema violenței bazate pe gen. Totodată, România a adoptat setul legislativ recomandat de Uniunea Europeană pentru a avea o bună strategie de luptă împotriva acestei probleme sociale cu care se confruntă guvernele întregii lumi.

II.3. Prevenirea și combaterea violenței de gen în lume

Egalitatea între femei și bărbați este unul dintre obiectivele de bază ale Uniunii Europene, implicând statele membre în multiple acțiuni de anvergură. Totodată, Parlamentul European, printr-o serie de măsuri legislative și instituționale, apără drepturile femeii și încurajează egalitatea dintre genuri. Egalitatea de șanse între femei și bărbați, precum și accesul egal la diverse bunuri și servicii este, de asemenea, un scop urmărit al Uniunii Europene. România s-a aliniat acestor eforturi, respectând principiile Drepturilor Omului și descurajând discriminarea de gen. Trebuie spus că prevenirea și combaterea violenței bazate pe gen este o luptă continuă ale cărei coordonate se vor schimba în permanență în timp, odată cu modificarea și schimbarea mentalităților, dar mai ales cu globalizarea și avansarea tehnologiei moderne și a internetului. Astfel, se dorește o societate a respectării drepturilor tuturor cetățenilor, indiferent de gen, având principii sănătoase, clare și demne de urmat. În această direcție, de-a lungul anilor, au fost implementate mai multe acțiuni legislative menite să prevină și să combată violența de gen, discriminarea bazată pe gen, marginalizarea femeilor, evitarea căsătoriilor forțate, combaterea traficului de persoane, violența în familie etc. (Caseta 18).

Caseta 18. Legislația Uniunii Europene cu privire la asigurarea egalității de șanse dintre femei și bărbați:

Declarația Universală a Drepturilor Omului,
Carta Națiunilor Unite, 24, octombrie, 1945,
Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor, 1979.
Recomandarea Comitetului de Miniștri către statele membre nr. R(87)21 privind asistența victimelor și prevenirea victimizării,
Recomandarea Comitetului de Miniștri către statele membre nr. R(85)4, cu privire la violența în familie,
Declarația privind eliminarea violenței împotriva femeilor, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 23 februarie 1994,

Rezoluția Adunării Generale a Națiunilor Unite nr. 61/143 privind intensificarea eforturilor în vederea eliminării tuturor formelor de violență împotriva femeilor din 19 decembrie 2006, Platforma de acțiune adoptată la Beijing, în cadrul Conferinței Mondiale asupra Femeilor, 1995,

Convenția de la Istanbul privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, 2011,

Rezoluția Consiliului Europei nr. R(2007)1582, Parlamentele unite în combaterea violenței domestice împotriva femeilor,

Convenția pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW), adoptată și deschisă spre semnare de Adunarea Generală a Națiunilor Unite în 1979 și ratificată de România în 1982,

Angajamentul Strategic pentru egalitatea de șanse între bărbați și femei din perioada 2016-2019,

Directiva 2012/29/UE de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității, și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului,

Directiva 2011/99/UE privind ordinul european de protecție pentru victimele violenței,

Directiva 2010/41/EC privind aplicarea principiului egalității de tratament între bărbații și femeile care desfășoară activități independente, precum și protecția femeilor care desfășoară activități independente.

Directiva 2010/18/UE de punere în aplicare a acordului-cadru revizuit privind concediul pentru creșterea copilului,

Rezoluția din 2014 a Parlamentului European, cu privire la carierele femeilor în mediul științific și universitar,

Directiva 92/85/CEE privind măsurile de siguranță la locul de muncă pentru femeile însărcinate sau care alăptează,

Directiva 2006/54/CE în anul 2006, pentru reforma legislativă privind principiul egalității de șanse și tratament între bărbați și femei în muncă,

Directiva 2004/113/CE, pentru implementarea principiului egalității de tratament între femei și bărbați în privința accesului la bunuri și servicii,

Directiva 79/7/CEE care obligă statele membre să aplice progresiv principiul egalității de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale,

Convenția nr. 111/1958 privind discriminarea în domeniul ocupării forței de muncă și exercitării profesiei,

Convenția nr. 100/1951 privind egalitatea de remunerare a mâinii de lucru masculină și a mâinii de lucru feminină, pentru o muncă de valoare egală,

Convenția nr. 89/1948 privind munca de noapte a femeilor care lucrează în industrie,

Convenția nr. 4/1919 privind munca de noapte a femeilor,

Rezoluția Parlamentului European din 19 ianuarie 2016 referitoare la factorii externi care reprezintă obstacole în calea antreprenoriatului femeilor europene,

Convenția nr. 3/1919 privind protecția maternității.

Sursa: Agenția Națională pentru Egalitate de Șanse între Femei și Bărbați, 2019.

Pe de altă parte, după părerea mea, printre principalele obiective pe care orice politică socială de prevenire și combatere a violenței de gen ar

trebui să le conțină, se pot număra următoarele: a) maximizarea eficienței în domeniul prevenirii și combaterii violenței de gen, dar și a celorlalte forme de violență și abuz; b) consolidarea umană și financiară a instituțiilor specializate, atât de stat, cât și cele non-guvernamentale acreditate de stat, cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii violenței; c) instruirea și informarea permanentă a specialiștilor și a personalului calificat care instrumentează cazurile de violență; d) informarea și instruirea educatorilor și profesorilor, a medicilor și a polițiștilor în vederea recunoașterii și îndrumării victimelor violenței către serviciile specializate unde pot beneficia de ajutor calificat; e) construirea unei baze de date la nivelul fiecărei țări membre UE, care să conțină informațiile și traseul, evoluția cazurilor victimelor care au fost asistate și au beneficiat de diverse servicii specializate, bază de date la care să aibe acces specialiștii din diverse domenii care lucrează cu asemenea cazuri, pentru asigurarea eficienței de intervenție și urmărirea cazului după intervenție; f) considerarea mass-media ca un partener de nădejde în vederea informării și sensibilizării populației pentru a putea schimba anumite mentalități care pot conduce la discriminarea de gen și violența de gen; g) implicarea masivă a domeniului privat, non-guvernamental, fiind o resursă foarte bună în prevenirea și combaterea violenței; h) înființarea cât mai multor servicii destinate agresorilor și evitarea tratării problemei violenței numai din perspectiva victimei; i) alocarea mai multor resurse financiare instituțiilor de profil, pentru desfășurarea tuturor activităților de prevenire și combatere în cele mai bune condiții, precum și stimularea financiară a specialiștilor.

Convenția de la Istanbul privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, din anul 2011, este foarte importantă în lupta împotriva violenței asupra femeii în familie. Deoarece violența în familie vizează de cele mai multe ori, dar nu întotdeauna, pe femei, Convenția de la Istanbul constituie baza acestei lupte. Obiectivele care stau la

baza Convenției fac referire la protecția femeilor împotriva tuturor formelor de violență, inclusiv împotriva violenței bazate pe gen și a discriminării de gen (Caseta 19).

Caseta 19. Obiectivele generale ale *Convenției Consiliului Europei pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice* (Istanbul, 2011):

Cap. I – Obiective, definiții, egalitate și nediscriminare, obligații generale:

Art. 1 – Obiectivele Convenției: „Obiectivele prezentei Convenții sunt acelea de: a) a proteja femeile și a preveni, a urmări în justiție și a elimina violența împotriva femeilor și violența domestică; b) a contribui la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor și de a promova egalitatea substanțială între femei și bărbați, (...); c) a proiecta un cadru cuprinzător, politici sociale și diverse alte măsuri pentru protecția și asistența tuturor victimelor violenței împotriva femeilor și a violenței domestice; d) a promova cooperarea internațională în vederea eliminării violenței împotriva femeilor și a violenței domestice; e) a furniza sprijinul și asistența organizațiilor și agențiilor guvernamentale de aplicare a legii pentru a coopera în mod eficient pentru o abordare integrată în vederea eliminării violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, (...)”.

Sursa: *Convenția Consiliului Europei pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice* (Istanbul, 2011).

Totodată, este necesar schimbul de idei și de experiență dintre experții ce activează în cadrul diverselor instituții de profil în domeniul prevenirii și combaterii violenței de gen, fie că e vorba de instituțiile de stat, fie că vorbim de sectorul non-guvernamental. Colaborarea strânsă și mai ales comunicarea dintre instituții va crește negreșit eficiența rezultatelor.

Guvernele întregii lumi fac eforturi foarte mari pentru a putea preveni și combate violența bazată pe gen și discriminarea bazată pe gen. Este vorba de implicarea unor resurse umane specializate, de energie, timp, perseverență, dar mai ales de alocarea unor resurse financiare considerabile. Costurile prevenirii și combaterii violenței de gen sunt foarte mari, fiind necesar un efort constant care să se întindă pe perioade foarte lungi de timp. Este nevoie de actualizarea permanentă a politicilor sociale de profil și mai ales de perfecționarea continuă a specialiștilor care activează în domeniu.

II.4. Concluzii

Violența constituie una dintre problemele de sănătate publică ce afectează în mod negativ funcționarea și dezvoltarea umană. Violența pe bază de gen este un comportament extrem de brutal al inegalității dintre genuri. De cele mai multe ori, femeile cad pradă violenței bazate pe gen, în ciuda tuturor eforturilor guvernamental-instituționale de a le oferi protecția necesară. Egalitatea dintre genuri nu poate fi atinsă atâta timp cât va exista violența bazată pe considerente de gen. În acest context, de foarte multe ori, agresorul este bărbatul, iar femeia ocupă locul victimei. Dorința de a deține controlul asupra femeii și de a avea supremația în relația de cuplu, în familie și în societate, fac din bărbat un agresor demn de temut pentru femeie.

În vederea rezolvării problemei violenței în societatea noastră, în opinia mea, printre principalele soluții și propuneri privind strategiile de prevenire și combatere a violenței bazate pe gen, pot fi menționate mai multe aspecte. Este vorba de diverse acțiuni ce trebuie întreprinse de guvern, prin intermediul instituțiilor sale specializate de profil, dar și prin mass-media și a sectorului nonguvernamental acreditat. Totodată, trebuie implicat sectorul non-guvernamental și mass-media în vederea obținerii unor rezultate cât mai bune și eficiente (Caseta 20).

Caseta 20. Propuneri și soluții pentru conceperea strategiilor de prevenire și combatere a violenței de gen:

1. Evitarea tratării problemei violenței din perspectivă unilaterală, numai în interesul victimei și ignorarea agresorului. Pentru asigurarea eficienței intervenției în aceste cazuri, este necesară o viziune care să cuprindă inclusiv serviciile de asistență a agresorului.

2. Analiza științifică amănunțită a violenței bazate pe gen, ținând cont de specificul societății, de experiențele specialiștilor în domeniu și de alte aspecte precum: cultura, spațiul geografic, politica, religia, concepții privind socializarea și status-rolurile femeii și ale bărbatului.

3. Construirea mai multor strategii de prevenire și combatere a violenței de gen, pliate pe nevoile persoanelor asistate.
4. Analiza rezultatelor cercetărilor efectuate de către specialiștii în domeniul prevenirii și combaterii violenței de gen și a discriminării de gen.
5. Propagarea mesajelor de sensibilizare și informare a populației prin mass-media cu privire la efectele negative ale violenței de gen asupra individului, familiei, societății.
6. Elaborarea de strategii coerente și ajustate pe nevoile și realitatea țării noastre pentru lupta împotriva violenței bazate pe gen.
7. Asigurarea calității serviciilor oferite victimelor violenței de gen.
8. Conceperea strategiilor de ajutor și asistență pentru agresor, deoarece politica de prevenire a violenței de orice tip, nu poate fi tratată unilateral, numai din perspectiva victimei, ci și a agresorului.
9. Construirea unei baze naționale de date electronice care să conțină informațiile cu privire la victimele și agresorii care au primit asistență, în scopul prevenirii recidivelor și a urmăririi traseului cazurilor. Totodată, toți specialiștii care lucrează la respectivul caz să poată avea acces direct la datele și la efortul depus de colegii lor pentru a rezolva situația. Astfel, se poate asigura o comunicare eficientă, bazată pe date clare între specialist, în beneficiul persoanelor asistate.
10. Formarea continuă și activă a specialiștilor din cadrul instituțiilor de profil, fie că aparțin guvernului sau sunt non-guvernamentale, acreditate de stat.
11. Implementarea mai multor acțiuni de educare și informare în școli, licee și facultăți, cu privire la factorii favorizanți, efectele negative și posibilitățile de solicitare a ajutorului calificat din partea autorităților.

Sursa: Prelucrarea autoarei după: Bonea, 2012, 2015, 2016, 2018.

Eforturile pentru prevenirea și combaterea violenței bazate pe gen trebuie să fie constante, continue și să fie în permanență adaptate noilor provocări. Violența de gen suportă schimbări de-a lungul timpului, odată cu modernizarea societății, odată cu avansarea mijloacelor de comunicare și performanțele înregistrate de canalele multiple ale mass-media. Politicile sociale trebuie să fie în permanență la înălțimea provocărilor ivite pentru a putea face față și pentru a putea răspunde tuturor nevoilor victimelor și agresorilor.

Partea III. Tendințe și ritmuri ale violenței bazate pe gen..... 120

III.1. Situația statistică a violenței asupra femeii în România..... 121

III.2. Concluzii..... 136

Partea III. Tendințe și ritmuri ale violenței bazate pe gen

III.1. Situația statistică a violenței în România

În literatura de specialitate (Palade, 2002; Coleman și Straus, 1990; Dartnall și Jewkes, 2013; Bhattacharyya, 2008; Walker, 1999; Popescu, 2002; Flecha, et.al., 1990; Bonea, 2018.a), termenul de violență bazată pe gen este utilizat în mod intersanjabil cu termenul de violență asupra femeii. Astfel, violența asupra femeii poate avea loc în contexte de viață diferite, precum: relația de cuplu, familia extinsă, la locul de muncă, în societate și în diverse alte spații publice sau chiar instituții. Totodată, violența asupra femeii îmbracă multiple forme de manifestare, așa cum ar fi: violența fizică, abuzul psihologic, abuzul sexual, abuzul economic, abuzul social, infanticidul feminin, căsătoria timpurie forțată, traficul de ființe umane etc. Prin urmare, demersul teoretico-științific de față se concentrează nu numai pe aspectele ce țin de delimitările teoretice, ci și pe o cercetare secundară de date. Urmează a fi expuse și analizate statisticile oferite de către instituții publice specializate, unde lucrează echipe multidisciplinare de experți în domeniul prevenirii și combaterii violenței. Vor fi luate în considerare statisticile și cercetările oferite de către: Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului (DGASPC), Centrul Gallup România, Poliția Capitalei (PC), Agenția Națională pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului (ANPFDC), Ministerul Administrației și Internelor (MAI), Ministerul Muncii și Justiției Sociale (MMJS), Institutul Medico-Legal (IML), Centrul Parteneriat pentru Egalitate (CPE) cu Cercetare Națională privind Violența în Familie și la Locul de Muncă din 2003, Eurobarometrul 73.2/2010, Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), Organizația Mondială a Sănătății (OMS), Institutul Național de Statistică (INS).

Atitudinile, percepțiile și mentalitățile cetățenilor europeni privind violența asupra femeii, comparativ cu atitudinile românilor, conform *Eurobarometrului 73.2/2010*, au evidențiat unele diferențe notabile. Astfel, numai 62% din respondenții români consideră absolut necesară reeducarea, reabilitarea și incluziunea socială a agresorilor, comparativ cu un procent de 83% dintre europeni. Totodată, un procent de 75% din respondenții de naționalitate română consideră că agresorul familial trebuie drastic pedepsit, în comparație cu 81% din europeni (Bonea, 2018.a, 271-290) (Tabelul 3).

Tabelul 3. Părerile cetățenilor români vs europeni privind modalitățile de prevenire și combatere a violenței în familie:

Modalități de combatere a violenței în familie	Respondenți din România	Respondenți din Uniunea Europeană
Reeducare, reabilitare și incluziune socială	62%	83%
Existența unor legi mai aspre	71%	80%
Construirea unor programe de educare a tinerilor în școli	67%	69%
Existența mai multor centre destinate victimelor și agresorilor	57%	70%
Pedepsirea drastică a agresorului familial	75%	81%

Sursa: Prelucrarea autoarei după *Eurobarometrul 73.2/2010*.

Orice tip de violență, fie fizică, socială, sexuală sau economică; are o puternică influență în planul psihic. Astfel, violența psihică are un impact major în rândul victimelor abuzurilor și violenței. Multitudinea tipurilor de agresivitate și violență în familie, potrivit aceluiași *Eurobarometru 73.2/2010*, sunt după cum urmează (Bonea, 2018.a, 271-290): controlul resurselor economice; violența fizică și sexuală; violența psihologică și verbală; limitarea libertății victimei. În situația violenței dintre partenerii de cuplu, limitarea libertății și controlul resurselor vor împiedica victima să ia măsurile necesare autoapărării. *Eurobarometrul 73.2/2010* arată că formele

violentei sunt bine cunoscute de către respondenții români și de către cei europeni. Lucru ce poate fi explicat prin faptul că, de-a lungul ultimilor ani, au existat numeroase campanii, atât la nivel național, cât mai ales la nivel internațional de informare și sensibilizare a populației privind problematica. Cu alte cuvinte, un procent de 63% dintre români au auzit și/sau au experimentat acest tip de violență familială, comparativ cu 72% dintre respondenții europeni. Controlul resurselor financiare ale victimei de către agresor, constituie un element cheie în cazul tăcerii victimei, având o rată destul de ridicată și anume: 73% dintre români, comparativ cu 85% din respondenții europeni (Ibidem) (Tabelul 4).

Tabelul 4. Tipurile de agresivitate și violență în familie și frecvența acestora:

Tipul de agresivitate, violență familială	Respondenți din România	Respondenți din Uniunea Europeană
Controlul resurselor economice	73%	85%
Violență fizică și sexuală	69%	86%
Violență psihologică și verbală	53%	71%
Amenințarea cu violență și agresivitate	60%	69%
Limitarea libertății	63%	72%

Sursa: Prelucrarea autoarei după *Eurobarometrul 73.2/2010*.

De asemenea, *Eurobarometrul 73.2/2010*, arată că un procent de 76% din respondenții români consideră că actele de violență familială trebuie pedepsite ca atare, în antiteză cu un procent de 85% dintre europeni. Poate fi admis faptul că există grade de intensitate diferite ale fiecărei forme de violență, ținând cont de cultură, de practicile din familia respectivă, de nivelul educațional, de valorile pe care religia practică le promovează, dar și de etnie. Un procent de 68% dintre respondenții români consideră violența familială o problemă foarte răspândită în rândul populației, cu mult mai puțin față de 79% dintre europeni. Pe de altă parte, reversul medaliei dezvăluie

faptul că sub 50%, atât din respondenții români, cât și din cei europeni văd problema violenței în familie ca fiind nu foarte răspândită (Bonea, 2018.a, 271-290) (Tabelul 5).

Tabelul 5. Gravitatea actelor de agresivitate și violență familială:

Gravitatea actelor de agresivitate și violență familială	Respondenți din România	Respondenți din Uniunea Europeană
Agresivitatea și violența familială sunt forme grave ale încălcării Drepturilor Omului, ce trebuie pedepsite prin lege	76%	85%
Agresivitatea e o formă de tortură	61%	74%
Violența familială este o problemă foarte răspândită	68%	79%
Violența familială există, dar nu este foarte des întâlnită	41%	36%

Sursa: Prelucrarea autoarei după *Eurobarometrul 73.2/2010*.

Țările membre Uniunii Europene, așa cum sunt, de exemplu, Suedia, Lituania și Estonia, înregistrează ponderea cea mai mare privind abuzul asupra femeii, potrivit Eurobarometrului 344/2010, numit “*Domestic Violence Against Women*”, (Violența domestică împotriva femeilor). Totodată, un procent de 22% dintre respondenții români au răspuns afirmativ la întrebarea: “*Cunoașteți o femeie despre care ați auzit că a fost victima violenței intra-familiale?*”. Pe de altă parte, Germania se situează printre țările cu procentul cel mai scăzut și anume 9% când vine vorba de problema violenței. În România, abuzul psihologic și verbal are o pondere destul de ridicată față de alte țări, anume 27%, față de Cehia, cu 8% sau Bulgaria cu un procent de 6%. Explicația poate consta în faptul că urmele lăsate de violența fizică sunt vizibile și relativ ușor de identificat, în timp ce urmele lăsate de abuzul psihologic necesită expertiza atentă a specialistului (Bonea, 2018.a, 271-290) (Tabelul 6).

Tabelul 6. Răspuns afirmativ la întrebarea:

„Cunoașteți o femeie despre care ați auzit că a fost victima violenței intra-familiale?”,

„Dacă da, ce formă de violență considerați a fi mai gravă?”.

Țară	Violența asupra femeii în familie (%)	Abuzul psihologic și verbal sunt grave (%)	Violența fizică și sexuală sunt grave (%)
Cehia	16%	8%	92%
Franța	12%	9%	91%
Germania	9%	18%	82%
Italia	17%	11%	89%
Anglia	38%	26%	74%
Ungaria	20%	24%	76%
Suedia	39%	14%	86%
Lituania	48%	17%	83%
Bulgaria	11%	6%	94%
Estonia	39%	28%	72%
România	22%	27%	73%

Sursa: Prelucrarea autoarei după: Eurobarometrul 344/2010,

„*Domestic Violence Against Women*”, (Violența domestică împotriva femeilor).

Statistica românească privind violența intra-familială, prinde contur începând cu anul 2003, odată cu apariția primei legi dedicate exclusiv combaterii violenței asupra femeii, anume Legea 217/2003, privind prevenirea și combaterea violenței în familie. După anul 2003, statistica de profil înregistrează creșteri semnificative pe fiecare an ce trece. Acest lucru nu înseamnă neapărat că a crescut numărul cazurilor de violență împotriva femeii, ci mai degrabă că a început să scadă așa numita *cifră neagră*, necunoscută și neraportată către autoritățile competente. Astfel, în perioada imediat următoare, între anii 2004-2008 au fost înregistrate aproximativ 44.284 de cazuri de violență în familie, dintre care 633 de cazuri s-au soldat cu decese ale victimelor, raportate la Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Co-

pilului (ANPDC), instituție înființată prin intermediul Legii nr. 217/2003, privind *prevenirea și combaterea violenței în familie*. Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului are drept scop principal contribuția la dezvoltarea și promovarea politicilor publice de prevenire și combatere a tuturor formelor de abuz și violență în familie, funcționând sub coordonarea Ministerului Muncii. Ulterior, în data de 26 noiembrie 2009, a fost creată Autoritatea Națională pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului (ANPFDC), în cadrul căreia au fost comasate mai multe instituții precum: Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului (ANPDC); Autoritatea Națională pentru Protecția Familiei (ANPF); Centrul Pilot de Asistență și Protecție a Victimelor Violenței în Familie și Centrul de Informare și Consultanță pentru Familie.

Organizația Gallup în România a efectuat un studiu în luna mai a anului 2003, pe populația Bucureștiului, pe un eșantion de 854 de femei, cu vârsta cuprinsă între 18 și 65 de ani, numit: „*Studiul asupra violenței împotriva femeilor din București*”. Acesta a fost structurat în patru mari părți: A. Starea emoțională a femeilor (*Woman's Emotional State*); B. Violența împotriva femeilor în cadrul familiei (*Violence Against Woman Within the Family*); C. Hărțuirea sexuală (*Sexual Harassment*); D. Violența în spațiile publice (*Violence in Public Spaces*). Din rezultate reiese faptul că majoritatea femeilor din București sunt satisfăcute de familiile lor și de felul în care se înțeleg cu cei din jur. Un procent de 43% din femei au declarat că sunt victime ale violenței în familie, alegând să nu spună nimănui despre acest lucru, în timp ce numai 35% din femeile aflate în aceeași situație au avut tăria de a povesti altcuiva ceea ce au pățit. Încrederea victimelor violenței în serviciile furnizate de poliție este destul de scăzută. De asemenea, un procent de 83% din victime au evitat să contacteze poliția, din motive precum: lipsa de încredere în oamenii legii și în serviciile furnizate; convingerea că nu este necesar să sesizeze oamenii legii în vederea acordării ajutorului specializat, conform legii în vigoare (Bunea, 2016.b, 135-136).

Un alt studiu important numit: „*Violența în familie în România: legislația și sistemul judiciar*”, este efectuat în luna aprilie a anului 2007, de către Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Studiul constituie un punct de plecare în construirea de noi metode și tehnici în vederea prevenirii și combaterii violenței în familie. Este analizată situația României privind violența în familie, după evenimentele din decembrie 1989, mai precis, începând cu anul 1990, imediat după căderea comunismului. Printre partenerii studiului se numără: Ministerul Muncii și Direcția pentru Probațiune din cadrul Ministerului Justiției. Rezultatele studiului au arătat faptul că, în perioada cuprinsă între anii 1990-2006, un număr de 83.816 de femei au declarat că au fost agresate cel puțin o dată de către partenerul lor de viață. Dintre acestea, un număr de 59.232 de femei-victime au ales să nu solicite ajutorul calificat al specialiștilor. Concluziile studiului sunt cât se poate de clare și anume că violența intra-familială este un fenomen extrem de complex, iar cifra nedeclarată și în consecință, neștiută a cazurilor de violență este cu mult mai mare față de ceea ce este cuprins în statistica instituțiilor de stat vizate (Bonea, 2016.b, 137).

Un alt studiu este efectuat de către *Centrul Parteneriat pentru Egalitate* (CPE) din România, în anul 2003, numit: „Cercetarea Națională privind Violența în Familie și la Locul de Muncă”. La această cercetare au participat specialiști din diverse domenii de activitate, asigurând o acoperire cât mai cuprinzătoare asupra fenomenului studiat. Culegerea datelor a fost cuprinsă într-un interval de timp de 12 luni, în anul 2003. În acest timp au fost înregistrate aproximativ 800.000 de femei care s-au confruntat cu violența în familie. Trebuie menționat faptul că *Centrul Parteneriat pentru Egalitate* (CPE) este o organizație nonguvernamentală care are misiunea de a promova egalitatea de gen, precum și egalitatea de șanse pentru femei și bărbați în diversele domenii ale vieții familiale, sociale, economice și politice (Bonea, 2016.b, 138).

Totodată, în România, serviciile și asistența oferite victimei violenței sunt destul de dezvoltate, dar pe de altă parte, serviciile destinate exclusiv agresorului sunt foarte puține. Problema violenței trebuie tratată atât din perspectiva victimei, cât și a agresorului pentru asigurarea eficienței intervenției în aceste cazuri. „Agresorul trebuie să primească atenție din partea specialiștilor, în egală măsură cu victima. În România există foarte puține centre destinate exclusiv asistenței agresorului. De exemplu, un astfel de centru este Centrul numit «*O nouă șansă*». Sunt oferite servicii gratuite, adresate agresorilor familiari, aflându-se în directă subordine a Direcției Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului, Municipiul București (DGASPCMB). Centrul a fost înființat în anul 2007, iar principalul său obiectiv a constat în furnizarea mai multor servicii specializate care să vină în sprijinul și asistența agresorilor familiari și a familiilor acestora; precum și îndrumarea către tratamentele de dezalcoolizare, psihologice, psihiatrice sau dezintoxicare, în funcție de fiecare caz în parte. De asemenea, este asigurată colaborarea cu autoritățile administrației publice centrale și locale, în vederea combaterii fenomenului violenței familiale. În cadrul centrului funcționează o echipă multidisciplinară formată din mai mulți specialiști precum: medic generalist, medic de specialitate, psiholog, psihiatru, asistent social, jurist, precum și psiho-terapeut” (Bonea, 2018.a, 273-281) (Tabelul 7):

Tabelul 7. Serviciile oferite agresorilor familiari, de către Centrul „*O nouă șansă*”, cu scopurile aferente:

Servicii	Scop	Beneficiari vizați
Consiliere psihologică	Diminuarea tensiunilor conflictuale; îndepărtarea dificultăților de ordin emoțional și relațional, căutarea soluțiilor potrivite pentru fiecare problemă în parte.	Agresorul, partenera sa de viață și familia.
Consiliere juridică	Informarea asupra numeroaselor efecte negative și consecințe de ordin juridic atrase de comportamentul lor.	Agresor.

Consiliere socială	Investigarea situației și a tuturor problemelor agresorului și ale familiei acestuia prin intermediul anchetei sociale, efectuate de către asistentul social.	Agresorul și familia.
Consiliere și mediere a conflictului	Soluționarea conflictelor din familie, din cuplu, medierea între agresor și victimă.	Agresorul, partenera sa de viață și familia.
Consiliere pentru asigurarea accesului la diversele tratamente specializate	Facilitarea accesului agresorului la tratamente specializate, în funcție de problemele constatate: tratamente psihologice, psihiatrice, de dezalcoolizare sau de dezintoxicare.	Agresor.
Consiliere antialcool	Conștientizarea efectelor negative multiple, susținerea și tratarea beneficiarului în vederea depășirii dependenței sale față de alcool.	Agresor.
Asistență medicală	Asigurarea unor servicii medicale specifice care să vină în sprijinul asistenței agresorului și de susținere și completare a celorlalte servicii oferite.	Agresor.
Servicii de informare și orientare	Colaborarea cu autoritățile administrației publice centrale și/ sau locale în diferitele campanii de informare și promovare a serviciilor specializate de care poate beneficia individul atunci când se confruntă cu problema violenței în familie.	Agresorul și familia.

Sursa: Prelucrarea autoarei după statistica Centrului „*O nouă șansă*”, 2018.

Accesul la serviciile oferite de acest Centru dedicat exclusiv asistenței agresorilor, este asigurat prin intermediul specialiștilor, care redirecționează persoanele asistate în funcție de nevoile lor. Astfel, agresorii sunt identificați și îndrumați de către consilierii în adicții, de psihologi, de psihiatri, dar și de asistenți sociali. „Specialistul recunoaște nevoile și problemele persoanei asistate, în urma unei evaluări specifice, urmând să redirecționeze cazul către serviciile necesare. Condițiile pe care trebuie să le îndeplinească o persoană pentru a deveni beneficiarul acestor servicii specializate sunt simple, după cum urmează: a) beneficiarul trebuie să se prezinte la sediul Direcției Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului, Municipiul București

(DGASPCMB), sau la adresa locației Centrului pentru a solicita acest tip de servicii, solicitarea se poate face și în format electronic, în nume propriu; b) membrii familiei beneficiarului trebuie să fie deschiși la colaborarea cu specialiștii centrului, în vederea unei eficiențe maxime a serviciilor furnizate; c) evaluarea beneficiarului de către asistentul social și de către psiholog, pentru identificarea problemelor existente, iar apoi se va stabili un program terapeutic împreună cu agresorul, în funcție de urgența problemelor depistate” (Bonea, 2018.a, 275-282).

În continuare, va fi analizat numărul total de cazuri înregistrate la DGASPC-uri comparativ cu numărul total de cazuri înregistrate la Serviciul unic de Urgență 112, pe de-o parte, și totalul cazurilor de spitalizare a victimei violenței familiale comparativ cu numărul total de cazuri înregistrate cu decesele victimelor cauzate de violența în familie, pe de altă parte. Astfel, în anul 2007, a fost înregistrat un număr de 226 de cazuri de spitalizare a femeii-victime a violenței intra-familiale, iar în anul 2018, această cifră se dublează, ajungând la un număr de 592 de cazuri de spitalizare înregistrate oficial. Din situația statistică, ce arată o creștere a numărului cazurilor femeilor abuzate, reiese faptul că medicii, venind permanent într-un prim contact cu victimele violenței familiale, aleg să devină din ce în ce mai activi, venind în întâmpinarea nevoilor victimei. Totodată, sunt cazuri de violență în familie care se finalizează cu decesul victimei, astfel, numărul deceselor victimelor violenței, în anul 2014 este de 124 de cazuri, iar în anul 2017, această cifră ajunge la 138 de cazuri. În anul 2014, sunt raportate 23.207 de cazuri către DGASPC, iar către serviciul 112 sunt raportate 13.358 de cazuri de violență în familie (Tabelul 8).

Tabelul 8. Situația cazurilor de violență în familie raportate pe teritoriul României la DGASPC, Serviciul Unic de Urgență 112, spitalizare și decesul victimei, între anii 2007-2018:

Anul	Numărul total de cazuri înregistrate la DGASPC-uri	Numărul total de cazuri înregistrate la Serviciul unic de Urgență 112	Total cazuri de spitalizare a victimei violenței familiale	Numărul total de cazuri ale decesurilor victimelor cauzate de violența în familie
2007	8.787	1.370	226	58
2008	11.534	1.986	231	29
2009	13.245	2.083	287	47
2010	14.073	3.582	351	69
2011	15.069	5.487	262	82
2012	19.564	8.043	319	94
2013	19.982	11.205	524	107
2014	23.207	13.358	408	124
2015	22.394	15.591	512	118
2016	24.021	17.872	527	168
2017	23.982	18.254	453	184
2018	25.319	17.903	389	173

Sursa: Prelucrarea autoarei după: *Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului*, DGASPC și Poliție, 2019.

În România, după evenimentele din anul 1989, mai precis în 1991, numărul divorțurilor admise pentru violențe și cruzimi ajunge până la 1.013 de cazuri înregistrate, iar în anul 2017, această cifră crește până la 2.841 de cazuri. O explicație a creșterii numărului divorțurilor admise pentru violențe și cruzimi, din anul 1991 și până în anul 2017, poate fi emanciparea femeii. O altă explicație a acestui fapt poate fi pusă pe seama dezvoltării politicilor sociale de prevenire și combatere a abuzului și violenței împotriva femeii pe care statul român le-a susținut de-a lungul timpului (Bonea, 2018.a, 273-281) (Tabelul 9).

Tabelul 9. Situația divorțurilor admise pentru violențe și cruzimi petrecute în familie, între anii 1991-2017:

Anul	Divorțuri cauzate de violențe și cruzimi asupra femeii
1991	1.013
1993	1.839
1995	2.023
1997	1.489
1999	2.130
2001	1.810
2003	2.189
2005	1.743
2007	1.811
2009	2.673
2011	1.719
2013	1.724
2015	1.787
2017	2.841

Sursa: Prelucrarea autoarei după statistica Institutul Național de Statistică (INS) și Institutul de Medicină Legală (IML), 1996, 2002, 2010, 2018.

Pe de altă parte, numărul violurilor asupra victimelor-femei (fiind vorba de violul marital), ce au avut loc în cadrul intim al familiei, în anul 2005, conform evidenței ținute de către Poliția Capitalei (PC) este de 1.733 de cazuri, iar în anul 2015, se înregistrează o creștere, ajungându-se la o cifră de 2.749 de cazuri. „Violul petrecut între soți este un delict grav și totodată o încălcare a *Drepturilor Omului*. Înregistrarea creșterii numărului cazurilor de viol în familie se datorează, așa cum reiese din literatura de specialitate, (Ogle și Walker, 2008; Tănăsescu și Florescu, 2004; Gelles, 1974; Bonea, 2009) mai multor aspecte precum: popularizarea serviciului unic de urgență

112; paleta largă de servicii dedicate violenței în familie; numărul mare de campanii de informare și sensibilizare a populației privind violența de orice fel în familie; aderarea României la Uniunea Europeană și implicit la legislația internațională ce incriminează violența dintre partenerii de cuplu; incriminarea violului marital; cercetarea continuă asupra acestei probleme de către oamenii de știință etc.” (Bonea, 2018.a, 273-281). În anul 2017 sunt înregistrate 2.805 de cazuri de viol aflate pe teritoriul României (Tabelul 10).

Tabelul 10. Numărul cazurilor de viol asupra femeii în familie, între anii 2005-2017:

Anul	Numărul total de cazuri de viol rezultate din statistica PC pe teritoriul României
2005	1.733
2007	1.130
2009	1.184
2011	2.742
2013	1.699
2015	2.749
2017	2.805

Sursa: Prelucrarea autoarei după: Poliția Capitalei (PC). Date Statistice, 2018.

În privința cazurilor de violență în familie din România, apariția Legii nr. 254/2013, *privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal*, cu toate modificările ulterioare, va influența statistica instituțiilor specializate. Astfel, va crește numărul de hotărâri judecătorești, atât privative de libertate, cât și pedepsele privative de libertate cu suspendare. În acest fel, din punct de vedere statistic, a fost înregistrat și dovedit efortul instituțiilor statului în lupta împotriva violenței intra(familiale), iar populația a răspuns pozitiv în acest sens (Dobash, 1979; Felson, 2002; Gelles, 1997). Importanța *ordinului de protecție* este esențială în lupta împotriva violenței împotriva femeii. În anul

2012 a fost introdus ordinul de protecție, fiind eliberate 982 de asemenea ordine în cazurile de violență în familie. Astfel, agresorul este obligat prin lege să păstreze distanța față de victimă. Mai departe, în anul 2017, a fost eliberat un număr de 2.215 de ordine. „De asemenea, începând cu anul 2018, poliția este în măsură să elibereze ordinul de protecție provizoriu, valabil cinci zile de la data emiterii, unde agresorul este evacuat din locuința conjugală. Astfel, Legea nr. 174/2018, privind modificarea și completarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, oferă posibilitatea poliției de a lua măsurile necesare urgente pentru protecția victimei agresate, fapt ce explică creșterea numărului ordinelor de protecție. Numărul arestărilor efectuate de către poliție pe cauza violenței intra-familiale se află în creștere, de la un număr de 6.569 de arestări în anul 2012 se ajunge la un număr de 14.228 de arestări în anul 2018. Totodată se poate observa faptul că numărul agresorilor trimiși în judecată se află în creștere pe fiecare an ce trece. Acest lucru poate fi explicat prin prisma multiplelor eforturi ale guvernului de a informa și sensibiliza populația cu privire la violența împotriva femeii” (Bonea, 2018.a, 280) (Tabelul 11).

Tabelul 11. Numărul ordinelor de protecție solicitate de către victimele violenței intra-familiale vs numărul arestărilor efectuate de către Poliție, în perioada 2012-2018:

Anul	Totalul ordinelor de protecție eliberate	Număr de arestări efectuate de către Poliție	Numărul agresorilor trimiși în judecată
2012	982	6.569	837
2013	1.074	6.706	1.072
2014	1.379	7.338	1.459
2015	1.105	9.203	1.938
2016	1.473	11.459	2.261
2017	2.215	12.726	2.893
2018	3.282	14.228	3.824

Sursa: Prelucrarea autoarei după statistica Poliția Capitalei, PC, 2019.

Este clar faptul că odată cu apariția legilor de protecție a victimelor violenței, statistica instituțiilor de specialitate a început să crească. Acest fapt nu poate fi pus pe seama creșterii bruște a numărului cazurilor de violență asupra femeii, ci poate fi explicat prin faptul că indivizii au devenit din ce în ce mai conștienți cu privire la pericolele și efectele negative ale violenței. Este vorba de o responsabilitate a cetățeanului, dar și de schimbarea mentalității sale cu privire la conduitele agresive față de femei pe considerente de gen sau pe orice alte considerente. Informarea și sensibilizarea populației sunt arme foarte importante în procesul de prevenire și combatere a violenței în general. Politicile sociale de profil trebuie în permanență adaptate noilor probleme ivite, noilor schimbări observate. Totodată, studii, așa cum este cel de față, nu fac decât să ajute la conceperea de noi strategii și tehnici de intervenție, de concepere a politicilor sociale, oferind o viziune structurată, științifică asupra acestei probleme sociale ce este considerată a periclita sănătatea publică. Apariția legislației cu privire la apărarea femeii față de violența în familie, în anul 2003, precum și a apariției legislației protecției drepturilor copilului în anul 2004, diminuează cifra neraportată, neștiută de către autoritățile competente. Este vorba de creșterea numărului cazurilor venite în atenția echipelor multidisciplinare de specialiști care activează în diversele instituții de stat sau nonguvernamentale, acreditate de stat.

Cu alte cuvinte, unul din principalele scopuri ale autorităților în domeniul prevenirii și combaterii violenței asupra femeii este, pe de-o parte, de a crește cifra raportată a cazurilor, iar pe de altă parte, de a diminua „*cifra neagră*”, neraportată. Dovada reușitei, a atingerii acestui scop, este însăși statistica exprimată prin numărul de cazuri ajunse în atenția autorităților, pentru a fi soluționate.

III.2. Concluzii

Violența bazată pe gen este o problemă socială care afectează întreaga lume, însă are grade de intensitate și manifestări diferite în funcție de tipul de societate, mentalități, cultură, religie, gradul de dezvoltare economică, familie, tipul de socializare primară primită de individ etc. În vederea prevenirii și combaterii violenței bazate pe gen este imperios necesar să se acționeze pe mai multe paliere, cum ar fi: la nivel social, familial, școlar, la nivelul sănătății publice, politic, economic etc. Din punct de vedere instituțional este nevoie ca statul să recunoască și să utilizeze la capacitate maximă sectorul non-guvernamental acreditat. De asemenea, este nevoie de implicarea la scară largă a mass-media ca partener permanent în demersurile de prevenire și combatere a violenței bazate pe gen. Astfel, prin intermediul mass-media, populația poate primi diverse informații privind factorii de risc ai apariției și menținerii violenței; efectele negative ale violenței asupra victimei, familiei și societății; unde anume poate apela individul pentru a solicita ajutor calificat, potrivit pentru problema sa; care sunt etapele generale ale unei intervenții; ce sancțiuni poate suporta agresorul etc.

Prin creșterea numărului de cazuri ale violenței raportate către instituțiile de profil, este recunoscut succesul politicilor sociale de prevenire și combatere, ce au fost desfășurate de-a lungul timpului. Cu alte cuvinte, cifra necunoscută și neraportată a cazurilor de violență asupra femeii a scăzut. Victimele-femei au conștientizat pericolul, dar mai ales faptul că nicio ființă umană nu poate tortura în niciun fel o altă ființă umană. Violența este o formă de tortură și trebuie tratată ca atare. Pornind de la cele mai clare și esențiale drepturi, anume Drepturile Omului, politica socială actuală de prevenire și combatere a violenței asupra femeii, atât din Uniunea Europeană, cât și din România, incriminează vehement acest tip de comportament.

Este necesar ca specialiștii din diverse domenii precum: medicină, educație, poliție, psihiatrie, drept să fie informați și să beneficieze de anumite cursuri privind recunoașterea, îndrumarea și oferirea de asistență victimelor și agresorilor. Este foarte important ca toți acești specialiști să poată oferi ajutor calificat, potrivit cazului respectiv de violență. Calitățile corespunzătoare ale unui specialist sunt dictate, pe de-o parte de pregătirea sa, pe de altă parte, de experiența acumulată în timp. De exemplu, în foarte multe cazuri, victima va apela la serviciile medicului pentru îngrijirea rănilor fizice suferite și, în unele cazuri, la oamenii legii. Astfel, în condițiile în care medicul și polițistul știu cum să recunoască și să îndrume victima, intervenția și soluționarea cazului poate fi una satisfăcătoare. Totodată, este necesară identificarea agresorului și oferirea de asistență, consiliere și chiar sancționarea sa, fie contravențională, fie privarea de libertate, în funcție de gravitatea faptelor sale.

Problema violenței bazate pe gen trebuie tratată din mai multe puncte de vedere, cum ar fi: social, familial, individual etc. De asemenea, este necesară asigurarea securității victimei, precum și oferirea tuturor serviciilor de care se constată că are nevoie în urma unei anchete. Identificarea și îndepărtarea sau eliminarea factorilor favorizanți declanșatori ai menținerii manifestării violenței.

Este clar faptul că țara noastră a făcut eforturi mari în domeniul prevenirii și combaterii violenței asupra femeii, însă trebuie admis faptul că mai sunt foarte multe lucruri de făcut, precum: înființarea anuală de noi centre de asistență a victimelor; înființarea mai multor centre dedicate exclusiv asistenței agresorilor; promovarea drepturilor victimei și a sancțiunilor prevăzute de lege pentru agresori; actualizarea permanentă a politicilor sociale de profil; modernizarea și implementarea de noi metode și tehnici de intervenție; organizarea anuală a mai multor conferințe și activități de lucru pentru specialiștii din diverse domenii de activitate, care vin în contact cu victimele și agresorii; motivarea economică a specialiștilor care instrumentează cazurile

de violență; investiții masive în infrastructura statului de implementare a politicilor sociale de prevenire și combatere a violenței asupra femeii; implicarea sectorului privat specializat și colaborarea strânsă cu diversele paliere ale mass-media; efectuarea de cât mai multe studii științifice de specialitate asupra violenței, asupra factorilor favorizanți, asupra evoluției fenomenului și a eficienței implementării noilor politici sociale; implicarea cât mai multor oameni specializați pe problema violenței la nivel înalt, care să poată oferi contribuțiile lor valoroase în vederea conceperii de noi strategii de prevenire și combatere a violenței.

Partea IV. Noi provocări ale lumii contemporane privind imaginea femeii și a bărbatului	140
IV.1. Autoactualizarea permanentă și dezvoltarea sinelui	141
IV.2. Noi perspective ale familiei	145
IV.3. Schimbări de status-rol ale femeii și bărbatului în societate	149

Partea IV. Noi provocări ale lumii contemporane privind imaginea femeii și a bărbatului

IV.1. Autoactualizarea permanentă și dezvoltarea sinelui

În cadrul societății zilelor noastre vorbim de globalizare, puterea internetului, autoactualizarea permanentă și învățarea pe tot parcursul vieții, schimbarea mentalităților privind status-rolurile femeii și ale bărbatului etc.

Globalizarea a făcut ca indivizii din orice colț al lumii să fie conectați la o realitate comună, unde limbajul să fie unul ușor de înțeles pentru toată lumea. De asemenea, emanciparea femeii de-a lungul timpului a contribuit la toate aceste schimbări ale traseului vieții individului. Acum toate dorințele și visele individului sunt schimbate. Dacă în trecut, individul era dedicat ridicării și asigurării prosperității întregii sale familii extinse, azi accentul cade mai mult pe sine și pe dezvoltarea sa proprie.

Familia a suferit, de asemenea, multiple schimbări odată cu actualizarea permanentă a tuturor aspectelor vieții individului. Totodată, toate aceste schimbări au condus la modificarea sau metamorfoza principiilor, a modului de gândire, a răspunsurilor individului, dar și a mentalităților privind status-rolurile femeii și ale bărbatului în societate (Vlăsceanu 2007, 38-43).

Indivizii simt permanent nevoia de a se auto-actualiza (Zamfir, 1997, 32-33). Astfel, putem vorbi de toate performanțele umane înregistrate de-a lungul timpului în diversele domenii de activitate, așa cum ar fi: medicină, educație, politică, societate, economie etc. Totodată, psihologia umanistă este una dintre metodele folosite în psihologie pentru studierea, înțelegerea și evaluarea personalității.

Abraham Maslow (1964) a identificat principiile care stau la baza auto-actualizării permanente a individului. Este vorba de principii complexe care fac parte din personalitatea și identitatea umană. Aceste principii au un caracter general dar, în același timp, sunt specifice în vederea explicării complexității umane și a dorinței de auto-actualizare (Caseta 21)

Caseta 21. Principiile de bază ale lui Maslow:

1. „Personalitatea normală a unui individ va fi definită de integrarea, consistența, adevărul, frumusețea, puritatea, curățenia, unitatea, acceptarea de sine, identificarea oportunităților, simplitatea și coerența.
2. Organismul uman poate fi analizat prin diferențierea părților sale componente, însă aceste părți nu pot fi analizate în mod separat, izolat.
3. Organismul uman deține puterea de auto-actualizare, astfel încât indivizii vor încerca în permanență să-și atingă potențialul inerent.
4. Mediul extern are o minimă influență asupra dezvoltării normale a individului. Astfel, dezvoltându-se într-un mediu adecvat, personalitatea va fi una integrată și sănătoasă.
5. Este necesar un studiu cuprinzător, integrat al individului și nu studiul unei funcții psihologice izolate.
6. Mântuirea ființei umane se găsește în însăși conștiința sa, în etică, în valorile ce țin de individualitatea sa și în scopurile care stau la baza auto-actualizării sale.
7. Căutarea justiției este un lucru pozitiv.
8. Psiho-patologia rezultă, în general, din frustrarea, negarea și răsucirea naturii umane esențiale.
9. Terapia de orice tip, este un mijloc bun de a restabili o persoană pe calea auto-actualizării și a dezvoltării, însă ținând cont de liniile dictate de natura lor interioară.
10. În momentul îndeplinirii primelor patru nevoi de bază ale individului (hrană, îmbrăcăminte, adăpost, siguranță, apartenență, iubire etc.), nu va întârzia să apară nevoia de auto-actualizare a sinelui. Astfel se va ivi o nouă nemulțumire și neliniște față de sine care împing individul să se îndrepte către realizarea de noi scopuri și identificarea de noi provocări”.

Sursa: Prelucrarea autoarei după: Maslow, 1964.

De asemenea, Abraham Maslow (1943, pp. 370-396) a identificat caracteristicile procesului de auto-actualizare a indivizilor. Astfel, pe lângă frumusețe, ordine, etică, puritate, curățenie, onestitate, individul trebuie să dispună și de integrare, apartenență, simpatie, dihotomie, spontaneitate și auto-suficiență (Caseta 22).

Caseta 22. Principalele caracteristici care definesc indivizii în procesul de auto-actualizare:

- a) „Adevăr: integritate, cinste, puritate, realitate, frumusețe, curățenie.
- b) Bunătate: bunăvoință, onestitate, corectitudine.
- c) Frumusețe: integralitate, perfecțiune, simplitate, bogăție.
- d) Totalitate: tendință spre unitate, unitate, integrare, interconectare, simplitate, organizare, structură, ordine, sinergie.
- e) Dichotomie: acceptare de sine, transcendență, rezoluție, integrare, polarități, contradicții, contrarii.
- f) Spontaneitate; autoreglementare, funcționare completă.
- g) Unicitatea: individualitatea, non comparabilitatea, noutatea.
- h) Perfecțiunea: nimic inutil, dreptate, potrivire, totul în locul său.
- i) Necesitatea: inevitabilitatea, trebuie să fie așa.
- j) Finalizare: sfârșit, justiție, împlinire.
- k) Justiție: corectitudine, nepartiționalitate, adecvare.
- l) Ordine: legalitate, corectitudine.
- m) Simplitate: abstracție, schelet esențial.
- n) Bogăție: complexitate, totalitate.
- o) Efortul fără efort: ușurință; lipsa de tensiune.
- p) Jucării: distracție, bucurie, recreere.
- q) Auto-suficiență: autonomie, independență, autodeterminare”.

Sursa: Prelucrarea autoarei după: Maslow, 1943, pp. 370-396.

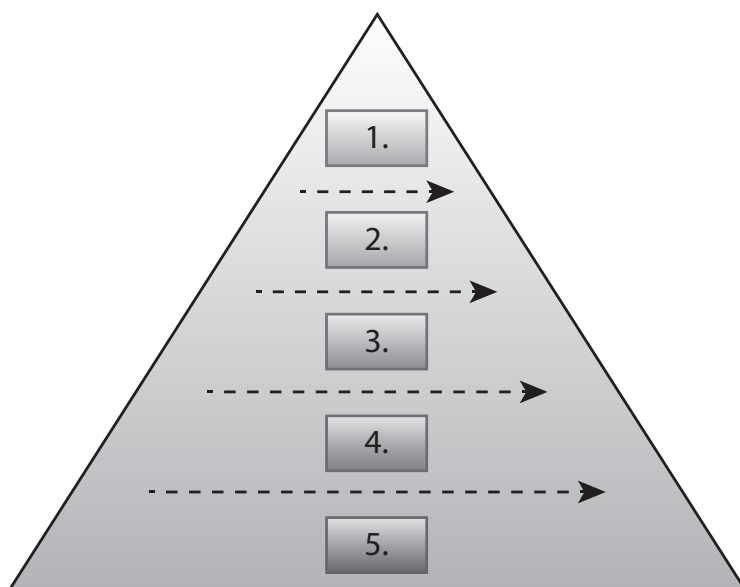
Mai departe, Abraham Maslow (1966) este de părere că individul are anumite nevoi fundamentale, fiziologice și nevoi mai complexe, care țin de dezvoltarea sa. Toate nevoile umane trebuie îndeplinite pentru ca individul să se afle în armonie cu sine și să poată căuta noi provocări. Cu alte cuvinte, omul are o dorință internă, naturală, de a deveni cea mai bună persoană posibilă pe care o poate (Zamfir, 1997; Aron, 1977). Omul deține puterea de auto-perfecționare a sa, capacitate cu care acesta se naște. Fiecare individ în parte are puterea și, în același timp, dorința de a atinge perfecțiunea proprie (Maslow 1964). De asemenea, omul este totalitatea experiențelor sale de viață, a contextelor sale în care trăiește și se dezvoltă. Fie că vorbim de experiențe pozitive, plăcute, fie că vorbim de experiențe traumatizante, omul va fi marcat de ele, făcând parte din arsenalul său de amintiri.

Procesul auto-actualizării are o anumită dinamică (Maslow, 1954/1987), fiind bazat pe potențialul uman, pe istoricul experiențelor

de viață. Într-un asemenea context, chiar și experiențele traumatizante pot fi ulterior utilizate într-o manieră pozitivă, care să aducă beneficii și satisfacții individului.

Piramida nevoilor lui Maslow (1954/1987): 5. Nivelul fiziologic: hrană, adăpost, îmbrăcăminte etc.; 4. Siguranță și securitate: nevoia individului de a se simți în siguranță în mediul în care trăiește, securitatea locului de muncă, sănătate, dispunerea de anumite resurse etc.; 3. Nevoia de iubire și apartenență: unde individul își îndeplinește nevoia de a iubi și de a fi iubit, de a aparține unei familii și de a avea o relație romantică, intimă, de a avea diverse relații bazate pe prietenie etc.; 2. Stima de sine: nevoia de a avea o stimă de sine crescută, de a avea încredere în propriile forțe, de a respecta pe cei din jur și de a fi respectat; 1. Auto-actualizarea: individul simte nevoia de a se auto-actualiza pe tot parcursul vieții sale, creativitate, moralitate, ingeniozitate, spontaneitate, acceptarea problemelor ivite pentru a le putea rezolva ulterior (Figura 3).

Figura 3. Piramida nevoilor umane ale lui Maslow:

Sursa: Prelucrarea autoarei după: Maslow, 1954/1987.

Nevoile umane sunt importante toate în egală măsură deoarece trebuie îndeplinite în întregime. Numai așa putem vorbi de echilibrul individului (Maslow, 1967, 93-126). O nevoie nesatisfăcută va preocupa individul și îi va crea discomfort și frustrare. De asemenea, individul este o ființă extrem de complexă, având nevoie de timp pentru a se putea auto-cunoaște în profunzime, fiind un proces ce se poate întinde pe tot parcursul vieții sale.

IV.2. Noi perspective ale familiei

Familia a căpătat noi forme odată cu schimbarea mentalităților indivizilor. Astfel, pe lângă familia tradițională, extinsă, unde vorbim de existența și conviețuirea mai multor generații sub același acoperiș, sau familia nucleară, unde avem părinții și copiii acestora; azi avem familia monoparentală sau de familia cu persoane de același gen.

Foarte multe activități care în trecut, de-a lungul istoriei erau dedicate numai femeilor, așa cum erau treburile casnice și creșterea copiilor, sunt acum efectuate și de bărbați. Aceștia aleg în mod deliberat să facă menajul sau să rămână în casă pentru a supraveghea copilul. De exemplu, concediul pentru creșterea copilului a început să fie transferat din grija mamei, în grija tatălui. Acum inclusiv bărbații se ocupă de creșterea și educarea copilului, chiar dacă în trecut această activitate era dedicată exclusiv femeilor. Acest fapt demonstrează o schimbare radicală a atitudinilor și mentalităților privind statutul femeii în familie și societate (Voinea, 2005; Bernadette, 1996; Vlăsceanu, 2007; Bierstedt, 1963).

Odată cu emanciparea femeii și accesul ei pe piața muncii, precum și intrarea femeii în mediul academic și în diverse funcții de conducere care

implică mari responsabilități, familia a suferit foarte multe schimbări, atât în structura sa, cât și în construcția mentalității și a valorilor care stau la baza ei.

Fenomenul migrației, globalizarea, evoluția mass-media și a internetului, efectuarea școlii în afara țării de origine, sunt numai câteva dintre factorii care au favorizat evoluția și schimbările din interiorul familiei. Dacă în trecut, familia era un cerc perfect închis, azi vorbim de deschidere, precum și de o libertate a membrilor ei de a-și alege partenerul de viață și de a-i alege meseria, cariera pe care doresc să o urmeze (Lipovetsky, 2000/2007; Margolin și Gordis, 2000; Gâdei, 2003; Giddens, 1991).

În trecut, familia tradițională se ocupa de creșterea și educarea copiilor, dar în prezent vorbim de ajutorul pe care statul și organizațiile private acreditate, îl oferă familiilor pentru ca aceștia să-și poată urma cariera. Astfel, prin existența creșelor, a grădinițelor și a diverselor altor programe de zi dedicate creșterii și educării copiilor, familia nu mai este direct implicată în această problemă. Anumite responsabilități ale părinților sunt preluate de către instituții, ajutând membrii familiei să își atingă potențialul maxim. Astfel, părinții pot urma cariera, iar copiii pot beneficia de o socializare secundară corespunzătoare, fiind asistați de personal calificat, specializat (Vlăsceanu, 2007; Gluvacov, 1974; Iluț, 2007).

Familia tradițională, pusă în antiteză cu familia modernă și post-modernă, este foarte diferită, aproape de nerecunoscut. Este vorba de schimbări în mentalitate și comportament, de modificări ale structurii și a status-rolurilor femeii și ale bărbatului. Familia, celula de bază a societății, așa cum i se mai spune, este locul unde individul are parte de socializarea primară (McGraw, 2004/2007; Mihăilescu, 1993; Popescu, 2003). Cu alte cuvinte, cei șapte ani de acasă ai individului sunt extrem de importanți, fiind temelia dezvoltării ulterioare. Familia este fără doar și poate domeniul care a fost masiv influențat de procesul emancipării femeii. Acest proces a avut loc în întreaga lume, în grade și moduri ușor diferite (Caseta 23).

Caseta 23. Principalele momente ale evoluției familiei:

„Schimbările din societate au determinat modificări în structura familiei, pornind de la familia tradițională și ajungând la cea post-modernă, după cum urmează (Bădescu, 2009; Muntean, 2003/2011; Bonea, 2009):

I. Epoca Premodernă (înainte de secolul XVII) – *familia tradițională, extinsă*, unde vorbim de conviețuirea și gospodărirea mai multor generații ale aceleiași familii sub un singur acoperiș, iar fiecare membru avea sarcini zilnice foarte bine definite, în vederea prosperității întregii familii. Valorile acestui tip de familie sunt caracterizate de doctrina patriarhală și de promovarea intereselor generale ale sale ca întreg. Cu alte cuvinte, supraviețuirea familiei depindea de identificarea și definirea membrilor ei ca un întreg, format din părți inseparabile.

II. Epoca Modernă - Industrializarea (secolele XVII, XVIII și XX) – *familia nucleară*, fiind vorba de familia alcătuită din cuplul conjugal și copii acestuia. În mediul urban acest tip de familie este definitoriu, pe când în mediul rural, continuă să existe familia extinsă, tradițională. Acum se schimbă radical valorile familiale și status-rolurile partenerilor de viață, conducând la apariția unor noi mentalități.

III. Epoca Post-modernă (secolele XX și XXI) – acum se produc schimbări majore în structură și mentalitate, apar familiile monoparentale, uniunea liber consimțită, celibatul, cuplurile formate din persoane de același sex. Post-modernitatea răstoarnă vechea structură familială și o reconstruiește în mai multe forme de conviețuire și gospodărire. În antiteză cu promovarea întregii familii din sistemul tradiționalist, postmodernitatea încurajează prosperitatea fiecărui individ în parte, luat separat față de familia sa. Urmărirea promovării în sfera educațională și profesională constituie acum prioritatea de bază pentru o viață plină de satisfacții. Astfel se deschid granițele în ce privește subiectul considerat tabu în trecut, anume: familia homosexuală, căsătoria între parteneri de același sex, precum și adoptarea copiilor de aceste cupluri. Dacă în trecut, familia tradițională era considerată a fi absolut vitală pentru individ și societate, azi, statul a preluat mare parte din sarcinile femeii”.

Sursa: Bonea, 2018.b, 68.

Schimbările din societate, din economie, politică, dar mai ales emanciparea femeii au condus la modificări multiple ale familiei tradiționale. Dacă în trecut, în familia tradițională conviețuiau mai multe generații aflate sub același acoperiș, în familia nucleară vorbim de părinți și copiii acestora. Se poate constata faptul că mediul, societatea în ansamblul ei, a influențat masiv traseul familiei.

Familia are mai multe funcții de îndeplinit, pornind de la funcția de socializare și continuând cu funcția economică și politică. Aceste funcții sunt foarte importante pentru funcționarea normală și dezvoltarea corespunzătoare a individului. Neîndeplinirea unei funcții poate crea dezechilibre în funcționarea familiei (Caseta 24).

Caseta 24. Funcțiile de bază ale familiei:

“Funcția de socializare servește la adaptarea indivizilor în cadrul societății în care trăiesc.

Funcția politică va asigura minorilor o poziție legitimă în cadrul societății.

Funcția economică va asigura bunăstarea membrilor familiei, precum și protejarea minorilor, precum și susținerea economică a membrilor care, din diverse motive, nu realizează venituri.

Funcția religioasă a familiei, prin transmiterea tradițiilor religioase către copii.

Funcția juridică este cuprinsă în constituție, cu scopul clar al protejării familiei în societate. Această protecție se traduce prin: alocații, indemnizații, ajutoare etc.

Funcția de recreere, timp liber și joacă a familiei, care este foarte importantă și care nu trebuie ignorată”.

Sursa: Prelucrarea autoarei după: Voinea, 2005, 52-87.

Familia, indiferent de forma sa, are o foarte mare influență asupra dezvoltării și funcționării individului. Astfel, o familie disfuncțională va avea efecte negative, dăunătoare asupra funcționării membrilor ei. Întreaga viață a individului este marcată și influențată de familia din care face parte, fie că vorbim de familia de proveniență, fie că vorbim de familia pe care acesta și-o formează ulterior, la vârsta maturității (Ciupercă, 2000; Goody, 2003; Chipea, 2001).

Odată cu multiplele schimbări din societate, urmate de schimbările din cadrul familiei, individul trebuie să facă față adaptării la noile structuri. Se poate vorbi și de o anumită incertitudine a rolurilor individului, a așteptărilor pe care un membru al familiei le are față de alții, precum și a regulilor. De asemenea, post-modernitatea aduce familia în fața unor noi provocări și modele de adaptare pentru indivizi. Căutarea sinelui și a auto-împlinirii sunt acum aspecte importante pentru fiecare membru al familiei. Accentul este pus pe educație și carieră, iar familia este pusă pe locul al doilea. Viața de familie este importantă însă, în prezent, individul dorește maximizarea potențialului său educațional și financiar.

IV.3. Schimbări de status-rol ale femeii și bărbatului în societate

Procesul emancipării femeii a fost unul lung și anevoios, însă constant, atrăgând multiple schimbări de mentalitate, de status-rol și comportamente în rândul indivizilor. De asemenea, emanciparea femeii a avut influențe masive asupra economiei, educației, evoluției meseriilor, politicii, migrației, familiei, societății în ansamblul ei.

Emanciparea femeii a contribuit la schimbarea raporturilor dintre bărbat și femeie, așa cum a schimbat și concepțiile cu privire la socializarea indivizilor și a alegerii partenerilor de viață. Astfel, dacă în trecut familia de origine era responsabilă cu alegerea partenerului, azi lucrurile nu mai stau deloc așa (Ciupercă, 2000; Goetting, 2007). Cu toate acestea, violența bazată pe gen, socializarea strictă în funcție de gen, precum și discriminarea de gen, continuă să fie probleme majore ale societății actuale (Curic și Văetiși, 2005; Dobash, 1979). Eforturi masive de prevenire și combatere a acestor probleme sociale sunt făcute de guvernele din întreaga lume.

Odată cu evoluția mass-media, a medicinei, a industriei etc., femeia a beneficiat de o schimbare de imagine. De asemenea, vorbim de schimbarea status-rolurilor femeii în familie, în societate și la locul de muncă. Se poate spune că o parte din sarcinile tradiționale ale femeii, așa cum este, de exemplu, creșterea copiilor, a revenit inclusiv în sarcina bărbatului. Azi, bărbatul își poate lua concediu de creștere a copilului, în timp ce femeia muncește în afara casei (Offen, 2004, 20-29).

În prezent, rolurile stricte în funcție de gen ale bărbatului și ale femeii sunt schimbate în totalitate față de cele din trecut. Astfel, femeia este liberă, chiar încurajată să-și urmeze cariera, dacă își dorește acest lucru, în timp ce nașterile sunt puse pe locul al doilea. Cu toate acestea, nu se poate spune că

femeile au încetat să-și dorească familie și copii, însă dorința de realizare materială, pe plan personal, este una foarte mare (Goetting, 2007; Bonea, 2018.b; Campbell, 2002).

În societatea tradițională, status-rolul femeii era unul foarte clar și destul de simplu, anume, a munci în interiorul gospodăriei și a crește copiii. În societatea post-modernă, femeia este absolut liberă să aleagă ceea ce dorește să facă (Ahmad, et.al., 2004, 264-281). Desigur, fie și în zilele noastre, nu putem să nu ignorăm existența unor comunități izolate unde valorile patriarhale continuă să fie respectate cu strictețe.

Totodată, politicile sociale din întreaga Uniune Europeană și-au îndreptat cu totul atenția asupra protejării femeii și a susținerii ei în familie și pe piața muncii, în creșterea copilului și în societate. Se poate spune că femeia a început să iasă de sub influența masculină. Acum atât bărbatul, cât și femeia doresc să fie plasați pe poziții egale cu drepturi și responsabilități egale.

Societatea post-modernă încurajează și susține lupta împotriva violenței bazate pe gen, precum și egalitatea de șanse dintre bărbați și femei în obținerea unui loc de muncă sau pentru a beneficia de anumite servicii. Accesul femeii la educație, precum și accesul ei la funcții înalte de conducere, în societatea prezentului, este susținut și încurajat. Cu toate acestea, nu poate fi ignorat faptul că în cadrul acestor schimbări masive, există o anumită incertitudine a stabilirii status-rolurilor dintre genuri. Dacă societatea tradițional-patriarhală avea roluri fixate pe gen prestabilite, societatea contemporană elimină toate barierele și interdicțiile adresate femeii.

România susține accesul femeii pe piața muncii, mai mult, protejează femeia de violență și abuz în familie și în societate printr-o serie de demersuri legislative, conforme cu cele ale Uniunii Europene. Se poate constata faptul că țara noastră a făcut eforturi constante pentru prevenirea și combaterea violenței asupra femeii, dar mai este încă un drum lung de parcurs în acest domeniu. Astfel, serviciile specializate dedicate exclusiv agresorului trebuie

dezvoltate pe deplin în scopul tratării problemei din ambele perspective: cea a victimei și cea a agresorului.

Schimbările de roluri dintre bărbați și femei sunt dictate de avansarea societății și a tehnologiei. Odată cu aceasta, idealurile și modelele demne de urmat au suferit și ele modificări constante. Azi, idealul unei femei nu mai este neapărat pe primul plan, nașterea și creșterea copiilor, cât mai ales realizarea pe planul carierei și investiția în propria educație (Mihăilescu, 1993, 321-347). Cu alte cuvinte, responsabilitățile femeii post-moderne sunt cu totul altele în comparație cu sarcinile pe care aceasta le avea de îndeplinit în societatea patriarhală. În prezent, accentul cade pe succesul în urmarea unei cariere pe tot parcursul vieții, fie în mediul academic, fie în mass-media, industrie, medicină, armată, justiție, educație, arhitectură, aviație sau în orice alt domeniu. Femeia are azi acces la meseriile dedicate exclusiv bărbaților în societatea tradițional-patriarhală. Încrederea în sine și ambiția sunt atribute ale femeii post-moderne care dorește să-și depășească limitele impuse în trecut de valorile patriarhale. Iar dinamica schimbării rolurilor femeii reflectă toate schimbările care au avut loc în ultima perioadă în diversele domenii de activitate economică, socială și politică.

Partea V. Concluzii finale și soluții propuse.....	152
---	------------

Partea V. Concluzii finale și soluții propuse

Printre soluțiile principale de prevenire și combatere a violenței bazate pe gen, se numără, în primul rând, asigurarea protecției victimei împotriva agresorului și prevenirea riscurilor de recidivă. De asemenea, agresorul trebuie să primească asistența necesară reeducării sale, pentru responsabilizarea și conștientizarea încălcării anumitor legi în vigoare. Politicile sociale privind violența trebuie să-și îndrepte atenția asupra agresorului, deoarece în trecut, acesta a fost total ignorat în procesul de intervenție și asistență. Nu numai victima are nevoie de ajutor specializat, ci și agresorul, în egală măsură.

Mai departe, se face necesară schimbarea mentalităților și a atitudinilor pro-violență îndreptate împotriva femeii și a copilului, ca forme de educare și sancționare. Violența, abuzul și agresivitatea nu sunt o soluție demnă de a fi urmată și luată drept exemplu de generațiile viitoare. Astfel, se fac necesare multiple campanii de sensibilizare și educare în școli și licee, cu strânsa colaborare a cadrelor didactice.

Este nevoie de planuri de acțiune specifice prevenirii și combaterii violenței bazate pe gen concepute de către experții care activează în diversele instituții de profil, care au experiență vastă în lucrul cu victimele și agresorii. În acest mod poate fi asigurată eficiența procesului de prevenire, combatere și intervenție. Actualizarea permanentă a legislației la toate schimbările înregistrate în manifestarea violenței. Trebuie recunoscut faptul că violența este o problemă socială, ce ține de sănătatea publică și care a suportat multiple modificări de-a lungul istoriei omenirii. Prin urmare, odată cu schimbările din plan social, economic, religios, politic, familial, individual, educațional, tehnologic, violența a căpătat noi forme de manifestare. Drept exemplu, poate fi violența și hărțuirea din mediul online al internetului. De asemenea,

trebuie luate în considerare costurile, riscurile și problemele ce pot fi întâmpinate în întregul proces de intervenție.

Totodată, așa cum am mai spus în repetate rânduri, este necesară conceperea unei baze de date la nivel național cu privire la victimele și agresorii care ajung în atenția autorităților și care primesc ajutor și asistență specializată. Această bază de date poate fi utilizată de către specialiștii care activează în domeniul combaterii violenței și abuzului asupra femeii. De ce este nevoie de o astfel de bază de date? Răspunsul constă în însăși utilitatea ei. Datele personale, dar mai ales detaliile privitoare la fiecare caz în parte, va ajuta specialiștii în vederea mai multor acțiuni precum: a) urmărirea și monitorizarea traseului cazului respectiv; b) identificarea unor pattern-uri specifice și a factorilor favorizanți ai apariției și menținerii violenței și abuzului; c) facilitarea accesului la datele cu privire la cazuri, al echipei multidisciplinare formată din specialiștii care activează în diversele instituții de profil; d) facilitarea comunicării și colaborării dintre specialiști cu privire la metodele și tehnicile utilizate pentru rezolvarea cazului; e) identificarea de noi metode și tehnici de intervenție; f) urmărirea cu ușurință a istoricului cazului de violență și abuz; g) utilizarea datelor în vederea efectuării unor studii științifice în scopul conceperii de noi politici sociale pliate pe nevoile agresorilor și ale victimelor; precum și multe alte beneficii. Pentru o asemenea bază de date este nevoie de investiții financiare și umane specializate. Este vorba de un nucleu uman specializat care să administreze și să monitorizeze această bază de date în permanență, în vederea asigurării confidențialității depline a datelor persoanelor asistate, dar și asigurarea accesului specialiștilor.

Violența de gen, marginalizarea, discriminarea de gen și socializarea strictă în funcție de gen sunt probleme cu care societatea de azi se luptă pentru a le combate și rezolva. Violența de gen este nu numai o problemă socială, ci și o problemă de sănătate publică, conform *Organizației Mondiale a Sănătății*. Astfel, vorbim de anumite demersuri de amploare care implică

resurse financiare, umane și instituțional-guvernamentale pentru a le putea preveni și combate.

Întreaga Uniune Europeană luptă împotriva violenței de gen, iar România s-a alăturat acestei lupte. Foarte important de reținut este faptul că aceste politici sociale de prevenire și combatere a violenței nu pot fi copiate și aplicate ca atare. Dimpotrivă, politicile sociale trebuie trecute prin filtrul specialiștilor din diversele domenii de activitate care intră în contact cu aceste cazuri și care cunosc toate particularitățile și nevoile persoanelor asistate. Plierea politicilor sociale pe specificul fiecărei țări în parte din cadrul Uniunii Europene, este o soluție demnă de urmat.

În privința violenței de gen este necesar a se lucra intens la schimbarea mentalităților, a atitudinilor și comportamentelor populației. Cum se poate face asta? Soluția este în implicarea cadrelor didactice din diversele unități de învățământ, dar și a mass-media pentru propagarea mesajelor de informare, sensibilizare și educare a populației. Educarea populației pornește, în mod evident, din școală, însă este un proces ce trebuie continuat pe tot parcursul vieții și aici intervine mass-media prin difuzarea diverselor campanii, fie că vorbim de televizor, radio, internet sau orice alt canal media.

De asemenea, este nevoie de informarea și instruirea permanentă a personalului calificat din diverse domenii de activitate care intră în contact cu victimele și agresorii. De exemplu, medicii din policlinici și spitale intră în contact cu victimele violenței în mod frecvent. Din acest motiv este necesar ca medicul să poată recunoaște și îndruma o astfel de victimă spre primirea unui ajutor calificat. Totodată, polițiștii, judecătorii, juriștii, educatorii, profesorii etc., au nevoie de informare specifică pentru a putea recunoaște, lucra cu victimele și agresorii și pentru a putea îndruma cazul către diversele servicii. Vorbim de organizarea unor seminarii și conferințe specializate, anuale la care specialiștii ce aparțin diverselor domenii să poată participa în schimbul acumulării unor puncte care să le servească la avansarea în propria lor carieră.

Totodată, specialiștii trebuie motivați din punct de vedere financiar pentru a-și putea îmbunătăți performanțele și pentru a avea rezultate bune.

Sunt necesare investiții financiare majore în toate instituțiile statului pentru asigurarea unor servicii de calitate, care să se ridice la standardele Uniunii Europene. De aceste servicii trebuie să beneficieze în egală măsură atât victimele, cât și agresorii. Ignorarea agresorilor nu va ajuta la rezolvarea cazului de violență și abuz. Agresorii au nevoie, în egală măsură, de atenția și asistența specializată pe care victimele o primesc.

Cu toate eforturile depuse de guvernele din întreaga lume, violența de gen continuă să se manifeste în societate, la locul de muncă și în familie. Din acest motiv, este necesară tratarea problemei din mai multe perspective, precum: politic, economic, familial, social, educațional etc. Violența de gen nu este o problemă ce poate fi tratată în mod superficial, de suprafață. Este o problemă ce necesită un studiu amănunțit, detaliat cu privire la toate particularitățile și factorii favorizanți ai apariției și menținerii ei. Violența de gen este o încălcare gravă a *Drepturilor Fundamentale ale Omului*, fiind o manifestare împotriva legislației aflate în vigoare, atât din țara noastră, cât și din Uniunea Europeană. Tratarea acestei probleme trebuie să fie cât mai structurată și bazată pe studii științifice de specialitate, pentru asigurarea succesului intervenției.

Bibliografie

Abraham, M., *Isolation as a form of marital violence: The South Asian immigrant experience*, Journal of Social Distress and the Homeless, nr. 9(3), 2000, pp. 221-236.

Abraham, M., *Sexual abuse in South Asian immigrant marriages*, SUA, Violence Against Women, nr. 5(6), 1999, p. 591.

Abric, J.C., *Reprezentările sociale: aspecte teoretice*, în Neculau, A., (coord.). *Reprezentările sociale. Psihologia câmpului social*, Iași, Editura Polirom, 1997, pp. 107-126.

Adams, A.E., Sullivan, C.M., Bybee, D., Greeson, M.R., *Development of the Scale of Economic Abuse*, SUA, Violence Against Women, nr. 14 (5), 2008, pp. 563-588.

Adelman, M., *The military, militarism, and the militarization of domestic violence*, SUA, Violence against women, nr. 9, 2003, pp. 1118-1152.

Agbayani-Siewert, P., Flanagan, A.Y., *Filipino American dating violence: Definitions, contextual justifications, and experiences of dating violence*, SUA, Journal of Human Behavior in the Social Environment, nr. 3(3/4), 2001, pp. 115-133.

Agnew, V., *In search of a safe place: Abused women and culturally sensitive services*, Toronto, Canada:, University of Toronto Press, 1998.

Agustin, L., *Sex at the Margins: Migration, Labour Markets and the Rescue Industry*, New York, Zed Books, 2008.

Ahern, J., Stuber, J., Galea, S., *Stigma, discrimination and the health of illicit drug users*, Drug and Alcohol Dependence, nr. 88(2-3) 2007, pp. 188-196.

Ahmad, F., Riaz, S., Barata, P., Stewart, D.E. *Patriarchal beliefs and perceptions of abuse among South Asian immigrant women*, SUA, Violence Against Women, nr. 10(3), 2004, pp. 262-282.

Alexander, R., *Wife-Battering: An Australian perspective*, SUA, Journal of Family Violence, nr. 8(3), 1993, pp. 229-251.

Allen, J.A.V., *Poverty as a Form of Violence*, SUA, Journal of Human Behavior in the Social Environment, nr. 4(2-3), 2001, pp. 45-59.

Almeida, R.V., Dolan-Delvecchio, K., *Addressing culture in batterers intervention: The Asian Indian community as an illustrative example*, SUA, Violence Against Women, nr. 5(6), 1999, pp. 654-683.

Anderson, E., *Recent Thinking About Sexual Harassment: A Review Essay*, SUA, Philosophy and Public Affairs, nr. 34(3), 2006, pp. 284-312.

Anderson, K.L., *Theorizing gender in intimate partner violence research*, SUA, Sex Roles, nr. 52(11/12), 2005, pp. 853-865.

Anderson, K.L., Umberson, D., *Gendering violence: Masculinity and power in men's accounts of domestic violence*, SUA, Gender & Society, nr. 15(3), 2001, pp. 358-380.

Anderson, S.M., Boulette, T.R., Schwartz, A.H., *Psychological maltreatment of spouses*, În Ammerman, R.T., Hersen, M., (Eds.), *Case Studies in Family Violence*, New York, Plenum Press, 1991, pp. 293-327.

Arias, I., Lyons, C.M., Street, A.E., *Individual and marital consequences of victimization: Moderating effects of relationship efficacy and spouse support*, SUA, Journal of Family Violence, nr. 12(2), 1997, pp. 193-210.

Aron, A., *Maslow's Other Child*, SUA, Journal of Humanistic Psychology, nr. 17(2), 1977, pp. 13.

Aron, L., *Analytic Impasse and the Third: Clinical Implications of Intersubjectivity Theory*, SUA, International Journal of Psychoanalysis, nr. 87, 2006, pp. 349-368.

Arruda, A., *Meandros da teoria: a dimensão afetiva das representações sociais*, În Almeida, A.M.O., Jodelet, D., (Eds.), *Representações sociais: interdisciplinaridade e diversidade de paradigmas*, Brasília, Editora Thesaurus, 2009.

Attala, J.M., Hudson, W.W., McSweeney, M., *A partial validation of two short form partner abuse scales*, SUA, Women and Health, nr. 21(2/3), 1994, pp. 125-130.

Bair-Merritt, M.H., Blackstone, M., Feudtner, C., *Physical health outcomes of childhood exposure to intimate partner violence: a systematic review*, SUA, Pediatrics, nr. 117(2), 2006, pp. 278-290.

Ballif, M., Davis, D., Mountford, R., *Women's Ways of Making it in Rhetoric and Composition*, New York, Routledge, 2008.

Bamshad, M., Steve, E., Olson, H., *Does Race Exist?*, SUA, Scientific American, nr. 289(6), 2003, pp. 78-85.

Banciu, D., *Crima și criminalitatea. Repere și abordări juris-sociologice*, București, Editura Lumina Lex, 2005.

Bandura, A., *Aggression: a Social Learning Analysis*, SUA, Prentice-Hall, 1973.

Bandura, A., *Growing primacy of human agency in adaptation and change in the electronic era*, European Psychologist, nr. 7(1), 2002, pp. 2-16.

Bandura, A., *Self-efficacy: The exercise of control*, New York, Freeman, 1997.

Bandura, A., *Social learning and personality development*, New York, Holt, Rinehart and Winston, 1963.

Bandura, A., *Social learning theory, Englewood cliffs*, New Jersey, Prentice – Hall, 1977.

Barling, J., O'Leary, K.D., Jouriles, E.N., Vivian, D., MacEwan, K.E., *Factor similarity of the conflict tactics scales across samples, spouses, and sites: Issues and implication*, SUA, Journal of Family Violence, nr. 2(1), 1987, pp. 37-54.

Barnes, J.E., et.al., *Sexual and physical revictimization among victims of severe childhood sexual abuse*, SUA, Child Abuse & Neglect, 2009.

Barnett, S.A., *A study in behavior*, London, Methuen, 1963.

Barnett, S.A., *Models and morals: Biological images of man*, În Brain, P.F. și Benton, D. (Coord.), *Multidisciplinary approaches to aggression*, Amsterdam, Elsevier Press, 1981, pp. 194-219.

Barry, K., *Biography and the Search for Women's Subjectivity*, SUA, Women's Studies International Forum, nr. 12, 1989, pp. 561-77.

Basile, S., *Comparison of abuse alleged by same- and opposite-gender litigants as cited in requests for abuse prevention orders*, SUA, Journal of Family Violence, nr. 19(1), 2004, pp. 59-68.

Bass, T., *Holding, holding back, and holding on: Commentary on paper by Joyce Slochower*, SUA, Psychoanalytic Dialogues, nr. 6, 1996, pp. 361-378.

Bauer, M.W., Gaskell, G., *Towards a Paradigm for Research on Social Representations*, SUA, Journal for the Theory of Social Behaviour, nr. 29(2), 1999, pp. 163-186.

Bazerman, C., James, G., *Paradis. Textual Dynamics of the Professions: Historical and Contemporary Studies of Writing in Professional Communities*, Madison, University of Wisconsin P, 1991.

Bădescu, I., *Tratat de sociologie rurală*, București, Editura Mica Valahie, 2009.

Bearup, L.S., *Reintegration as an Emerging Vision of Justice for Victims of Human Trafficking*, International Migration, nr. 54(4), 2016, pp. 164-176.

Beaulieu, M., *Intervention for Victimized Elderly People*, Quebec, Association quebecoise Plaidoyer-Victims, 1992.

Bensimon, M., Ronel, N., *The flywheel effect of intimate partner violence: A victim-perpetrator interactive spin*, SUA, Aggression and Violent Behavior, nr. 17(5), 2012, pp. 423-429.

Berg, R.C., Denison, E., *Interventions to Reduce the Prevalence of Female Genital Mutilation/Cutting in African Countries*, SUA, Campbell Systematic Reviews, nr. 9, 2012, pp. 155.

Berger, P.L., Luckmann, T., *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*, New York, NY, Penguin Putnam Inc., 1966.

Berger, S.M., *No End In Sight: Why The "End Demand" Movement Is The Wrong Focus For Efforts To Eliminate Human Trafficking*, Harvard Journal of Law & Gender, nr. 35 (2), 2012, pp. 523-570.

Bernadette, B.L., *Sociologie de la famille*. Bruxelles: Editura de Boeck Universite, 1996.

Bertalanffy von L., *An Outline of General System Theory*, British Journal for the Philosophy of Science, nr. 1, 1950, pp. 114-129.

Bertalanffy von L., *Perspectives on General Systems Theory. Scientific-Philosophical Studies*, New York, George Braziller, 1975.

Bertalanffy von L., *General System theory: Foundations, Development, Applications*, New York, George Braziller, 1968/1976.

Bertalanffy von L., *Kritische Theorie der Formbildung, Borntraeger. (Modern Theories of Development: An Introduction to Theoretical Biology)*, New York, Oxford University Press, Harper, 1928/1933.

Bertalanffy, von L., *Untersuchungen über die Gesetzlichkeit des Wachstums. I. Allgemeine Grundlagen der Theorie; mathematische und physiologische Gesetzlichkeiten des Wachstums bei Wassertieren*, Arch. Entwicklungsmech, nr. 131, 1934, pp. 613-652.

Bertrand, M., *Are Emily and Brendan More Employable than Lakisha and Jamaal?*, The American Economic Review, nr. 94(4), 2004, pp. 991–1013.

Bethencourt, F., *Racisms: From the Crusades to the Twentieth Century*, New York, Princeton, Princeton University Press, 2014.

Bhattacharyya, G., *Dangerous Brown Men: Exploiting Sex, Violence and Feminism in the War on Terror*, Londra, Long House Publishing Services, 2008.

Bierstedt, R., *The social order. An introduction to sociology*, New York, McGraw-Hill, 1963.

Bless, H., Fiedler, K., Struck, F., *Social Cognition. How Individuals Construct Social Reality*, Hove, Psychology, Cop. 2004.

Bolen, R.M., Scannapieco, M., *Prevalence of child sexual abuse: A corrective metanalysis*, SUA, Social Service Review, 1999, nr. 73(3), pp. 281-313.

Bonea, G.V. *Devianța aspecte teoretice*, În Bonea, G.V., (Coord.). *Devianța: viziuni contemporane*. București, Editura Sigma, 2015.a, pp. 20-34.

Bonea, G.V. *Violența asupra femeii în cuplu*, În Bonea, G.V., (Coord.). *Devianța: viziuni contemporane*. București, Editura Sigma, 2015.b, pp. 35-52.

Bonea, G.V., *Violența în relația de cuplu: Întrebări și răspunsuri*, În Zamfir, E., Stănescu, S.M., Arpinte, D., (Coord.), *Asistența socială în România după 25 de ani: Răspunsuri la problemele tranziției – texte alese*, Cluj-Napoca, Editura EIKON, 2015.c, pp. 545-561.

Bonea, G.V., *Abuzul asupra copilului*, București, Revista Calitatea Vieții, nr. 3, 2017.a, pp. 267-282.

Bonea, G.V., *Succintă analiză și interpretare a legislației românești pentru prevenirea și combaterea abuzului asupra minorului*, București, Editura Sigma, 2017.b.

Bonea, G.V., *Agresorul familial*, București, Revista Calitatea Vieții. Nr. 3, 2018.a, pp. 271-290.

Bonea, G.V., *Elemente introductive legislative românești privind agresorul familial*. București: Editura Sigma, 2013.

Bonea, G.V., *Emanciparea femeii în societatea românească și violența intra(familială). Aspecte teoretice și viziuni socio-istorice*, București, Revista Calitatea Vieții, nr. 1, 2018.b, pp. 82-99.

Bonea, G.V., *Femeia – victimă a violenței domestice*, Revista de Asistență Socială, Iași, Editura Polirom, nr. 3-4, 2009, pp. 138-153.

Bonea, G.V., *Violența asupra femeii în familie*, București, Revista Calitatea Vieții, nr. 2, 2016.a, pp. 127-143.

Bonea, G.V., *Violența între partenerii cuplului heterosexual. Teoria „Ciclicității Violenței”*. București: Editura Sigma, 2016.b.

Bonea, G.V., *Violența în relația de cuplu: victime și agresorii. Teorie și aplicații*, București, Editura Sigma, 2012.

Boyden, J., Pankhurst, A., Tafere, Y., *Child protection and harmful traditional practices: female early marriage and genital modification in Ethiopia*, SUA, Development in Practice, nr. 22(4), 2012, pp. 510-522.

Boyer, D., Fine, D., *Sexual abuse as a factor in adolescent pregnancy and child maltreatment*, SUA, Fam Plann Perspect, 1992, nr. 24(1), pp. 4-19.

Braithwhait, R., *Managing aggression*. London: Routledge, 2001.

Brewster, M.P., *Power and Control Dynamics in Pre-stalking and Stalking Situations*, SUA, Journal of Family Violence, nr. 18(4), 2003, pp. 207-217.

Bronfenbrenner, U., *Ecological systems theory*. *Annals of Child Development*, Vol. 6, 1989, pp. 187-249.

Bronfenbrenner, U., *The ecology of human development: Experiments by nature and design*, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1979.

Bronfenbrenner, U., *Two worlds of childhood*, London, Penguin, (Finlandeză: *Kaksi lapsuuden maailmaa*), Helsinki, Tammi. 1965/1974.

Budu, I., *Crima organizată transfrontalieră*, București, Editura Ani, 2004.

Burgess, A.W., Roberts, A.R., *Violence within Families through the Life Spain*, în Rapp-Paglicci, L.A., Roberts, A.R., Wodarski, J.S., (coord.), *Handbook of violence*, New York, John Wiley & Sons, Inc., 2002, pp. 8-19.

Campbell, A., *A mind of her own. The evolutionary psychology of women*. New York: Oxford University Press, 2002.

Campbell, J.C., Lewandowski, L.A., *Mental and physical health effects of intimate partner violence on women and children*, SUA, Aggression and Violence, nr. 20(2), 1997, pp. 353-373.

Caplan, P., *The Myth of Women's Masochis*, New York, New American Library, 1985.

Cappell, C., Heiner, R.B., *The intergenerational transmission of family aggression*, SUA, Journal of Family Violence, vol. 5, nr. 2, 1990, pp. 135-152.

Carmichael, F., Woods, R., *Ethnic Penalties in Unemployment and Occupational Attainment: Evidence for Britain*, SUA, International Review of Applied Economics, nr. 14(1), 2000, pp. 71-98.

Carney, M.M., Buttell, F.P., *A multidimensional evaluation of a treatment program for female batterers: a pilot study*, SUA, nr. 14(4), 2004, pp. 249-258.

Chelcea, S., *Agresivitate*, În Iluț, P. și Chelcea, S. (Coord.), *Enciclopedie de psihosociologie*, București, Editura Economică, 2003, pp. 25-27.

Chester, B., Robin, R.W., Koss, M.P., Lopez, J., Goldman, D., *Grand-mother dishonored: Violence against women by male partners in American Indian communities*, SUA, *Violence and Victims*, nr. 9(3), 1994, pp. 249-258.

Chipea, F., *Familia contemporană – tendințe globale și configurații locale*, București, Editura Isogep-Euxin, 2001.

Choi, N.G., Mayer, J., *Elder abuse, neglect, and exploitation: risk factors and prevention strategies*, SUA, *Journal of Gerontological Social Work*, nr. 33(2), 2000, pp. 5-25.

Chomsky, N., *A review of B.F. Skinner's Verbal Behavior*, SUA, *Language*, nr. 35(1), 1959, pp. 26-58.

Chuang, J., *Beyond a snapshot: Preventing human trafficking in the global economy*, *Indiana Journal of Global Legal Studies*, nr. 13(1), 2006, pp. 137-163.

Ciupercă, C. *Cuplul modern: între emancipare și disoluție*, București, Editura Tipoalex, 2000.

Cohen, A., *Delinquent boys*, London, Free Press, 1955.

Coleman, D.H., Straus, M.A., *Marital power, conflict and violence in a nationally representative sample of american couples*, În Straus, M.A., Gelles, J., (Eds.), *Physical violence in american familie*, New Brunswick, Editura Transaction, 1990, pp. 287-304.

Concha-Barrientos, M., Imel, N.D., Driscoll, T., Steenland, N.K., Punnett, L., Fingerhut, M.A., Prüss-Üstün, A., Leigh, J., Tak, S.W., Corvalán, C., *Selected occupational risk factors*, În Ezzati, M., Lopez, A.D., Rodgers, A., Murray, C.J.L., (Eds.), *Comparative Quantification of Health Risks*, Geneva, World Health Organization. 2004

Cotton, J., *The "name game": affective and hiring reactions to first names*, *Journal of Managerial Psychology*, nr. 23(1), 2007, pp. 18-39.

Crane, C.A., Hawes, S.W., Weinberger, A.H., *Intimate Partner Violence*

Victimization and Cigarette Smoking, SUA, Trauma, Violence, & Abuse, nr. 14(4), 2013, pp. 305-315.

Crick, N.R., Dodge, K.A., *A review and reformulation of social information-processing mechanisms in children's social adjustment*, SUA, Psychological Bulletin, nr. 115, 1994, pp. 74-101.

Cristus, N., *Traficul de personae, proxenetismul, crima organizată. Practică judiciară*, București, Editura Hamangiu, 2006.

Curic, I. și Văețiși, L., *Inegalitatea de gen: violența invizibilă*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2005.

Daly, M., Wilson, M., *An evolutionary psychological perspective on male sexual proprietariness and violence against wives*, SUA, *Violence and Victims*, nr. 8, 1993, pp. 271-294.

Daly, M., Wilson, M.I., *Child Maltreatment from a Sociobiological Perspective*, SUA, *New Directions for Child Development*, nr. 11(11), 1981, pp. 93-112.

Dartnall, E., Jewkes, R., *Sexual Violence Against Women: The Scope of the Problem*, SUA, *Best Practice & Research Clinical, Obstetrics & Gynaecology*, nr. 27(1), 2013, pp. 3-13.

David, J.E., *The One who is More Violent Prevails – Law and Violence from a Talmudic Legal Perspective*, Canada, *Canadian Journal of Law and Jurisprudence*, nr. 19(2), 2006, pp. 385-406.

DeKeseredy, W.S., Dragiewicz, M., *Understanding the complexities of feminist perspectives on woman abuse*, SUA, *Violence Against Women*, nr. 13(8), 2007, pp. 874-884.

DeKeseredy, W.S., *Violence against women: Myths, facts, controversies*, Toronto, Ontario, Canada, University of Toronto Press, 2011.

Devos, T., *Attitudes and attitude change. Implicit attitudes 101: Theoretical and empirical Insights*, New York: Psychology Press, 2008, pp. 61-84.

Dill, K. E. et.al., *Effects of exposure to sex-stereotyped video game characters on tolerance of sexual harassment*, SUA, *Journal of Experimental Social*

Psychology, vol. 44, nr. 5, 2008, pp. 1402-1408.

Dobash, R.E., *Violence against Wives: a Case against the Patriarchy*, New York, Free Press, 1979.

Dobash, R.P., Dobash, R.E., Wilson, M., Daly, M., *The myth of sexual symmetry in marital violence*, SUA, Social Problems, nr. 39(1), 1992, pp. 71-91.

Dobash, R.P., Dobash, R.E., *Women violence and social change*, New York, Routledge, 1979.

Donovan, R., *Communication strategy and recommendations*, SUA, National Child Protection Council, Donovan Research, vol. 2, 1992.

Donovan, R.J., Francas, M., Peterson, D., Zappelli, R., *Formative research for mass media based campaigns: Western Australia's freedom from fear campaign targeting male perpetrators of intimate partner violence*, SUA, Health Promotion Journal of Australia, nr. 10(2): 2000, pp. 78-83.

Dovidio, J.F., Brigham, J.C., Johnson, B.T., Gaertner, S.L., *Stereotyping, prejudice, and discrimination: Another look*, În Macrae, C.N., Stangor, C., Hewstone, M., (Eds.), *Stereotypes and Stereotyping*, New York, Guilford Press, 1996.

Drack, M., Apfalter, W., Pouvreau, D., *On the Making of a System Theory of Life: Paul A Weiss and Ludwig von Bertalanffy's Conceptual Connection*, SUA, The Quarterly Review of Biology, nr. 82(4), 2017, pp. 349-373.

Dromm, K., *Sexual Harassment: An Introduction to the Conceptual and Ethical Issues*, SUA, Teaching Philosophy, nr. 36(1), 2013, pp. 85-88.

Dutton, D.G., *A scale for measuring propensity for abusiveness*, Journal of Family Violence, nr. 10(2), 1995, pp. 203-221.

Dutton, D.G., Saudners, K., Starzomski, A., Bartholomew, K., *Intimacy – Anger and attachments as precursors of abuse in intimate relationships*, SUA, Journal of Applied Social Psychology, nr. 24, 1994, pp. 1367-1386.

Dutton, D.G., Starzomski, A., Ryan, L., *Antecedents of abusive personality and abusive behaviour in wife assaulters*, SUA, Journal of Family Violence, nr. 11(2), 1996, pp. 113-132.

Dutton, M.A., Goodman, L.A., Bennett, L., *Court-involved battered women's responses to violence: the role of psychological, physical, and sexual abuse*, În Maiuro, R.D., O'Leary, K.D., (Eds.), *Psychological abuse in violent domestic relations*, New York, Springer Publishing Company, 2000, p. 197.

Engel, B., *The emotionally abusive relationship. How to stop being abuse and how to stop abusing*, New Jersey, John Wiley & Sons, Inc., 2002.

Engel, G.L., *The clinical application of the biopsychosocial mode*, SUA, American Journal of Psychiatry, nr. 137(5): 1980, pp. 535-544.

Engel, G.L., *The Need for a New Medical Model: A Challenge for Biomedicine*, SUA, Holistic Medicine, nr. 4(1), 2009, pp. 37-53.

Engel, G.L., *The need for a new medical model: a challenge for biomedicine*, SUA, Science, nr. 196(4286), 1977, pp. 129-136.

Fairbairn, W.R.D., *Psychoanalytic Studies of the Personality*, London, Tavistock Publications, 1952.

Fairclough, N., *Discourse and Social Change*, Cambridge, Polity Press, 1992.

Ferreol, G., *Dicționar de sociologie*, Iași, Editura Polirom, 1998.

Finkelhor, D., *Early and long-term effects of child sexual abuse: An update*, SUA, Professional Psychology, Research and Practice, nr. 21(5), 1990, pp. 325-330.

Finkelhor, D., *The international epidemiology of child sexual abuse*, SUA, Child Abuse & Neglect, 1994.

Fischer, B., Wortley, S., Webster, C., Kirst, M., *The Socio-Legal Dynamics and Implications of Diversion: The Case Study of the Toronto 'John School' for Prostitution Offenders*, SUA, Criminal Justice, nr. 2(4), 2002, pp. 385-410.

Flament, C., *Structura, dinamica și transformarea reprezentărilor sociale*, În Neculau, A., (Coord.), *Psihologia câmpului social: reprezentările sociale*, Iași, Editura Polirom, 1997, pp.128-145.

Flecha, A., Pulido C., Christou M., *Transforming violent selves through reflection in critical communicative research*, SUA, Qualitative Inquiry, nr. 17(3), 2011, pp. 246-255.

Follingstad, D.R., Rutledge, L.L., Berg, B.J., Hause, E.S., Polek, D.S., *The role of emotional abuse in physically abusive relationships*, SUA, Journal of Family Violence, nr. 5(2), 1990, pp. 107-120.

Fonseca, R.M.G., Egry, E.Y., Nóbrega, C.R., Apostólico, M.R., Oliveira, R.N.G., *Recurrence of violence against children in the municipality of Curitiba: a look at gender*, Acta Paul Enferm, nr. 25(6), 2012, pp. 895-901.

Fosshage, J., *On Aggression: Its Forms and Functions*, SUA, Psychoanalytic Inquiry, 18, 1998, pp. 45-54.

Foyster, E., *Marital Violence. An English Family History, 1660 – 1857*, New York, Cambridge University Press, 2005.

Freud, S., *Civilization and its Discontents*, Londra, Hogarth Press, 1930.

Gal, S. și Klingman, G., *Politicile de gen în perioada postsocialistă. Un eseu istoric comparativ*. Iași, Editura Polirom, 2003.

Galjic-Veljanoski, O., Steward, D.E., *Women trafficked into prostitution: Determinants, human rights and health needs*, SUA, Transcultural Psychiatry, nr. 44(3), 2007, pp. 338-358.

Galtung, J., *Cultural Violence*, SUA, Journal of Peace Research, nr. 27(3), 2016, pp. 291-305.

Garcia-Moreno, C., Watts, C., *Violence against women: an urgent public health priority*, SUA, Bull World Health Organ, 2011, nr. 89(1), p. 2.

Gâdei, D., *Victimizarea femeii în România în perioada de tranziție*, Craiova, Editura Sitech, 2003.

Geiger, S.N., *Women's Life Histories: Method and Content*, SUA, Signs, nr. 11, 1986, pp. 334-351.

Gelles, R.J., *Intimate violence in families*. California: Sage publications, 1997.

Gelles, R.J., *The violent home: A study of physical aggression between husbands and wives*, Beverly Hills, Sage Publications, 1974.

Giddens, A., *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*, Cambridge, Polity Press, 1991.

Gilboe, M., Hammerton, J., *Gender inequality and patterns of abuse post leaving*, SUA, Journal of Family Violence, nr. 24(1), 2009, pp. 27-39.

Gilligan, J., *Shame, Guilt, and Violence*, SUA, Social Research, nr. 70(4), 2003, pp. 1149-1180.

Giordano, P.C., Millhollin, T.J., Cernkovich, S.A., Pugh, M.D., Rudolph, J.L., *Delinquency, identity, and women's involvement in relationship violence*, SUA, nr. 37(1), 1999, pp. 17-40.

Gluvacov, A., *Afirmarea femeii în viața societății*. București: Editura Politică, 1974.

Godenzi, A., DePuy, J., *Overcoming boundaries: Across-cultural inventory of primary prevention programs against wife abuse and child abuse*, SUA, The Journal of Primary Prevention, nr. 21(4), 2001, pp. 455-475.

Godha, D., Hotchkiss, D.R., Gage, A.J., *Association Between Child Marriage and Reproductive Health Outcomes and Service Utilization: A Multi-country Study from South Asia*, SUA, Journal of Adolescent Health, nr. 52(5), 2013, pp. 552-558.

Godineau, D., *Femeia*, În Vovelle, M., (Coord.), *Omul luminilor*, Iași, Editura Polirom, 2000, pp. 289-310.

Goetting, A., *Battered women: Held in captivity*, În Jackson, N.A. (Coord.), *Encyclopedia of domestic violence*, New York, Routledge Taylor & Francis Group, 2007, pp. 83-85.

Goetz, A.T., *The evolutionary psychology of violence*, SUA, Psicothema, nr. 22(1), 2010, pp. 15-21.

Gomes, N.P., Erdmann, A.L., *Conjugal violence in the perspective of "Family Health Strategy" professionals: a public health problem and the need to provide care for the women*, San Paulo, Review Latino-Am Enfermagem, nr. 22(1), 2014, pp. 4-9.

Good, W.J., *World revolution and families patterns*, New York, Editura Free Press, 1963.

Goody, J., *Familia europeană. O încercare de antropologie istorică*, Iași, Editura Polirom, 2003.

Gorelik, G., Shackelford, T.K., Weekes-Shackelford, V.A., *Resource Acquisition, Violence, and Evolutionary Consciousness*, În Shackelford, T.K., Weekes-Shackelford, V.A., (Eds.), *The Oxford Handbook of Evolutionary Perspectives on Violence, Homicide, and War*, Oxford, University Press, Oxford, 2012, pp. 506-524.

Gossett, T.F., *Race: The History of an Idea in America*, New York, Oxford University Press, 1997.

Graham-Bermann, S., Gross, M., *Ecological Models of Violence*, În Renzetti, C.M., Edleson, J.L., (Eds.), *Encyclopedia of interpersonal violence*, California, SAGE Publications, 2008, pp. 213-214.

Griffith, C., Matthias, K., Price, P., *The mass media and food hygiene education*, British Food Journal , nr. 96(9), 1994, pp. 16-20.

Guerra, N.G., Huesmann, L.R., Spindler, A., *Community violence exposure, social cognition, and aggression among urban elementary-school children*, SUA, Child Development, nr. 74, 2003, pp. 1507-1522.

Hald, G.M., Malamuth, N.M., Yuen, C., *Pornography and attitudes supporting violence against women: revisiting the relationship in nonexperimental studies*, SUA, Aggressive Behavior, nr. 36(1), 2010, pp. 14-20.

Hamel, J., *Gender-Inclusive Treatment of Intimate Partner Abuse. A Comprehensive Approach*, New York, Springer Publishing Company, Inc., 2005.

Hattery, A.J., *Intimate Partner Violence*, SUA, Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 2009.

Hawkesworth, M., *Knowers, Knowing, Known: Feminist Theory and Claims of Truth, Signs*, SUA, Journal of Women in Culture and Society, nr. 14, 1989, pp. 533-57.

Henning, K., Feder, L., *A comparison of men and women arrested for domestic violence: who presents the greater threat?*, SUA, Journal of Family Violence, nr. 19(2), 2004, pp. 69-80.

Hoffner, C.A., Levine, K.J., *Enjoyment of Mediated Fright and Violence: A Meta-Analysis*, SUA, Media Psychology, nr. 7(2) 2005, pp. 207-237.

Hompson, A.E., Kaplan, C.A., *Childhood emotional abuse*, nr. 168(2), 1996, pp. 143-148.

Howarth, C., *Identity in whose eyes? The role of representations in identity construction*, SUA, Journal for the Theory of Social Behaviour, nr. 32(2), 2002, pp 145-162.

Hull, C.L., *Simple trial and error learning: A study in psychological theory*, SUA, Psychological Review, nr. 37(3), 1930, pp. 241-256.

Hunnicut, G., *Varieties of patriarchy and violence against women: Resurrecting "patriarchy" as a theoretical tool*, SUA, Violence Against Women, nr. 15(5), 2009, pp. 553-573.

Huss MT., *Forensic psychology. Research, clinical practice, and applications*, Singapore, Wiley-Blackwell, 2009.

Iluț, P., *Tendențe actuale în abordarea grupului familial*. În Iluț, P., (Coord.), *Dimensiuni ale familiei actuale din România*, Cluj-Napoca, Editura Universitară Clujană, 2007, pp. 7-47.

Irimescu, G., *Violența în familie și metodologia intervenției*, În Neamțu, G. și Stan. D., (Coord.). *Asistența socială. Studii și aplicații*, Iași, Editura Polirom, 2005, pp. 153-172.

Isac, O., *Sociologia devianței*, București, Editura Union Fenasa, 2004.

Itzin, C., Taket, A., Barter-Godfrey, S., *Domestic and sexual violence and abuse*, London, New York, Routledge, 2010.

Jderu, G., *Comportamentul agresiv*, În Chelcea, S., (Coord.), *Psihosociologie. Teorii, cercetări, aplicații*, Iași, Editura Polirom, 2010, pp. 207-401.

Jinadu, A., *Fanon: The Revolutionary as Social Philosopher*, SUA, The Review of Politics, nr. 34(3), 1972, pp. 433-436.

Jodelet, D., *Madness and Social Representations*, London, Harvester/Wheatsheaf, 1991.

Joffe, H., *Social Representations and Health Psychology*, SUA, Social Science Information, nr. 41(4), 2002, pp. 559-580.

Johnson, A., *The gender knot: Unraveling our patriarchal legacy*, Philadelphia, PA, Temple University Press, 1997.

Johnson, M.P., *Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women*, SUA, Journal of Marriage and Family, nr. 57(2), 1995, pp. 283-294.

Johnson, P.R., Gardner, S., *Domestic violence invades the workplace*, SAU, Women in Management Review, vol. 15(4), 2000, pp. 197-203.

Jovchelovitch, S., *Knowledge in Context: Representations, community and culture*, London, Routledge, 2007.

Kang, S.K., DeCelles, K.A., Tilcsik, A., Jun, S., *Whitened Résumés: Race and Self-Presentation in the Labor Market*, Administrative Science Quarterly, nr. 61(3), 2016, pp. 469-502.

Lehman, B.J., David, D.M., Gruber, J.A., *Rethinking the biopsychosocial model of health: Understanding health as a dynamic system*, SUA, Social and Personality Psychology Compass, nr. 11(8), 2017, pp. 123-128.

Lekskes, J., *Gender-Awareness and Policies: Theory and Practice among Small NGOs*, SUA, Development in Practice, nr. 8(4), 1998, pp. 478-482.

Lewin, K., *A dynamic theory of personality*, New York, McGraw-Hill, 1935.

Lipovetsky, G., Ruba, S.R., Vrabie, M., *A treia femeie*, București, Editura Univers, 1997/2000.

Lippert-Rasmussen, K., *Private Discrimination: A Prioritarian, Desert-Accommodating Account*, San Diego Law Review, nr. 43, 2006, pp. 817-856.

Lockton, D., Ward, R., *Domestic violence*, London, Cavendish Publishing Limited, 1997.

Lorenz, K., *Așa zisul rău. Despre Istoria naturală a agresiunii*, București, Editura Humanitas, 1963/2005.

MacInnis, C.C., Hodson, G., *Intergroup bias toward "Group X": Evidence of prejudice, dehumanization, avoidance, and discrimination against asexual*, SUA, *Group Processes & Intergroup Relations*, nr. 15(6), 2012, pp. 725-743.

Mahalingam, R., Wachman, M., *Female Feticide and Infanticide: Implications for Reproductive Justice*, În Chrisler, J.C., (Ed.), *Reproductive Justice: A Global Concern*, Santa Barbara, California, Gender and reproductive justice, 2012, pp. 251-268.

Mandelli, L., Petrelli, C., Serretti, A., *The role of specific early trauma in adult depression: A meta-analysis of published literature. Childhood trauma and adult depression*, *European Psychiatry*, nr. 30(6), 2015, pp. 665-680.

Margolin, G., Gordis, E.B., *The effects of family and community violence on children*, *Annual Review of Psychology/Annual Reviews*, vol. 51, 2000, pp. 445-479.

Maslow, A., *A Theory of Human Motivation*, SUA, *Psychological Review*, vol. 50(4), 1943, pp. 370-396.

Maslow, A., *A Theory of Metamotivation: The Biological Rooting of the Value-Life*, SUA, *Journal of Humanistic Psychology*, nr. 7(2), 1967, pp. 93-126.

Maslow, A., *Motivation and Personality*, SUA, Harper & Brothers, 1954/1987.

Maslow, A., *Religions, Values, and Peak Experiences*, Ohio, Ohio State University Press, 1964.

Maslow, A., *The Psychology of Science: A Reconnaissance*, New York, Harper & Row, 1966.

McBridge, D.L., *Groups for Abused Women: Treatment Outcome*. Canada: Springer Publishing Company, Inc., 2001.

McCart, M., Smith, D.W., Saunders, B.E., *Do urban adolescence become desensitized to community violence? Data from a National Survey*, SUA, *American Journal of Orthopsychiatry*, nr. 77(3), 2007, pp. 434-442.

McCauley, J., Kern, D.E., Kolodner, K., Dill, L., Schroeder, A.F., DeChant, H.K., Ryden, J., Derogatis, L.R., Bass, E.G., *Clinical characteristics of women with a history of childhood abuse: unhealed wounds*, JAMA, nr. 277, 1997, pp. 1362-1368.

McClintock, F.H., *Criminological aspects of family violence*, În Martin, J.P., (Coord.), *Violence and the family*, New York, Editura John Wiley and Sons, 1878, pp. 81-151.

McCue, M.L., *Domestic violence. A Reference Handbook*, SUA, Editura ABC-CLIO, Inc., 2008.

McDevitt, S., *The impact of news media on child abuse reporting*, SUA, Child Abuse and Neglect, nr. 20(4), 1996, pp. 261-274.

McGraw, P., *Familia mai presus de orice*, București, Editura Curtea Veche, 2004/2007.

McKee, M., et.al., *Health systems, health and wealth: The argument for investment applies now more than ever*, SUA, Social Science and Medicine, vol. 74, 2012, pp. 684-687.

McWhorter, L., *Racism and sexual oppression in Anglo-America: a genealogy*, Bloomington, Indiana University Press, 2009.

Mega, L.T., Mega, J. L., Mega, B.T., Harris, B.M., *Brainwashing and battering fatigue: psychological abuse in domestic violence*, North Carolina, Medical Journal, nr. 6(5), 2000, pp. 260-265.

Mendes, P., *Social conservatism vs social justice: The portrayal of child abuse in the press in Victoria, Australia*, SUA, Child Abuse Review, 19: 2000, pp. 49-61.

Menjívar, C., *A Framework for Examining Violence*, În Baca, Z., Pierette, H.S., Michael, A., M., si Denissen, *Gender Through the Prism of Difference*, (Eds.), New York, Oxford University Press 2016, p. 131.

Metraux, A., *United nations Economic and Security Council Statement by Experts on Problems of Race*, SUA, American Anthropologist, nr. 53(1): 1950, pp. 142-145.

Mezey, G.U., *Economic and Social Research Council. An Exploration of the Prevalence, Nature and Effects of Domestic Violence in Pregnancy*, London, ESRC, 2001.

Mihăilescu, I., *Feminism*, În Zamfir, C., Vlăsceanu, L., (Coord.), *Dicționar de sociologie*. București, Editura Babel, 1993, pp. 321-347.

Miller, P.H., *Theories of developmental psychology*, New York, Worth Publishers, 2011.

Mitchell, S., *Aggression and the Endangered Self*, SUA, The Psychoanalytic Quarterly, nr. 62, 1993, pp. 351-382.

Moe, A.M., *Battered Women: Leaving Violent Intimate Relationships*, În Renzetti, C.M. și Edleson, J.L., (Eds). *Encyclopedia of interpersonal violence*, California, SAGE Publications, 2008, pp. 45-46.

Moscovici, S., *Attitudes and opinions*, SUA, Annual Review of Psychology, nr. 14, 1963, pp. 231-260.

Moscovici, S., *La psychanalyse, son image et son public*, Paris, Presses Universitaires de France, 1961.

Moscovici, S., *Notes Towards a Description of Social Representations*, European Journal of Social Psychology, nr. 18(3), 1988, pp. 211-250.

Moscovici, S., *Psychoanalysis. Its Image and Its Public*, Oxford, Blackwell Publishing, 1961/2007.

Moscovici, S., *Social Representations. Explorations in Social Psychology*, Cambridge, UK, Polity Press, 2000.

Moscovici, S., *The Invention of Society. Psychological Explanations to Social Phenomena*, Cambridge, UK, Polity Press, 1993.

Muntean, A., *Violența în familie și maltratarea copilului*, În Neamțu, G., (Coord.), *Tratat de asistență socială*, Iași, Editura Polirom, 2003/2011, pp. 421-437.

Murphy, C.M., O'Leary, K.D., *Psychological aggression predicts physical aggression in early marriage*, SUA, nr. 57(5), 1989, pp. 579-582.

Nason-Clark, N., *The Battered Wife*, SUA, Sociology of Religion, nr. 61, 2000, pp. 44-49.

Offen, K., *Challenging Male Hegemony: Feminist Criticism and the Context for Women's Movements in the Age of European Revolutions and Counter-revolutions*, În Paletschek, S., Pietrow-Ennker, B., (Eds.), *Women's Emancipation Movements in the Nineteenth Century. A european perspective*, California, Stanford University Press, 2004, pp. 11-31.

Ogle, R.L., Walker, D.D., *Sexual Aggression*, În Renzetti, C.M., Edleson, J.L., (Eds.), *Encyclopedia of interpersonal violence*, California, SAGE Publications, 2008, pp. 15-27.

Oram, S., Trevillion, K., Khalifeh, H., Feder, G., Howard, L.M., *Systematic review and meta-analysis of psychiatric disorder and the perpetration of partner violence*, SUA, Epidemiology and Psychiatric Sciences, nr. 23(4), 2014, pp. 361-376.

Osofsky, J.D., *The effect of exposure to violence on young children*, SUA, *American Psychologist*, nr. 50, 1995, pp. 782-188.

Pai, H.C., Lee, S., *Risk factors for workplace violence in clinical registered nurses in Taiwan*, SUA, *Journal of Clinical Nursing*, nr. 20(9-10), 2011, pp. 1405-1412.

Palade, B., *Dincolo de dominația de gen: regândiri feministe ale autoarei*, în Todorean, O., (Eds.), *Itinerarii contestatare. Studii de teorie politică feministă*, București, Editura Politeia SNSPA, 2002, pp. 120-134.

Păunescu, C., *Agresivitatea și condiția umană*, Editura Tehnică, București, 1994.

Peled, E., Parke, A., *The mothering experiences of sex-trafficked women: Between here and there*, SUA, *American Journal of Orthopsychiatry*, nr. 83(4), 2013, pp. 576-587.

Ploeg, J., Fear, J., Hutchison, B., MacMillan, H., Bolan, G., *A Systematic Review of Interventions for Elder Abuse*, SUA, *Journal of Elder Abuse & Neglect*, nr. 21(3), 2009, pp. 187-210.

Popescu, M., *Violența domestică*, În Pop, L.M., (Coord.), *Dicționar de politici sociale*, București, Editura Expert, 2002, pp. 802-807.

Popescu, R., *Familia tânără în societatea românească*, București, Revista Calitatea Vieții, nr. 14 (1), 2003, pp. 31-52.

Pournaghash-Tehrani, S., *The role of belifes, attitudes and adverse childhood experiences in predicting men's reactions towards their spouses 'violence*, *Journal of family Violence*, Publishing, Inc., nr. 26(2), 2011, pp. 93-99.

Rader, N.E., *Female genital mutilation*, În Renzetti, C.M., Edleson, J.L., (Eds.), *Encyclopedia of interpersonal violence*, California, SAGE Publications, 2008, pp. 241-348.

Rafferty, Y., *Child trafficking and commercial sexual exploitation: A review of promising prevention policies and programs*, SUA, American Journal of Orthopsychiatry, 83(4), 2013, pp. 559-575.

Rafferty, Y., *Children for sale: Child trafficking in Southeast Asia*, SUA, Child Abuse Review, nr. 16 (6), 2007, pp. 401-422.

Rădulescu, A., *Violența asupra femeii*, București, Editura Universității din București, 2008.

Rădulescu, M.S., *Violența (intra)familială din perspectivă sociologică și criminologică*, Revista Română de Sociologie, nr. 1-2, 2001, pp. 3-16.

Rădulescu, S., Pătrioară, M., *Abuzul sexual asupra copiilor*, București, Editura Lumina Lex, 2003.

Riane, A., *The Interaction of Biological and Social Measures in the Explanation of Antisocial and Violent Behavior*, În Stoff D.M. și Susman E.J., (Eds.), *Developmental psychobiology of aggression*, 2005.

Robinson, G.E., *Violence against women in North America*, *Arck Womens Ment Health*, nr. 6, 2003, pp. 185-191.

Ropotică, M., I., *Violența intrafamilială*, București, Editura Pro Universitaria, 2007.

Rosen, M., *Dealing with the Effects of Rape and Incest*, United States of America, Chelsea House Publishers, 2002

Rowlings, E.I., Graham, D.L.R., *Stockholm Syndrome in battered women*, În Jackson, N.A., (Coord.), *Encyclopedia of domestic violence*, New York, Routledge Taylor & Francis Group, 2007, pp. 689-695.

Rujoiu, O. și Rujoiu, V.I., *Rușinea și onoarea în contextul violenței domestice*, Revista Sociologie Românească, nr. 5.2, 2007, pp. 178-192.

Saigh, P.A., Bremner, J.D., *Posttraumatic Stress Disorder: A Comprehensive Text*, New York, Allyn & Bacon, 1999.

Sathar, Z., Crook, N., Callum, C., Kazi, S., *Women's Status and Fertility Change in Pakistan*, SUA, Population and Development Review, nr. 14(3), 1988, pp. 415-432.

Scheerer, S., *Political ideologies and drug policy*, European Journal on Criminal Policy and Research, nr. 1, 1993, pp. 94-105.

Schenker, M., *Valores familiares e uso abusivo de drogas*, Rio de Janeiro, Editura Fiocruz, 2008.

Scott, K.L., Root, J.L., *Fathers as perpetrators of child maltreatment*, În Renzetti, C.M., Edleson, J.L., (Eds.), *Encyclopedia of interpersonal violence*, California, SAGE Publications, 2008, pp. 250-251.

Shainess, N., *Sweet Suffering: Woman as Victim*, Indianapolis, Bobbs-Merrill, 1977/1984.

Sheidow, A., Gorman-Smith, D., Tolan, P.H., Henry, D., *Family and community characteristics: Risk factors for violence exposure in inner-city youth*, SUA, Journal of Community Psychology, nr. 29, 2001, pp. 345-360.

Sherif, M., *Group conflict and co-operation*, London, Routledge, 1967.

Silverman, J.G., Decker, M.R., Reed, E., *Intimate partner violence victimization prior to and during pregnancy among women residing in 26 US states: associations with maternal and neonatal health*, SUA, Am J Obstet Gynecol, 2006, nr. 195(1), pp. 140-148.

Simister, J.G., *Domestic violence and female genital mutilation in Kenya: Effect of ethnicity and education*, SUA, Journal of Family Violence, nr. 25(3), 2010, pp. 247-257.

Srinivasan, S., Arjun, D.S., *Daughter Elimination: Cradle Baby Scheme in Tamil Nadu*, SUA, Economic and Political Weekly, nr. 45(23), 2010, pp. 17-20.

Stoltenborgh, M., Van, IJ.M.H., Euser, E.M., Bakermans-Kranenburg, M.J., *A global perspective on child abuse: Meta-analysis of prevalence around the world*, SUA, Child Maltreatment, nr. 26(2), 2011, pp. 79-101.

Straus, M.A., Gelles, R.J., Steinmetz, S.K., *Behind closed doors: violence in the American family*, Garden City, New York, Anchor Press/Doubleday, 1980.

Straus, M.A., Hamby, S.L., Boney-McCoy, S., Sugarman, D.B., *The revised Conflict Tactics Scales (CTS2): development and preliminary psychometric data*, SUA, Journal of Family Issues, nr. 17(3), 1996, pp. 283-316.

Straus, M.A., *Ordinary violence, child abuse, and wife beating: What do they have in common?*, În Straus, M.A., Gelles, R.J., (Eds.), *Physical violence in american families: Risk factors and adaptations to violence in 8,145 families*, New Brunswick, NJ, Transaction Publishers, 1990, pp. 110-124.

Straus, M.A., Yllo, K., *Patriarchy and violence against wives: The impact of structural and normative factors*, Journal of International and Comparative Social Welfare, nr. 1, 1984, pp. 16-29.

Suarez, E., Gadalla, T.M., *Stop Blaming the Victim: A Meta-Analysis on Rape Myths*, SUA, Journal of Interpersonal Violence, nr. 25(11): 2010, pp. 2010-2035.

Sutherland, C., Bybee, D., Sullivan, C., *The long-term affects of battering on women's health*, *Women's Health, Res*, SUA, Gender Behavior Policy, nr. 4, 1998, pp. 41-70.

Sutherland, E.H., *Principales of criminology*, Chicago, Lippincott Press, 1949.

Swan, S.C., Snow, D.L., *The Development of a Theory of Women's Use of Violence in Intimate Relationships*, SUA, Violence Against Women, nr. 12(11): 2016, pp. 1026-1045.

Tajfel, H., Turner, J.C., *An integrative theory of intergroup conflict*, În Austin, W.G., Worchel, S., (Eds.), *The social psychology of intergroup relations*, Monterey, California, Brooks/Cole, 1979, pp. 33-47.

Tannenbaum, F., *Crime and the community*, New York, Columbia University Press, 1938.

Tehrani, N., *Bullying: A source of chronic post traumatic stress?*, Anglia, British Journal of Guidance and Counseling, nr. 32(3), 2004, pp. 357-366.

Teitelbaum, P., *Feminist Theory and Standardized Testing*, SUA, *Gender/Body/Knowledge*, New Brunswick, Rutgers UP, 1989, pp. 324-35.

Valls, R., Puigvert, L., Duque, E., *Gender violence amongst teenagers: Socialization and prevention*, SUA, *Violence Against Women*, nr. 14(7), 2008, pp. 759-785.

Verheggen, T., Baerveldt, C., *We don't share! The social representation approach, enactivism and the ground for an intrinsically social psychology*, Culture & Psychology, nr. 13(1), 2007, pp. 5-27.

Vigarello, G., *Istoria Violului*, Timișoara, Editura Amarcord, Trad. Rom. Stanciu, B., 1998.

Vlăsceanu, L., *Familii și relații de rudenie*, În Vlăsceanu, L., (Coord.), *Sociologie*, Iași, Editura Polirom, 2011, pp. 661-698.

Vlăsceanu, L., *Sociologie și modernitate. Tranziții spre modernitatea reflexivă*, Iași, Editura Polirom, 2007.

Voelklein, C., Howarth, C., *A Review of Controversies about Social Representations Theory: A British Debate*, Culture & Psychology, nr. 11, 2005, pp. 431-454.

Voinea, M., *Familia contemporană, Mică enciclopedie*, București, Editura Focus, 2005.

Vornholt, K., Sijr, U., Frans, J.N., *Factors Affecting the Acceptance of People with Disabilities at Work. A Literature Review*, SUA, *Journal of Occupational Rehabilitation*, nr. 23(4), 2013, pp. 463-75.

Wade, D.T., Halligan, P.W., *The biopsychosocial model of illness: a model whose time has come*, SUA, Clinical Rehabilitation, nr. 31(8), 2017, pp. 995-1004.

Wagner, W., Hayes, N., *Everyday Discourse and Common Sense-The Theory of Social Representations*, New York, NY, Palgrave Macmillan, 2005.

Wakefield, T., *The family in twentieth-century american drama*, New York, Peter Lang, 2004.

Walker, L.E., *Post-traumatic stress disorder in Women: Diagnosis and treatment of battered women syndrome*, SUA, Psychotherapy, nr. 28(10), 1991, pp. 21-29.

Walker, L.E., *Psychology and domestic violence around the world*, SUA, American Psychologist, nr. 54 (1), 1999, pp. 21-29.

Walker, L.E., *Psychology and violence against women*, SUA, American Psychologist, nr. 44(4), 1989, pp. 695-702.

Walker, L.E., *The battered woman syndrome*, Philadelphia, Editura Harper and Row, Ediția a 3-a, 1980/2009.

Weber, M., *Politics As a Vocation*, În Gerth, C.W., și Mills, H., (Eds.), *From Max Weber: Essays in Sociology*, Oxford, Oxford University Press, 1946, pp. 77-128.

Wellman, D.T., *Portraits of White Racism*, New York, Cambridge University Press, 1993.

Welsh, D.P., Shulman, S., *Directly Observed Interactions within Adolescent Romantic Relationships*, SUA, Journal of Adolescence, nr. 31(6), 2008, pp. 877-891.

Whitman, L, Briezna, R.S., Ladouceur, L., Green, M.L., *Evaluation of a women's safe shelter experience to teach internal medicine usiders about intimate partner violence*, SUA, Journal of General Internal Medicine, nr. 20, 2005, pp. 536-540.

Williams, R.M. Jr., *The concept of norms*, În Sills, D.L., (Eds.), *International encyclopedia of the social sciences*, Vol. II, New York, Macmillan, 1968, pp. 203-208.

Wilson, M., Martin, D., *Homicide*, Hawthorne, Aldine de Gruyter, 1988.

Woodside, A.G., Caldwell, M., Spurr, R., *Advancing Ecological Systems Theory in Lifestyle, Leisure, and Travel Research*, SUA, Journal of Travel Research, nr. 44(3), 2006, pp. 259-272.

Wortley, S., Fischer, B., Webster, C., *Vice lessons: A survey of prostitution offenders enrolled in the Toronto John School Diversion Program*, Canada, Canadian Journal of Criminology, nr. 3(3), 2002, pp. 227-248, 394.

Wyrod, R., *Between Women's rights and Men's authority: masculinity and shifting discourses of gender difference in urban Uganda*, SUA, Gender Society, nr. 22(6), 2008, pp. 799-823.

Zamfir, E., *Psihologie socială. Texte alese*, România, Editura Ankarom, 1997.

*** *Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului (ANPDC)*, Disponibil online la: <http://ruti.gov.ro/locatie/autoritatea-nationala-pentru-protectia-drepturilor-copilului-si-adoptieanpdca/>

*** *Centrul Parteneriat pentru Egalitate (CPE), Cercetarea Națională privind Violența în Familie și la Locul de Muncă*, Disponibil online la: www.cpe.ro.

*** *Organizația Mondială a Sănătății (OMS)*, Disponibil online la: <https://www.oamr.ro/organizatia-mondiala-a-sanatatii/>

*** *Serviciul Unic de Urgență 112*, Disponibil online la: <https://www.stsnet.ro/ro/112-serviciul-de-urgenta>

*** *Agencia Națională pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului (ANPFDC)*, Disponibil online la www.anpfdc.ro.

*** *Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului (DGASPC), Municipiul București*, Disponibil online la: www.dgas.ro.

*** Eurobarometrul 344/2010, *Domestic Violence Against Women*, (Violența domestică împotriva femeilor). Disponibil online la: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_344_en.pdf

*** *Drepturile Fundamentale ale Omului*, Disponibil online la: https://europa.eu/european-union/topics/human-rights_ro

*** Directiva 2011/36, UE, *privind combaterea și prevenirea traficului de ființe umane și protejarea victimelor, precum și Strategia UE privind eradicarea traficului de ființe umane pentru perioada 2012-2016*, Disponibil online la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ajl0058>

*** *Convenția Internațională Nr. 1965 din data de 21.12.1965, privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Rasială*, Disponibil online la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=356346>

*** *Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, din 11 mai, 2011*, Disponibil online la: <https://rm.coe.int/1680464e99>

*** *Convenția referitoare la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeii din 1979*, Disponibil online la: <http://www.hotararicedo.ro/files/files/CONVENTIA%20ASUPRA%20ELIMINARII%20TUTUROR%20FORMELOR%20DE%20DISCRIMINARE%20FATA%20DE%20FEMEII.pdf>

*** *Declararea anului 1999 ca Anul European de Luptă Împotriva Violenței de Gen*, Disponibil online la: www.scribub.com

*** *Declarația Națiunilor Unite referitoare la eliminarea violenței asupra femeii, proclamată în decembrie 1993 de către Adunarea Generală*, Disponibil online la: insp.gov.ro/sites/cnepss/wp.../Analiza-de-situatie-Violenta-2018.pdf

*** *A patra Conferință Mondială asupra problemelor femeilor, Beijing, China, 4-15 septembrie 1995*, Disponibil online la: www.cdep.ro

*** *Organizația Mondială Contra Torturii (World Organisation Against Torture) (OMCT)*, Disponibil online la: www.omct.org

*** *Hotărârea de Guvern nr. 1624 din 23 decembrie 2003 privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Protecția Familiei*, Disponibil online la: www.mmssf.ro

*** *Hotărârea de Guvern nr. 686 din 12 iulie 2005 pentru aprobarea Strategiei naționale în domeniul prevenirii și combaterii fenomenului violenței în familie*, Disponibil online la: <http://www.monitoruljuridic.ro/act/hotarare-nr-686->

din-12-iulie-2005-pentru-aprobarea-strategiei-nationale-in-domeniul-prevenirii-si-combaterii-fenomenului-violentei-in-familie-emitent-guvernul-63720.html

*** *Hotărârea Guvernului nr. 177/2016 privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați*, Disponibil online la: <http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Legislatie/HG177-2016.pdf>

*** *Legea nr. 211 din 27 mai 2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor*, Disponibil online la: <https://lege5.ro/Gratuit/gu3donrz/legea-nr-211-2004-privind-unele-masuri-pentru-asigurarea-protectiei-victimelor-infraciunilor>

*** *Legea nr. 217/2003 privind prevenirea și combaterea violenței în familie*, publicată în *M. Of.* 367/29.05.2003, Disponibil online la: www.dreptonline.ro.

*** *Legea nr. 174/2018 privind modificarea și completarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie*, din *M.Of.* partea I, nr. 618 din 18.07.2018.

*** *Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului*, publicată în *M. Of.* 557/23.06.2004, republicată în 2014, Disponibil online la: www.lege.ro.

*** *Legea nr. 30/2016, pentru ratificarea Convenției Consiliului European privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice*, Disponibil online la: <http://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2017/09/2.-LEGE-Nr-30-din-2016-Conventia-de-la-Istanbul.pdf>

*** *Legea nr. 497 din 28/12/2006 pentru consacrarea zilei de 5 iunie ca Ziua împotriva violenței asupra copilului în România*, Disponibil online la: legislatie.just.ro

*** *Ordinul nr. 384/2004 pentru aprobarea procedurii de conlucrare în prevenirea și monitorizarea cazurilor de violență în familie*, Disponibil online la: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/54453>

*** *Ordinul Ministrului Muncii nr. 383/2004 privind aprobarea standardelor*

de calitate pentru serviciile sociale din domeniul protecției victimelor violenței în familie, Disponibil online la: <https://lege5.ro/Gratuit/guztgmzr/ordinul-nr-383-2004-privind-aprobarea-standardelor-de-calitate-pentru-serviciile-sociale-din-domeniul-protectiei-victimelor-violentei-in-familie>

*** *Estimări globale și regionale privind violența împotriva femeilor: incidența și efectul asupra sănătății a violenței în cupluri și a violenței sexuale din partea unui non-partener*, p. 47, *Organizația Mondială a Sănătății, OMS* (2013), Disponibil online la: <http://who.int/reproductivehealth/publications/violence/9789241564625/en>

*** *Poliția Capitalei (PC)*, Disponibil online la: <https://b.politiaromana.ro>.

*** *Rezoluția Comisiei pentru Drepturile Omului a națiunilor Unite din 1997*, Disponibil online la: www.penalreform.ro

*** *Rezoluția WHA49.25 a Adunării Mondiale a Sănătății ce declară violența o problemă prioritară pentru sănătatea publică, proclamată în 1996 de Organizația Mondială a Sănătății*, Disponibil online la: www.dspct.ro

*** *Rezoluțiile din cadrul ultimului Summit Internațional al Femeilor organizat la Beijing în septembrie 1995*, Disponibil online la: <http://nu-violentei-impotriva-femeilor.blogspot.com/2008/11/un-scurt-istoric-al-violentei-de-gen.html>

*** *Strategia Națională de prevenire și combatere a violenței în familie, în perioada 2013-2018*, Disponibil online la: http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Proiecte%20legislative/2012-09-20_Anexa1_strategie%20violenta%20sept%202012.pdf

*** *Strategia Națională privind Promovarea Egalității de Șanse între Femei și Bărbați, perioada 2018-2021*, Disponibil online la: http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/MMJS/Transparenta-decizionala/5003-20171026_StrategiNat_pilonVD.pdf

*** *Programul Național de Asigurare a Egalității de Gen pentru anii 2016-2020*, Disponibil online la: <https://msmps.gov.md/ro/content/noul-program-national-de-asigurare-egalitatii-de-gen-pentru-anii-2016-2020-va-asigura-o>

*** *Convenția Consiliului Europei pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, Istanbul, 2011*, Disponibil online la: <https://rm.coe.int/168046253e>

*** *Drepturilor Fundamentale ale Omului din Recomandarea Generală 19*, Disponibil online la: www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0239_RO.html

*** *Rețeaua pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor*, Disponibil online la: <http://www.cpe.ro/ce-facem/violenta/reteaua-pentru-prevenirea-si-combaterea-violentei-impotriva-femeilor>

*** *Agenția Națională pentru Egalitate de Șanse între Femei și Bărbați*, Disponibil online la: <http://anes.gov.ro/proiecte-in-curs-de-implementare>

*** *Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați*, Disponibil online la: www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/.../L202-2002-R.pdf

*** *Legea nr. 125/2016 privind aderarea României la Centrul european pentru interdependență și solidaritate mondială, creat prin Rezoluția (89)14*, Disponibil online la: <https://lege5.ro/Gratuit/gezdggnzzgazq/legea-nr-125-2016-privind-aderarea-romaniei-la-centrul-european-pentru-interdependenta-si-solidaritate-mondiala-creat-prin-rezolutia-89-14-adoptata-de-comitetul-de-ministri-al-consiliului-europei-la-1>

*** *Decretul nr. 342/1981 privind ratificarea Convenției pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor*, Disponibil online la: <http://www.hotararicedo.ro/files/files/CONVENTIA%20ASUPRA%20ELIMINARII%20TUTUROR%20FORMELOR%20DE%20DISCRIMINARE%20FATA%20DE%20FEMEI.pdf>

*** *H.G. nr. 1054/2005 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare al comisiilor județene și a municipiului București în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați*, Disponibil online la: anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/HG-1054-2005.pdf

*** *Legea nr. 62/2009 pentru aprobarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 61/2008 privind implementarea principiului egalității de tratament între femei și bărbați*, Disponibil online la: <https://lege5.ro/Gratuit/gezdimruga/legea-nr-62-2009-pentru-aprobarea-ordonantei-de-urgenta-a-guvernului-nr-61-2008-privind-implementarea-principiului-egalitatii-de-tratament-intre-femei-si-barbati-in-ceea-ce-priveste-accesul-la-bunuri->

*** *Legea nr. 23/2015 pentru declararea zilei de 8 mai Ziua egalității de șanse între femei și bărbați*, Disponibil online la: anes.gov.ro/.../8.-LEGE-Nr-23-din-2015-ziua-egalitatii-de-sanse.pdf

*** *O.U.G. nr. 111/2010 privind concediul și indemnizația lunară pentru creșterea copiilor; modificată și completată prin Legea 66/2016 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 111/2010 privind concediul și indemnizația lunară pentru creșterea copiilor*, Disponibil online la: www.mmuncii.ro/j33/images/.../Legislatie/.../OUGnr111din2010.pdf

*** *O.U.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, cu modificările și completările ulterioare*, Disponibil online la: www.mmuncii.ro/pub/imagenanager/images/.../OG137-2000.pdf

*** *O.U.G. nr. 67/2007 privind aplicarea principiului egalității de tratament între bărbați și femei în cadrul schemelor profesionale de securitate socială*, Disponibil online la: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/83246>

*** *Carta Națiunilor Unite, 24, octombrie 1945*, Disponibil online la: www.anr.gov.ro/.../Carta_Organizatiei_Natiunilor_Unite_ONU_.pdf

*** *Recomandarea Comitetului de Miniștri către statele membre nr. R(85)4 cu privire la violența în familie*, Disponibil online la: <https://rm.coe.int/16805e3be1>

*** *Recomandarea Comitetului de Miniștri către statele membre nr. R(87)21 privind asistența victimelor și prevenirea victimizării*, Disponibil online la: <https://rm.coe.int/16805d8025>

*** *Convenția pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW), adoptată și deschisă spre semnare de Adunarea Generală a*

Națiunilor Unite în 1979 și ratificată de România în 1982, Disponibil online la: <http://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/Conventia-asupra-eliminarii-tuturor-formelor-de-discriminare-fata-de-femei-cedaw.pdf>

*** *Directiva 2012/29/UE de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității, și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului*, Disponibil online la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>

*** *Recomandarea Comitetului de Miniștri către statele membre R (90)2 privind măsurile sociale referitoare la violența în familie*, Disponibil online la: <https://rm.coe.int/rec-92-16-on-community-sanctions-and-measures/16808b60b6>

*** *Declarația privind eliminarea violenței împotriva femeilor, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 23 februarie 1994*, Disponibil online la: www.cdep.ro/proiecte/2018/300/50/7/em452.pdf

*** *Rezoluția Adunării Generale a Națiunilor Unite nr. 61/143 privind intensificarea eforturilor în vederea eliminării tuturor formelor de violență împotriva femeilor din 19 decembrie 2006*, Disponibil online la: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2009-0098+0+DOC+XML+V0//RO>

*** *Rezoluția Consiliului Europei nr. R (2007) 1582, Parlamentele unite în combaterea violenței domestice împotriva femeilor*, Disponibil online la: <http://gov.ro/guvernul/procesul-legislativ/note-de-fundamentare/nota-de-fundamentare-hg-nr-1156-27-11-2012&page=393>

*** *Directiva 2011/99/UE privind ordinul european de protecție*, Disponibil online la: anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/.../Directiva-2011-99-PE.pdf

*** *Directiva 2010/41/EC privind aplicarea principiului egalității de tratament între bărbații și femeile, care abrogă Directiva 86/613/CEE a Consiliului*, Disponibil online la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32010L0041>

*** *Directiva 2010/18/UE de punere în aplicare a acordului-cadru revizuit privind concediul pentru creșterea copilului încheiat de BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP și CES și de abrogare a Directivei 96/34/CE*, Disponibil online la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32010L0041>

*** *Directiva 2006/54/CE În 2006, au fost abrogate o serie de acte legislative care au fost înlocuite de Directiva 2006/54/CE din 5 iulie 2006 privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și egalității de tratament între bărbați și femei*, Disponibil online la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32010L0041>

*** *Directiva 2004/113/CE care implementează principiul egalității de tratament între femei și bărbați pentru accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii*, Disponibil online la: www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/.../OUG61-2008.pdf

*** *Directiva 92/85/CEE care introduce măsuri menite să îmbunătățească siguranța și sănătatea la locul de muncă în cazul lucrătoarelor gravide, care au născut de curând sau care alăptează*, Disponibil online la: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2010-0032+0+DOC+XML+V0//RO>

*** *Directiva 79/7/CEE care obligă statele membre să aplice progresiv principiul egalității de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale*, Disponibil online la: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2010-0032+0+DOC+XML+V0//RO>

*** *Convenția de la Istanbul privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, 11 mai, 2011*, Disponibil online la: <https://rm.coe.int/168046253e>

*** *Convenția cuprinderea eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor*, Disponibil online la: https://ro.wikipedia.org/wiki/Conven%C8%9Bia_privind_eliminarea_tuturor_formelor_de_discriminare_%C3%AEmpotriva_femeilor

*** *Angajamentului Strategic pentru egalitatea de gen 2016-2019*, Disponibil online la: <https://publications.europa.eu/en/publication.../format-PDF>

*** *Convenția nr. 111/1958 privind discriminarea în domeniul ocupării forței de muncă și exercitării profesiei*, Disponibil online la: www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/.../Domenii/.../111.pdf

*** *Convenția nr. 100/1951 privind egalitatea de remunerare a mâinii de lucru masculină și a mâinii de lucru feminină, pentru o muncă de valoare egală*, Disponibil online la: <http://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/Conventia-100-1951-privind-egalitatea-de-remunerare-a-mainii-de-lucru-masculinepdf.pdf>

*** *Convenția nr. 89/1948 privind munca de noapte a femeilor care lucrează în industrie*, Disponibil online la: <https://lege5.ro/Gratuit/g42dqmb5/conventia-nr-89-1948-privind-munca-de-noapte-a-femeilor-care-lucreaza-in-industrie-revizuita-in-1948>

*** *Convenția nr. 4/1919 privind munca de noapte a femeilor*, Disponibil online la: <http://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/Conv-OIM-4-1919-munca-timp-de-noapte-a-femeilor-ro.pdf>

*** *Convenția nr. 3/1919 privind protecția maternității*, Disponibil online la: anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/Conv-OIM-3-1919-protectia-maternitatii-ro.pdf

*** *Rezoluția Parlamentului European referitoare la carierele femeilor în mediul științific și universitar și „plafoanele de sticlă” întâlnite*, Disponibil online la: <http://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/PROPUNERE-DE-REZOLUTIE-A-PARLAMENTULUI-EUROPEAN.pdf>

*** *Proiectul “Justice has no gender”, Justiția/Dreptatea nu are gen*, Disponibil online la: <http://anpd.gov.ro/web/despre-noi/programe-si-strategii/proiecte-in-care-beneficiar-este-anpd/justice-has-no-gender/>

*** *Rezoluția Parlamentului European din 19 ianuarie 2016 referitoare la factorii externi care reprezintă obstacole în calea antreprenoriatului femeilor europene*, Disponibil online la: <https://www.senat.ro/StiriSenatDetaliu.aspx?ID=B6A3DB84-2599-490B-AEA9-A376F94F0CF>

*** *Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID)*, Disponibil online la: <http://www.m.eef.md/index.php?pag=news&id=947&rid=484&l=ro>

*** *Institutul Național de Statistică (INS)*, Disponibil online la: www.insse.ro/cms/

*** *Eurobarometrul 73.2/2010, "Domestic Violence Against Women"*, (Violența domestică împotriva femeilor). Disponibil online la: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_344_en.pdf

*** *Institutul Medico-Legal (IML)*, Disponibil online la: www.legmed.ro/

*** *Ministerul Administrației și Internelor (MAI)*, Disponibil online la: www.mai.gov.ro/

*** *Ministerul Muncii și Justiției Sociale*, Disponibil online la: www.mmuncii.ro/

*** *Poliția Capitalei (PC)*, Disponibil online la: <https://b.politiaromana.ro/>

*** *Centrul Gallup România*, Disponibil online la: https://news.gallup.com/topic/country_rou.aspx

*** *Legii nr. 254/2013, privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal*, Disponibil online la: legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/150699

*** *Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploataării sexuale și a abuzurilor sexuale*, Art. 18, Disponibil online la: <https://rm.coe.int/168046e1d9>

*** *Noul Cod Penal, Violul Infracțiuni contra libertății și integrității sexuale*, Disponibil online la: <https://lege5.ro/Gratuit/gezdmnrzgi/infracțiuni-contra-libertatii-si-integritatii-sexuale-codul-penal?dp=gqytsojuhayda>

Prezenta lucrare își propune să analizeze o problemă de actualitate cu care se confruntă omenirea la nivel global, anume: violența pe bază de gen, petrecută între bărbat și femeie. Vioența pe bază de gen are consecințe grave asupra sănătății individuale, dar și asupra întregii societăți. Lucrarea de față se concentrează asupra formelor de violență cu care se confruntă femeile și fetele în următoarele contexte de viață: familie, relație de cuplu, la locul de muncă, precum și în relația părinte-copil. Politicile sociale de prevenire și combatere a violenței pe bază de gen, atât la nivel internațional, cât și la nivel național fac dovada unor eforturi constante de a elimina această formă de abuz. De-a lungul timpului, România, la fel ca toate celelalte țări din Uniunea Europeană (UE) a lansat multiple campanii de informare și sensibilizare a populației, a efectuat diverse studii de specialitate și a contribuit activ la căutarea permanentă de noi soluții eficiente de rezolvare. Studiul de față, își propune, în urma analizării problematicii și a extragerii concluziilor esențiale, să identifice mai multe soluții pertinente.

Cercetător Științific, Gr. III, Lector Universitar Doctor:
Georgiana Virginia Bonea

